

DEZSŐ ISTVÁN

SZENT ISTVÁN KIRÁLY
ÉS LELKI
VILÁGA

MISSZIÓS IFJÚSÁG KIADÁSA, RÁKOSPALOTA

Nihil obstat. Dr. Emericus Potyondy censor. 2252| 1937 Nr. Imprimatur. Albae-Regiae die 5-a m. Augusti 1937. Antonius Scheinen vicarius eppalis.

BEVEZETŐ.

A magyar történelem és hagyomány fönmaradt bizonyítékai alapján íródott ez a kis könyvecske.

Nem akar egyebet: csak bemutatni a XX. század gyermekének a magyarok első királyát, aki annyira szerette a magyart, hogy egészen érte élt. Megmentette, Jézushoz vezette, példájával nevelte és bátorította a hitében kezdő, kislelkű magyart. Életéve] és törvényeivel pedig irányt mutatott: merre van a boldogság igazi útja — a magyar nemzetnek és a nemzet minden egyes tagjának.

A honvédő Szent Király égi dicsőségében most is segíti a magyart. Védi megingathatatlan meggyőződésével a kor tévedéseitől és mindenféle határozatlanságától; világít neki hősies, élő szent hitével, áldozatos isteni és felebaráti szeretetével; könyörög érte, hogy igazán hűséges népe legyen és maradjon az élet évszázados harcaiban és megpróbáltatásaiban egyaránt...

Igazán első, vezető embere, méltósággal és isteni kegyelemmel megáldott apostola ő még most is a mi szegény, árva magyar nemzetünknek. Hozzá mindig fölsír a bús magyarok sóhaja és példája szüntelenül ragyogó, égi fény lesz a reménycsillagot kereső, hányatott magyarnak.

Amíg magyar él szent István hazájában vagy azonkívül, addig nem mehet feledésbe a Krónika följegyzése az első, magyar Szent Királyról.

„Mindenkor azonképpen mutatkozott, miképpen ha Krisztusnak törvénytevő széke előtt állana,

belülső szemével az ő jelenlétét tisztességgel félő orcával szemlélve kimutatta, hogy Krisztust hordozza ő szájában, Krisztust ő szívében, Krisztust minden cselekedetében.

Az ítéletnapot szívének kívánásával, mind egész elméjével szüntelenül maga elé állította, mintegy az angyali gyülekezetnek néminemű állapotjában, már a mennyország lakosainak közötté kívánkozott lakozni.

*Az Istennek kedvére való jóságnak minden ne-
meivel ékeskedett, és eltökélte magában, hogy Is-
tennek előtte életének minden napjain a szentség-
nek igazságában fogna forgolódni, hogy már vilá-
gosodni láttassék benne a jövődő dicsőülésnek
néminemű reménye.”* (Szent István király Nagyobb
legendája XV. fej. ford. Tormay Cecil.)

Szent István jubileumi éve segítse elő, hogy jobban megismerjük és kövessük első, magyar Szent Királyunk példáját és boldogító, örökértékű eredményeit.

Ha erre csak egyet is rásegít ez a könyvecske, nem volt hiábavaló a szerző fáradozása.

Felcsúton, Szent István évében.

Dezső István.

SZENT ISTVÁN GYERMEK- ÉS IFJÚKORA 975-997-IG.

ÚJ MAGYARORSZÁG HAJNALA

A honfoglalástól kezdve félévszázadon keresztül önmagát pusztította a magyar.

Árpád fejedelem halála után megszűnt a nemzeti és fejedelmi egység. Attól fogva az egyes nemzetségek csak a maguk céljaiknak és külön politikájuknak éltek.

Rászoktak a külföldi kalandozásokra, a könnyelmű, rabló és fegyelmetlen életre. A magyar hazával, annak a sorsával vagy jövőjével egyáltalán nem törődtek.

A X. század hatvanas éveinek sorozatos vereségei nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy odahazaülő maradjon a magyar; ráeszméljen eddigi hiábavaló és kárvallott életére és ezután majd többet törődjék szülő- és nevelő-hazájával, ahol boldogan élni és egykor nyugodtan pihenni is akar.

Az isteni Gondviselés éppen e sorsdöntő napokban adott a magyarnak olyan bölcs és erőskezű fejedelmet, aki belátta a nemzetet fenyegető külső és belső veszélyt és elhatározta, hogy megmenti a hazáját. Erős kézzel megtörte a törzsek külön hatalmát, megszüntette a nemzetségek külön politikáját és az egységre rákényszerítette a magyart.

Nehéz munkáját a fia folytatta és ő az Isten segítségével el is érte, hogy a magyar nép egységes keresztény nemzetté lett és immár azóta közel ezer éve védi a keresztény hitet, erkölcsöt és műveltsé-

get Keletnek, Nyugatnak pusztító áramlatai ellen. Ez az erőskezű és bölcs fejedelem a honfoglaló Árpád unokájának, Taksonynak fia: Géza fejedelem volt. Géza fejedelem fia pedig a keresztény Magyarország megalapítója és egyben legnagyobb embere: Szent István király.

SZENT ISTVÁN SZÜLEI

Szent István édesatyja — Géza — 972—997-ig volt fejedelme a magyar népnek.

Természete szerint nagyon erélyes és szigorú ember volt. Amit elhatározott, azt mindenáron végbe is vitte. Szegény hazánknak akkoriban éppen ilyen vezérre volt szüksége.

Szent István király nagyobb legendája így jellemzi Gézát: „Kezdetben keményebben és kegyetlenebbül hatalmatost bánt övéivel, de felette könyörületes és bőkezű volt az idegenekkel és kiváltképen a keresztényekkel, jóllehet ő maga akoron még a pogány szokást tartotta. (II. fej.)

Szent István édesanyját (egyések szerint Sarolta, az erdélyi Gyulának a leánya; mások szerint I. Mieskó lengyel fejedelemnek Beleknegina, szép úrnő = Adelheid nevű nőtestvére) erős akarátú és férfias lelkületű asszonynak mondják a korabeli források. Géza még pogány, neje azonban már keresztény volt, amikor 973-ban egybekeltek.

Az ország vezetésében a keménykezű Géza mellett döntő befolyása volt a keresztény fejedelem-asszonynak. Valószínűleg neki lehet tulajdonítani azt, hogy a 973. év húsvét ünnepére Géza fejedelem követeket küld I. Ottó német-római császárhoz, hogy vele békét kössön és Magyarország részére hittérítőket kérjen.

AZ ELSŐ HITTÉRÍTŐK

Előzőleg ugyan jártak már hittérítők hazánkban, de eredmény nélkül távoztak. A hiterjesztés ügye pedig egyáltalán szervezetlen volt. Hittérítés végett jött hozzánk (971 v. 972-ben?) Szent Wolfgang (Farkas) Németországból. „Csekély kísérettel jött (hazánkba), — mondja a krónika, — hogy a régi tévedések bozótját kiirtsa és a korhadt szívek meddő mezejét az evangéliumi kapával feltörje. Hiába fáradt a hit magvainak elhintésén.“ Nemsokára vissza is tér hazájába.

A császár Géza fejedelem kérésére Brúnó verduini püspököt küldi hittérítőnek Magyarországra. Munkásságáról közelebbit nem tudunk.

Ámbár a honfoglaláskor itt talált szlávok és a külföldi kalandok alkalmával idehurcolt idegen foglyok nagyrésze keresztény volt, a magyar nép előtt tehát már nem lehetett ismeretlen a kereszténység, azért mégis idegenkedett tőle, lenézte azt, sőt annak gyakorlását meg is tiltotta. (Érthető ez, mert a kereszténység életváltozást kívánt volna tőle!)

A későbbi hittérítő, Piligrim passauai püspök, néhány év múlva már vigasztalóbb dolgokat ír VII. Benedek pápának: „A béke alkalmával szerződést kötve a (magyar) néppel bizalommal foghatunk a hittérítés munkájához. Küldtem is hozzájuk nagyon alkalmas szerzeteseket, kánonszerű papokat és minden egyházi rendből való klerikusokat. Az isteni kegyelem azonnal oly nagy sikerrel járt, hogy csak a mindkét nembeli előkelőbb magyarok közül mintegy ötezret nyertek meg Krisztusnak, a katolikus hit tanítása és a szent kereszténység által.“

„A keresztények pedig, kik a nép nagyobb ré-

szét teszik és kik a világ minden részéről hurcoltattak oda rabságba, kik eddig csak lopva szentelhették gyermekeiket az Úrnak, most vetekedve, minden akadály nélkül viszik őket a keresztvízre. Mindnyájan örülnek, mint a hazájukba visszatért zarándokok, mert most már keresztény módon templomokat építhetnek és szabad eddig megkötött nyelvüket a Megváltó dicséretére megoldaniuk.“

A szépen induló lelki munkát megakasztotta a németországi háború. Pilgrim papjai itt hagyták a magyarokat. Ezzel az összeköttetés meg is szűnt a misszionáriusok és az új hívek között.

SZENT ADALBERT (BÉLA).

Géza fejedelem kedvezett a megindult hitlejlesztésnek és fölkarolta, pártfogolta a misszionáriusokat. A Krónika szerint „meghagyta, hogy egyéb keresztényeknek, kik az ő országába bejönni akarnak, vendégszeretetnek és békességnek nyájasságát kimutassák, a papoknak és szerzetes atyafiaknak engedelmet adott, hogy elébe járulhassanak, kiket is kedvére hallgatván örvendetést örvendezett, hogy az igaz hitnek keble kertjében elvetett magja csirát bocsájt.“ (Nagyobb legenda).

Querfurti Szent Brúnó állítja, hogy Szent Adalbert prágai püspök „többször is küldött a magyarokhoz követeket (bizonyára papokat, szerzeteseket) majd később maga is elment hozzájuk, hogy ezekre a tévelyeiket nehezen változtató emberekre a kereszténységnek legalább valami árnyékát nyomja.“

985 körül először jön hazánkba Szent Adalbert és akkor a kereszténység helyett pogánysággal összevegyített vallást talált itt. Szomorúan állapítja

meg a magyarokról, hogy a pogánysággal fertőzött, puha, langymeleg kereszténységük alábbvaló a barbárságnál.“

Géza fejedelem szívesen fogadja Adalbertet. Uralkodása alatt már belátta, hogy a magyar nép pogány nem maradhat, mert akkor biztosan elpusztul. Ha élni akar, akkor keresztényé kell lennie, amint szomszédjai is keresztények már. Elhátározza, hogy népével együtt ő is keresztény lesz. Fölkéri Adalbertet, maradjon itt egy ideig és fiát — Vajkot — is keresztelje meg.

VAJK MEGKERESZTELÉSE.

Szent Adalbert keresztatyja és megkeresztelő je lesz az akkor 10—14 éves Vajknak. (975-ben? született Esztergomban). A kereszttség szentségében Szent István első vértanú nevét — Istvánt — adja neki.

Az ifjú István a mi későbbi Szent Istvánunk.

Géza fejedelem csak politikából lett keresztény. A hasznosság elve vezette őt Krisztushoz. Ezért maradt a régi ember. Sőt hatalmában elbizakodva, annyira erősnek tartotta magát, hogy kijelentése szerint: „A régi pogány isten mellett a keresztények Istenének is hódolhat.“ Népét ugyan Krisztus mellé kényszerítette, de az igaz keresztény életre példájával és életével neki irányítást már nem adott, (mert nem is adhatott).

AZ IFJÚ ISTVÁN LELKI ÁTALAKULÁSA.

Fia, István, őszintén vágyódott az Isten után és egészen át is adta magát az Istennek, hogy Benne átalakulhasson és valójában újjászülessék.

Ezért lett a keresztséggel igazi keresztény, valódi krisztusi ember, természetfölötti életet élő Isten gyermeke. Meghalt a testi Vajk és megkezdte életét István, a „kegyelemmel megkoronázott.“

Értelmes, fogékony, minden jóra kész lelke egészen befogadta Krisztus tanítását és átalakító, megszentelő kegyelmét. Szinte gyönyörűség elképzelni azt az Isten felé kitérülő lelket, amely tisztelettel és szeretettel csüng Szent Adalbert ajkán, hogy az Isten emberétől meghallja és megtanulja az emberek és népek boldogulásának és örök üdvösségének útját — módját.

A KERESZTÉNYSÉG ÚJ VILÁGA.

Micsoda új világ tűnt fel István szeme és lelke előtt, amikor a keresztségről és a keresztséggel kezdődő krisztusi életről hallott!

A világ Megváltója szerint: „Aki újjá nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába.“

Újjá kell tehát neki is születnie vízből és Szentlélekből, hogy kereszténnyé lehessen, krisztusi életet élhessen és eljuthasson az Isten országába már itt a földön is, de annál inkább az örök életben.

Mert jaj neki, ha nem születik újjá és nem lesz más emberré! Akkor testi ember marad és egész életén át hordja annak nyomasztó, gyötrő terhét: a testi ember minden nyomorúságát, bűnét, rossz hajlamát, alacsony érzületét, önző oktalanságát, romlott akaratát és lelketölő boldogtalanságát.

A TESTI EMBEREK.

Szent Adalbert az Anyaszentegyháznak ősrégi és különösen a IX., X. századbéli történelméből

ugyancsak bőven megmagyarázhatta és gyakorlatilag is megmutathatta Istvánnak, kik a testi emberek; hogyan cselekszenek, mennyi rosszat okoztak már — és mily sok jót akadályoztak meg eddig. És csak a jó Isten tudná megmondani, hány léleknek örök boldogságát teszik lehetetlenné még ezután.

Szent István első vértanú — István védőszentje — is, hogyan küzd már a testi emberekkel, akik körülmételetlen szívűek és fülűek maradnak, mindig ellenállanak a Szentléleknek és halálos ellenésegi az Isten ügyének és az ő apostolainak.

Mekkora lelki sötétség, elfogultság, gyűlölség, harag és bűnös önteltség jellemzi a testi embert! Nem csoda, hiszen a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége tölti el őt egészen. Az uralkodik gondolkozásán, szándékán, szívénlelkén, egész lényén. Istentől elfordult, azért az Isten világossága, jóra segítő és szentté tevő kegyelme elől bezáródik a szíve, lelke.

Lám, ott van a csehországi példa is! Szent Adalbert hívei is nagyrészt testi emberek. A püspökük szívét-lelkét, életét, vagyonát áldozza értük, mert jó pásztoruk akar lenni és azok mégis makacsul ragaszkodnak régi pogány szokásaikhoz: a testiséghez, vérbosszúhoz, gyűlölködéshez, vérengzéshez és kegyetlenséghez. Előttük csak egy szent dolog van: önző, bűnös természetük.

A LELKI EMBEREK.

Milyen egészen mások a lelki emberek, az Isten gyermekei, az Isten szeretetében és kegyelmében újjászülettek: az igazi keresztények és a krisztusi emberek!

Lelkük az Isten, szent temploma, mert bennük

lakik és uralkodik az Isten az Ő végtelen isteni szeretetével, tökéletességével, szentségével. Bennük él azért, hogy testüket-lelküket, minden tehetségüket megszentelje, önmagához emelje és isteni lényéhez minél hasonlóbbá tegye.

Az újjászületés szentségében, a keresztségben, megtisztulnak az Isten gyermekei minden bűntől és új, természetfölötti tehetségeket kapnak, — isteni hitet, reményt, szeretetet, — hogy mindenben a testi ember fölé emelkedhessenek: gondolkozásokban, törekvéseikben, életükben, erkölcsökben.

Minden megkeresztelt ember újjászületik ugyan az Istenben, de csak az marad meg a természetfölötti életben és az Isten szeretetében, aki halálos bűnnel soha sem szakad el az Istentől. Mert aki elszakad az Istentől, abban kialszik a természetfölötti élet és a keresztség szentsége után is tovább éli a testi ember ösztönös, alacsony, földies, bűnös életét.

SZENT ISTVÁN VÉDŐSZENTJE.

A bűntől irtózó keresztényben kialakul — Isten kegyelmének a segítségével — az Isten akaratára és kegyelmére vigyázó, finom, készséges, istengyermeki lelkület, amely rásegíti, hogy mindig gazdagabb lesz Isten ismeretében, szeretetében, de együttal cselekvő, áldozatos szolgálatában is.

A szentek élete és lelke nagyon szépen igazolja ezt. Szent István vértanú lelke tele van Szentlélekkel, az Isten szeretetével és kegyelmével. Meg is látszik a munkáján, a szegények gondozásán, az Isten szolgálatában és az igazság hirdetésében, hogy ő az Isten szerető embere. Minden szándékkal, dolgával, bárhol legyen is, csak az Isten tetszését keresi, mert az Istent mindennél — önma-

gánál is — jobban szereti s ezért mindenben szüntelenül szolgálja és dicsóíti is.

Az Istent szereti még a farizeusokkal való vitakozásban is. A kövezésnél is nem a gyűlölködő gyilkosokat, hanem az Istent látja és élő hittel mondja: „íme, nyitva látom az eget és Jézust az Atya jobbján állni.“ — Istent szereti, amikor így imádkozik kövezőiért: „Uram, ne tulajdonítsd ezt nekik bűnül,“ — És ugyancsak a szeretet adja ajkára e szavakat: „Uram, Jézus, vedd magadhoz lelkemet, (hiszen ez úgyis a Tied volt és lesz is mindenkor!)“

Ez a lelki ember. Élő hitével mindig látja az Istent. Élő bizalmával mindig jóságos Teremtőjére, Megváltójára és Megszentelőjére támaszkodik. Élő szeretetével mindig az Istennek szolgál: csendes vagy zajos, könnyű vagy nehéz munkáiban egyaránt. Minél jobban szereti az Istent, annál szívebben fogadja az Isten kezéből mindennapi kicsi vagy nagy keresztjeit, de annál örömebb hozza meg áldozatait is.

A SZENTEK ÉLETE ISTENBEN.

A lelki embernek mindene az Isten, ő mindig az Istennel van és az Istentől semmi sem szakíthatja el, azért kerüli minden erejéből a bűnt, hogy soha el ne szakadjon az Istentől!

Az Isten átható jelenlététől és végtelen tökéletességétől azután mindig szebb lesz a lelke és a lelkétől mindig szebbé és értékesebbé válik a munkája is.

Természetfölötti, isteni világosságban, szent békében és kimondhatatlan boldogságban él. Erről a testi embernek még fogalma sincs.

Az Isten gyermekei: a szentek, mind ilyen szép

és boldog lelkek. Hogyne akarna tehát szentté és boldoggá lenni az ifjú István is?

De ha ő boldog az Istenben, akkor boldogítani akar más is. Ha szent életre törekszik, hogyne akarna szentté tenni másokat is! És kiket boldogítson, kiket vezessen szent életre elsősorban, ha nem édes magyar véreit, szegény pogány vagy még csak névleges keresztény testvéreit?

A magyarnak is az Isten kell, hogy más ember, lelki ember és boldog ember válhassék belőle!

A SZENTLÉLEK SZENTSÉGE.

Az Isten gyermekei a lelkek részére alapított Isten-országában — az Anyaszentegyházban — élnek. Ennek az országnak Jézus — az Isten fia — az alapítója és a dicsőséges királya. Vele egyesülnek egy titokzatos testben az összes testvérei, — a megszentelő malaszt állapotában élő keresztények.

Az Anyaszentegyházat és az Isten gyermekeit az Isten Szentlelke élteni, vezeti, kormányozza és tökéletesíti. A Szentlélek él és dolgozik mindenegyes malasztos lélekben. A bérálás szentségében azonban különösképpen lefoglalja a lelket Isten számára. Szeretetével és hét ajándékával (bölcseiség, értelem, tanács, lelki erősség, tudomány, jámborság, Úr félelme) új tehetségeket ad az embernek, hogy istengyermeki módon élhessen.

Az ifjú István a bérálás szentségét is keresztatyjától, Szent Adalberttől fogadja, öntudatos lelke megérti, hogy a hitvallásnak, az isteni erőnek, a lelki munkának, a lángoló szeretetnek, a Szentléleknek a szentségét azért kapja, hogy ezután bátran, példaadóan, buzgón és szentül éljen és másokat is az Istenhez vezessen istengyermeki életével

SZENT ISTVÁN APOSTOLI PÉLDAKÉPE.

Istvánnak tehát apostolkodnia kell, azért vette a Szentlelket. Úgy kell apostolkodnia, mint keresztatyjának, Szent Adalbertnek, a magyarok apostolának.

Neki is olyan apostoli lélekké kell válnia. Biztosan azért is küldötte hozzá Isten ezt a szentet, hogy tanuljon az ő életéből és a jövő munkájára buzdítást és irányítást kapjon tőle. Hálás lélekkel veszi minden lépését.

Mit tanul Mesterétől? Azt, hogy az élő hittel, szeretettel szüntelenül Isten dicsőségének a terjesztésén dolgozik egész életén át. Szívevágya az, hogy mindenki ismerje meg az Istent, mily jó és szép ő; akkor bizonyosan meg is szereti és Vele boldog lesz. Emberek és népek nagyságát és boldogságát akadályozza meg az Isten nélküli élet. Nagyon sokan azért oly szerencsétlenek, mert nem ismerik és nem szeretik egyedüli boldogságukat, — a jóságos Istent.

Ezért Adalbert nem sajnál semmi fáradságot sem, még az életét is kész feláldozni, vérént ontani Krisztus hitéért: csak ismerjék meg az Istent. Prágai működése, magyarországi tartózkodása, a lengyel, később porosz missiója arról beszél Istvánnak: hogyan kell keresni az Isten dicsőségét és mily áldozatot kell hozni a halhatatlan lelkekért.

A szent püspök soha semmiben sem alkuszik. Mindent Isten örökkévalóságához és szentségéhez mér. Bátran és tűrhetetlenül áll az isteni hit és igazság mellett. Nem enged a testi és bűnös ember nézetének, kívánságának, szokásának sohasem. Meggyőződése, hogy az Istent mellőzné a bűnös ember kedvéért, szentségtelenül sárba tiporná az isteni igazságot és oltárra emelné a bűnt, ha en-

gedményt tenne a testi ember testi okosságának. Előtte csak az Isten és az ő szent akarata az irányadó. Kell, hogy minden és mindenkor ennek hódoljon.

István keresztyját nagy felelősségtudat hatja át. Isteni munkát végez, isteni kegyelmet közvetít, amikor a lelkek megmentésén dolgozik. Ezt nem teheti meg könnyelmű, bűnös étellel, mert az Isten kigúnyolása lenne. Szent dologgal szentül bánik, hogy példájával igazolhassa: íme, a végtelen Szent-séghez szent szolgálat illik.

A magyarok apostola bőkezű Isten háza és a szegények iránt. Elve: az anyagi javak nem bűnözés-é, élvezetre vagy az Isten megbántására valók, hanem az Isten dicsőségére és a nyomorgó testvéreink támogatására. A maga részére a legkevesebbet igényli, hogy az Istennek, papjainak és a szegényeknek annál többet adhasson.

A bűnösökért szívesen szenved és értük áldozatot hoz. Miként Jézus is mindenét odaadta, csak-hogy megnyerje őket az örök életre, ő is testileg-lelkileg szenved közömbös, fásultlelkű prágai híveiért, csak-hogy Jézushoz vezethesse őket.

Jólelkű, szentéletű szerzetesek és papok társaságát keresi. Körükben buzdul föl a szíve-lelke áldozatra, szeretetre, Isten kitartó szolgálatára. Amikor hívei konoksága miatt Rómába megy, a kolostor csöndes, áhítatos szelleme üdíti föl és bátorítja újabb küzdelmekre és áldozatokra.

Szereti az isteni tudományt, az Isten világosságát, azért lesz a Szentírás kedves olvasmánya. Eből ismeri meg mindig jobban Istent és az örök élet igéit. „Már gyermekkorától az igazság és a tudomány napja felé fordult és fölszabadította magát a földhöztapadtságtól.“

Engedelmes Krisztus helytartójának, a pápának.

A pápa szavára, mint Isten helyettesének a szavára, mindig kész bármi lemondásra és áldozatra. Prágába kétszer is visszatér. A lengyel és porosz misszióba is az engedelmesség vezeti őt.

Munkatársakat gyűjt és nevel az Isten országa számára. Azért viszi a római szerzeteseket Csehországba, hogy segítsenek neki a nyakas cseh nép megnyerésében. Később Géza fejedelem engedelmeivel Magyarországra küldi a kiűzött bencéseket, hogy azok a magyarok megtérítésén és megszentelésén dolgozzanak.

Sokat imádkozik. Imádkozik önmagáért, hogy megfelelhessen Isten akaratának, de imádkozik a rábízottakért is, hogy velük is megértethesse az Isten akaratát. És hogy összeszedett lélekkel társaloghasson az Istennel, azért szereti és keresi a magányt, az éj csöndjét, az Istenházának szent légkörét, hogy az Oltáriszentség előtt, az Úr Jézusnál kiönthesse szívének-lelkének minden ügyét-baját. Az Istennel való ilyen bizalmas és boldogító társalgás után mindig megerősödve tér vissza övéihez, hogy lankadatlanul munkálkodják a lelkükön.

ISTENI ÁLDOZAT ÉS MENNYEI KENYÉR.

István szentnek az útmutatása mellett tanulja meg előkészíteni a lelkét az apostoli munkára, hogy hűségesen együtt dolgozhassék a Szentlélekkel.

Ugyancsak szent vezeti őt az új-szövetség áldozatához, a szentmise méltó bemutatásához is.

Jelen lenni Jézus szeretet-áldozatán, egyesülni Vele — áldozatos, lemondó, Istenért mindenre kész lelkülettel... Egészen odaadni magunkat Jézussal együtt a mennyei Atyának, hogy semmi se maradjon meg akaratunkból, tetszésünkől, de an-

nál inkább érvényesüljön bennünk az Isten akaratára: íme, ez a méltó és Isten gyermekéhez illő szentmise bemutatása.

Kérni az áldozat gyümölcsét — Jézust; befogadni lelkünkbe a szentáldozat ajándékát, — Jézus szent testét és véré, hogy vele tápláljuk, erősítsük, megszenteljük és megőrizzük lelkünket az örök életre. Jézus akarata szerint táplálkozni a mennyei kenyérrel, hogy örök életünk legyen és megdicsőüljön testünk-lelkünk Ővele. Ezután már ne mi éljünk, hanem Jézus éljen mibennünk. Mert Szent Szívében azért hozott tüzes szeretetet a földre, hogy az mindenkit égessen és ez a tűz lobogjon minden lélekben. — Ez az Isten akarata szerinti szentáldozás.

Az élő isteni szeretetnek az Oltáriszentség a tűzhelye. Itt gyúlnak lángra a hideg emberi szívek az Isten buzgó szeretetére. Itt égeti ki Jézus a bűnt, a bűnös hajlamot és kívánságot a gyarló szívek mélyéből. Itt alakulnak át a lelkek Jézus Szíve szerintivé és itt töltekeznek isteni kegyelemmel, erővel és hálás, engesztelő szeretettel.

A vértanúság vágyával, a Jézus után epedő, élő, áldozatos lelkülettel mutatta be Szent Adalbert a szentmisét. Ily érzülettel és a Megváltóhoz ragaszkodó áhítatos szeretettel fogadta szívébe Jézusát is.

Ezzel a szent, örvendező jóakarattal készíti elő tanítványát Jézus látogatására és boldogan nyújtja neki az élet kenyerét a szentáldozásban.

Elképzelhetjük: mily hatással lehetett ez a példa az isteni kegyelem iránt érzékeny és készséges ifjú Istvánnak a lelkére.

Későbbi élete igazolja: mit jelentett nála az Oltáriszentség, a szentmise és a szentáldozás.

Jelentette a sok templomot, amit majd a magyar épít az Isten dicsőségére; de jelentette azt a sok

imádkozó lelket is, amit az Isten házában Jézus szentel meg, amikor az Oltáriszentségben magához hívja, a szentmisében átalakítja, a szentáldozásban pedig magáévá teszi őket.

És mivel Szent István mindezt megértette, azért nem szűnt meg dolgozni azon, hogy Jézusnak sok háza legyen közöttünk és vele együtt sokan imádkozzanak és apostolkodjanak azért, hogy Jézus Szíve szerintivé legyen a magyar haza népe.

SZENT ISTVÁN NEVELŐI.

Szent István édes szüleitől erős akaratot, kitartást, megalkuvást nem ismerő erélyességet és bátorságot kapott örökségül. E természeti jó tulajdonságokhoz járult azután a krisztusi kegyelemajándékok bőséges lelki kincse.

Szent Istvánnak Szent Adalbert volt a keresztyja és egyúttal a lelkiatyja is. ő vezette és irányította a lelkét, nemesítette az erkölcsait, tökéletesítette örökölt hajlamait és jótulajdonságait. Hogy mily határozottsággal és eredménnyel végezte a lelki vezetést, mutatja az, hogy a szent püspök főjellemvonásai szinte hűségesen belenyomódtak az ifjú Istvánnak finom, érzékeny lelkébe és azok uralkodnak rajta egész életén át.

Szent István az ő tevékeny szent hitét, eszményi lelki buzgóságát, az isteni igazság iránti szerető ragaszkodását, az Isten háza iránti bőkezűségét, a szegények szeretetét, a bűnösök megtérésén való fáradhatatlan munkásságát — Isten szent kegyelmének a segítségével — mind Szent Adalbertől örökölte. Tőle sajátította el a jóemberek társágának a megbecsülését, a szentkönyvek szeretetét, az Istenben bízó, alázatos, türelmes, áldozatos, gyermeki lelkületét és föltétlen, apostoli szellemű

engedelmességét. Imádságos, komoly lelki életére, felebaráti szeretetére és az Isten országának szervezett és buzgó terjesztésére az ösztönzést és a példát szintén szent lelkiatyjától kapta.

Igazán kimondhatatlan nagy hálával tartozunk az isteni Gondviselésnek, hogy a magyarokhoz elküldötte Szent Adalbertet, mert ha nem lett volna Szent Adalbertünk, aligha lenne most Szent Istvánunk.

Isten után Szent Adalbertnek köszönhetjük, hogy a magyar történelem Szent Istvánnal kezdi a keresztény magyar nemzet életét. A Mindenható tudja csak, hogyan alakult volna a magyar népnek és szegény hazánknak a sorsa Szent Adalbert és az ő tanítványa, Szent István nélkül.

A X. század korának megfelelő műveltséget és tudományt a vallásos Adeodatus olasz származású sanseverinói gróftól tanulta az értelmes és nagytehetségű ifjú István. Nevelőjét nagyon szerette és becsülte Szent István. Tatának, atyának hívta őt. Jó tanácsait és buzdításait mindig szívesen fogadta. Uralkodása sokat köszönhet nevelője hitvalló, példás életének.

SZENT ISTVÁN HÁZASSÁGA.

Géza fejedelem fiának és nemzetének a jövőjét jó házassággal akarta biztosítani. Azért valószínűleg Szent Adalbert ajánlatára és az ő előzetes közbenjárása után elhatározza, hogy az ifjú István számára megkéri Henrik bajor hercegtől hűgának, Gizellának a kezét.

Gizella apácának készült. Nővére a regensburgi Szent Pál kolostor fejedelemasszonya volt. Ő is a kolostorban élt, amikor 996-ban eljöttek oda Gé-

za fejedelem követei, hogy beleegyezését kérik a házassághoz.

Gizella Isten akaratának tekintette ezt a kérést és azért, hogy a magyarokat a keresztény hitben megerősíthesse, bajor népének pedig a magyarok támogatását megnyerje: kezét nyújtotta az ifjú Istvánnak. Jegyese, majd később felesége lett Géza fejedelem fiának.

Új hazájába, Magyarországba, jött tehát, hogy itt Isten akarata szerint Szent István mellett igazi keresztény feleség és anya, a magyar népnek fejedelemasszonya, majd később első királynéja és férjének szent apostoltársa legyen.

Isten kezét kell látnunk Szent István szerencsés házasságában. Gizella gazdag családi kincset hozott a szegény magyar keresztény egyházba. Családjában Krisztus hite és az életszentség már otthonos volt.

GIZELLÁNAK SZENT ROKONSÁGA.

Gizella dédanyja Szent Matild, I. Henrik német császár felesége volt (f 968.). Gizella szinte hagyatékul veszi át tőle az Isten háza iránti buzgóságát, a szegények istápolását, a szentmisének nagyrabecsülését és a királyi méltóságnak szent tiszteletét.

Nagybátyja Szent Guntár (Günter) türingiai gróf, aki dolgozó testvér, majd remete volt a bencés szerzetben. Szent István udvarában többször is megfordult és akkor a király szegényeinek a gondozását vállalta magára, (†1045.)

Nevelője a magyarok legelső hittérítője, Szent Wolfgang (Farkas) volt. († 994.) Az isteni Gondviselés intézkedéséből a sikertelen magyarországi missió után Wolfgang a bajor herceghez kerül, mint nevelő és ott szentéletre neveli a hercegi

gyermekeket. Gizellának imádságos, Istenbe merülő lelkületét ő alakította ki. ő szerettette meg vele a Szentírást és az egyházi zsolozsmát is.

Bátyja II. Szent Henrik († 1024.), aki az Egyház ügyeiért buzgólkodik, mint császár és a keresztény élet és erkölcs javítására a papi élet megszentelésére és az elpusztított püspökségek visszaállítására minden lehetőt megtesz Krisztus helytartójával együtt.

Bátyjának felesége Szent Kunigunda (f 1039.) Mindenben hű segítője férjének. Annak halála után, mint egyszerű apáca, alázatos életével szolgál az Úrnak: imádkozik, betegeket ápol és egyházi ruhákat készít.

Fivére, Brúnó, buzgó pap és később regensburgi püspök.

Nénje, Brigitta, szentéletű apáca, majd az apácák fejedelmasszonya Regensburgban.

Unokabátyja Szlavnik (Szálénak) cseh gróf fia: Szent Adalbert prágai püspök, Szent István keresztatyja, (†997.)

Rokonai közt találjuk Szent Adelhaid (Etelka) császárnét († 999), I. Ottó német császár nejét, a sokat szenvedett „erős asszonyt,“ — Boldog Emma (Hemma) özvegyet († 1045), Szent Kunigunda neveltjét. — Boldog Ricát, II. Ottó császár unokáját, Miciszláv lengyel király feleségét és ennek édesatyját, B. Erenfried örgrófot († 1030), aki neje halála után, mint szerzetes szolgált az Istennek.

Ilyen családi körből és rokonságból kerül Gizella Esztergomba, hogy életével, szép lelkével bizonyítsa a magyar népnek: mily boldog az, aki igazán keresztény és egészen az Istené.

Géza fejedelem nem sokáig örülhetett fia boldogságának. Elismertette még a főurakkal fiának a trónörökségét, de már a következő évben — 997-

ben elhunyt. Abban a tudatban hagyta itt hazáját, hogy népének és fiának a jövőjéért minden lehetőt megtett.

Utána István lesz a fejedelem. Vele kezdődik a magyar kereszténység és a magyar nemzet új élete.

SZENT ISTVÁN, A MAGYAR FEJEDELEM. (997-1000.)

FEJEDELMI KÖTELESSÉG.

Szent István szép lelke akkor kezdett kitárulni, amikor a magyar nép élére kerül, mint fejedelem. Isten akaratából lett fejedelem, hogy népét Isten akarata szerint kormányozza. Átvette a hivatalt és magára vállalta annak a terhét és munkáját is.

Átérzi nagy felelősséggel járó hivatását és lelkiismeretesen igyekszik is megtenni a kötelességet. Isten és magyar népe egyaránt sokat vár tőle.

Az Isten szíve szerint uralkodjék a népén. — Ezt várja tőle az Isten.

Boldoggá tegye a magyart. — Ezután eped — még öntudatlanul is — hazája népe.

NEMZETMENTŐ KORMÁNYZÁS.

A Mindenható azért adott neki értelmes, érzékeny szívet és tevékeny, buzgó akaratot, hogy munkába álljon és alattvalóinak üdvére, szent hitének terjesztésére bőszesen kamatoztassa azt az isteni kegyelmet, amit oly túlaradóan osztogat a lelkek Gondviselője — a lelkek megmentésére és megszentelésére.

Népe nagyobb részét névszerint ugyan keresztény, de hite, vallásos élete még csak külsőség. Belevődött a pogányság vérébe, természetébe és rö-

vidlító, önző gondolkozásával nem tud megszabadulni az ősi szokás lenyűgöző hatalma alól. A hit természetfölötti világossága, az isteni kegyelem ösztönző és segítő ereje kell neki, hogy kiemelkedjék ebből a se pogány, se keresztény határozatlan életsorból.

Erős kézre van szükség, hogy fölemelje a magyarnak földre szegzett tekintetét. Határozott célirányító útmutatásra szorul a népe, hogy meglássa: hová is kell törekednie, ha az eddigi tétovázó életből megszabadulva, boldogságra akar jutni.

És a magyarok új fejedelme minden erejével igyekszik is az Istenhez emelni lelki tudatlanságban vergődő, szegény, földhöztapadt népét.

ISTEN ORSZÁGA - M AGYAROK ORSZÁGA.

Szent István nagy buzgósággal megkezdi Krisztus országának a terjesztését. Krisztus igazi ismeretét, világosságát és boldogságát akarja eljuttatni a magyar haza minden gyermekéhez.

Mint a Krónika mondja: „Égőbb lélekkel kezdett az igazságnak terjesztőjévé lenni... A szentírást, melytől felette lángolt, nem feledve, a *törvénylátást és igazságot* állata szeme elé!“ (Kisebb legenda IV.)

Előtte az Isten törvénye és örök igazsága lebeg: hogy népe javára jól uralkodhassak. Az Isten törvénye, az ember életének a szabályozója. Ez őrzi meg a rossztól, büntől és a pusztulástól; de ez segíti jóra, szentségre és boldogságra is.

Isten örök igazsága, amely nem változik sohasem. A világ és a mulandóság forгатagában is sértetlen marad. Ma is ugyanaz, mint a mi Krisztus Urunk korában volt és az is lesz mindvégig, mert — örök.

Isten törvénye kell népemnek, — a test és vér törvénye helyett; örök igazság kell neki, — a tiszta virágéletű emberi képzelődés folyton változó délibábos meséi helyett: ez az új fejedelem nézete és meggyőződése.

Ifjúságában eléggé láthatta, mire vezeti az embereket a fegyelem nélküli keresztény élet. Micsoda torz alakok azok, akik csak névszerint Krisztuséi, de tulajdonképpen a testnek, földnek, vagy más egyébnek a bálványimádói.

Krisztus igazi világitó hite, Isten parancsainak az igája, a Megváltónak szeretet-fegyelme hozhatja csak rendbe ezt a fegyelmezetlen és mindenféle rendtől irtózó magyart. Más nem segíthet rajta.

HARC A ROSSZ ELLEN.

De az Isten törvénye és örök igazsága másra is megtanította István fejedelmet. Arra, hogy a rosszat minden erejével üldözze. Ha igazán és őszintén szereti a jót, akkor sehogysem akarhatja a rosszat. Ha diadalra akarja vinni Jézus ügyét, akkor nem engedheti meg, hogy Jézus ellensége is szabadon garázdálkodjék.

Ha isteni világosságot akar vinni minden magyarnak a lelkébe, akkor nem tűrheti a sötétséget és száműznie kell a testi és pogány embernek ábrándos meséit, szabados erkölceit és szokásait.

Azt is megtanulta, hogyha nem lesz határozott, gyors és erős az Isten szolgálatában, ha nem ismerteti és szerettedi meg minél előbb Jézust az ő népével: akkor elkészülhet arra, hogy még a mostani keresztények is hamarosan visszaesnek a pogányságba és lelkük nem Jézust vallja többé, hanem a magányos berkek szűk ölében újra fehér lovat áldoz majd a táltos az ősi bálványnak.

SZENT KÖVETKEZETESSÉG.

Ezt a borzasztó jövőt gyöngeségével vagy határozatlanságával semmikép sem segítheti elő. Így nem maradhat, ilyen keresztény nem lehet az ő népe. Vagy olyan lesz, amilyenek az Isten kívánja a keresztényt, vagy pedig újra pogány lesz, de akkor biztosan el is pusztul. — Már pedig az Isten nem akarja, hogy elpusztuljon a magyar. Azért állította őt népe élére. — Neki kell tehát utat mutatnia népének, hogy vezére legyen a biztos jövőre. Népe nem tudja, mi kell neki; de ő tudja. — És meg is teszi a kötelességét, hogy a pogányságból és annak rossz hatásai alól kiemelje és a keresztény életben megerősítse is népét.

Lelkiismerete és Isten akarata, meg népének helyes érdeke szerint jól cselekedett tehát akkor, midőn „ama népet az egyházi tanításokra oktatóván, a fegyelem igájának és törvényének alája vetette és a gonoszoknak mind az ő tisztátalanságait mindenestől lerontotta.“ (Kisebb legenda IV. fejezet.)

A HITTERJESZTÉS.

Már Géza fejedelem idejében a 995. év végén szerzetesek jöttek Csehországból, hogy a magyar földön is terjesszék a krisztusi hitet. Vezetőjük Radia, Szent Adalbert iskolatársa volt. A Nyitra melletti Zobor hegyen kolostort is emeltek.

Szent István mindjárt uralkodása elején fölkérte őket az apostoli munkára. Szent Benedek fiai szívesen vállalkoztak is arra, hogy a népet isteni hitre tanítsák és rendes munkára, földművelésre és iparra szoktassák.

A szomszéd népekkel békét kötött a fejedelem, hogy biztosítsa országának a nyugodt, csöndes

időt, amire oly nagy szüksége lesz, „hogy amiket is elméjében forgat vala, azokat a kereszténységnek új palántálásában bátorságosabban végre is vihesse.“ (Nagy legenda VI. fejj.)

AZ ELSŐ PRÓBA.

Külső ellenségtől biztosítva volt az ország, azonban magyar testvérei — Koppány és társai — támadták meg Istvánt és az ő szívügyét: a kereszténységet.

„Az ördög sugalására a pogány nép vonakodván nyakát a keresztény hit igájának alávetni, azon mesterkedék, hogy vezéreivel egyetemben kivonja magát uralma alól.“ (u. o.)

István fejedelem nem tűrhette, hogy az elégedetlenkedők semmibe se vegyék rendeleteit, szabadon dúlják városait, fosztogassák javait és öldössék szolgálait. Bármily nehezére eshetett is a testvérharc, kénytelen volt harcbaszállni Krisztus ügyének védelmére és népe érdekében

Isten segítségével győz. Ezzel megerősíti a trónját és elnémítja a pogány mozgalmat.

ÚJULT ERŐVEL ELŐRE !

A kivívott győzelem a fejedelmet hálára készítette a Mindenható iránt. Ez a hála két dologban nyilvánult: 1. az elvett vagyomból monostort és templomot építtetett Szent Márton hegyén a szent püspök tiszteletére, 2. ezután még nagyobb buzgósággal látott neki a hitterjesztésnek. „Lelki örömmel telten eltökélte magában, hogy elméjének minden tehetségével az evangélium magvának befogadására adja magát“ — mondja a legenda. (Nagyobb legenda VII. fejj.)

Tehát: jobban ismerni az Isten akaratát — ez a jelszava. És mit tesz, hogy ezt elérhesse? Halljuk csak a legenda szavait: „Alamizsnálkodásokkal és könyörgésekkel töltvén idejét sokszor az egyháznak pádimentumára leborulva könnyeknek hullatásával bízta Isten akaratjára az ő eltökélésének teljesedését, hogy ő, ki is nélküle mit sem cselekedhetnék, rendelése teljesítésének segedelmével és jóságos cselekedeteknek gyakorlásával feltett jószándékát véghez vihesse.“ (u. a.)

Micsoda élő hitre mutat ez! Nagyobb hévvel akar apostolkodni az Istenért, azért sokkal buzgóbban is imádkozik, mint azt eddig tette. Jobban akarja szeretni a felebarátját, azért bővebben és gyakrabban alamizsnálkodik. Alkalmasabbá akarja tenni magát az Isten akaratának a teljesítésére, azért borul le töredelmes szívvel, sírva az Úr Jézus elé, hogy engesztelje őt és lekönyörögje önmagára és népére az Isten segítő kegyelmét.

Szent István apostoli lelkületének és komoly, buzgó törekvésének gyönyörű bizonyítékai ezek az imádságos, önmegalázó és irgalmassági jócselekedetei. Élettörténetének kisebb legendája hűségesen jellemzi e néhány szóval: „Inkább és inkább kezdette a szent vallást buzgóságosan követni és mind a Krisztusban jámborul élőket szeretni.“ (Kisebbség legenda VI. fej.)

SZENT ISTVÁN MUNKATÁRSAI.

Az ige hirdetés és hitelesítés munkájához Szent Istvánnak Isten fölszentelt szolgálóira, papokra és szerzetesekre volt szüksége.

Azért külföldön közhírré tette, hogy szeretettel vár mindenkit, aki a lelkek megmentésére vállalkozik.

Szent István kérése nem hangzott el hiába, mert akkor már jó hírneve volt a külföldön. Eddigi rövid uralkodásából is megismerték benne az igazi hívő keresztény embert, a Krisztusért őszintén buzgólkodó, jóságos fejedelmet, aki bölcs és erős akarattal vezeti népét a boldogság felé. „Okosságának híre az emberek fiainál felette nagy tisztességben tartatott.“ (Kisebb leg. VI.)

Ezért nem csodálkozhatunk rajta, hogy a fejedelem lelki tudománya és buzgósága éppen a legbuzgóbb papokra és szerzetesekre volt hatással.

Lelkek után szomjazó apostolok jöttek tehát ide, az új missiók hazába. Valójában ilyenek is kellettek az új apostolfejedelem mellé.

„Buzdítatván a vigasztaló Szentléleknek sugallásaitól, sok oltáros papok és egyházi emberek elhagyták az ő székhelyüket, választották a zarándoklást apátok és szerzetes atyafiak, nem kívánkozván semmi javakra, hanem csak arra, hogy a felette buzgóságos fejedelem alatt reguláiknak szerinte éljenek. (Nagyobb leg. VII. fejj.)

A CLUNYI SZERZETESEK.

Szent István első és későbbi apostoli munkatársai is a clunyi bencés szellemnek voltak a lelkes hívei. Szent Wolfgang, Szent Adalbert, Asztrik és társai, majd Szent Gellért, Quaerffurti Szent Brúnó stb. mind ezt a szellemet képviselték.

„A clunyi szellemű bencéseket a legteljesebb benső vallásosság és erkölcsösség, az önmegtagadásig menő emberszeretet, a nélkülözés és testi szenvedés iránt való érzéketlenség, a hitért való vértanúság vágya, másrésről azonban a rendszeres és folytonos alkotó gazdasági, kulturális és politikai

munka, az emberiség földi jólétének és hitbeli gyarapodásának elősegítése jellemzi.“ (Hóman—Szekfü: Magyar Történet I, 195. 1.)

A magyar nép sohasem lehet eléggé hálás az isteni Gondviselésnek és Szent Istvánnak, hogy hitének és keresztény életének megalapozásánál ezek az igazán isteni hitből élő emberek voltak a Krisztushoz vezetői.

Ekkor jött hazánkba Asztrik (Ascherik), aki később pécsváradi apát, majd kalocsai érsek lett. Anasztáz az első pannonthalmi apát, 1001—1028-ig esztergomi érsek, Bonifác, Asztrik utóda a pécsváradi apátságban. Később vértanúja lett Krisztusnak. Bonipert, a későbbi pécsi püspök. Lengyelországból jött Szent Zoerard András, az első magyarországi bencés-remete és tanítványa: Szent Benedek vt. Mindketten szemlélődő és imádságos életükkel a Vág völgyében szolgálták az Urat.

Szent István mindegyiküket szívesen fogadta és oltalmába vette. Külön-külön is tanácskozott, bizonyos napokon pedig közösen is tárgyalt velük.

És miről beszélgethetett, miről tárgyalhatott velük, ha nem az ő közös szívügyükről: Krisztus hitének terjesztéséről, a kereszténység akadályairól és a vallásos életet elősegítő alkalmas eszközökről?

E magán és közös tanácskozásoknak azután meg is lett az üdvös haszna. „Napról-napra növekedett a híveknek Egyháza és a világnak különb-különb részéből hozzá sokan gyülekezének, hallván az ő tudományát.“ (Kisebb leg. VI. fej.).

A SZERVEZÉS MUNKÁJA.

Szent István új munkatársaival megkezdi az egyház szervezését. A Szentszék engedélyével érsekséget és püspökséget állít föl. Az egyházmegyék

élére alkalmas, buzgó lelkipásztorokat szemel ki. Az egyház magyarországi központjának Esztergomot jelöli, mert úgy illik, hogy a fejedelem közelében lakják a kat. keresztény egyház főpapja is — az esztergomi érsek. Egyelőre 12 egyházmegye fölállítását tervezi és uralkodása végéig 10 püspökséget meg is alakít. — Uralkodása elején a királyi birtokon állítja föl a győri, veszprémi és egri püspökségeket.

A püspökségek megalakítása magával hozta a részletekre kiterjedő munkának a megindítását is. Az Isten embereire mindinkább nagyobb kötelezettségek vártak: Meg kellett téríteniük a még pogány magyarokat és hitükben megtartaniuk, megerősíteniük a már hívő vagy csak megkeresztelt keresztényeket. Ezt a munkát is Isten áldásával végzik, sőt apostoli buzgóságuk jutalmául újabb segítő munkásokat is küld melléjük az isteni Mester.

Igazán örömmel olvashatjuk a legendának erre vonatkozó részét: „Minden helyeken megvetik fundamentumait a Szentegyháznak, kanonokoknak kolostorai támadnak, virágzanak a regula szerint élő kanonokok gyülekezeteinek kolostorai. Az Isten szolgáinak özönlésük támadt mindenfelől, kik a felette bőkezű, fejedelemhez való kívánczóságukért elnyerték kegyes befogadásának vigasztalását.“ (Nagyobb legenda VIII. fej.).

A MAGYAR KIRÁLYI KORONA.

Amikor István fejedelem már megszervezte a hittedjesztést, fölállította az esztergomi érsekséget és a hozzá tartozó 3 püspökséget, Asztrik (Ascherik) apátot II. Szilveszter pápához küldötte Rómába az-

zal a kérelemmel, hogy vegye őt fel a keresztény királyok közé és küldjön neki királyi koronát.

„A koronakérés szokása — mondja Hóman —, a keresztény középkornak a királyi hatalom isteni eredetét valló felfogásában gyökerezik. E felfogás értelmében a keresztény fejedelmek Krisztus földi birodalmában élő népükön az Úr kegyelméből uralkodnak s az utolsó ítélet után elkövetkező égi birodalom előkészítésén munkálkodnak. Hatalmukat isteni eredete különbözteti meg az emberi jog alapján — örökösödés, választás, erőhatalom címén — uralkodó pogány fejedelmek hatalmától és ennek az „Isten kegyelméből“ levezetett királyi és császári méltóságnak elismerésére, adományozására a krisztusi birodalom látható feje hivatott. Jézus Krisztus földi helytartója a fejedelmi méltóság isteni eredetét ismeri el a koronázással, illetőleg a koronaküldéssel. A korona vallásos szimbólum, viselője isteni elhivatottságon alapuló hatalmának jelvénye. Elnyerése nem süllyedést, hűbéri hódolatot jelent, hanem felemelkedést Krisztus birodalmába, annak méltóságviselői közé.

István fejedelem a pápától kért koronát, mert törvényeiben is kifejezett felfogása szerint — „a királyi méltóság a katolikus hit éltető erejéből táplálkozik“ s mert korának felfogása és saját hite szerint csak e koronával fején lehetett a többi katolikus fejedelmekkel egyenrangú, „Isten kegyelméből uralkodó királlyá.“ (Hóman-Szekfű: Magyar Történet I. 199. 1.).

Krisztus helytartója nagy örömmel fogadta a magyar fejedelem követét és szívesen teljesítette a kérését. „Valóban apostoli“-nak nevezte a buzgó magyar fejedelmet és a lengyel fejedelemnek szánt koronát keresztel és országalmával együtt átadta

a magyar követnek, hogy vigye azt el István fejedelemnek. Ugyanakkor megadta az új királynak azt a fölhatalmazást is, hogy az isteni és a polgári jog szerint rendezze a magyar viszonyokat.

III. Ottó német római császár pedig azzal tüntette ki az új királyt, hogy — önnálló és független hatalma jelvényéül — a thébai Szent Móricnak — Krisztus szent keresztjével díszített lándzsáját ajándékozta neki.

A császár jóindulatú támogatását nagyrészt Szent Adalbertnek kell tulajdonítani. Ugyanis Szent Adalbert és III. Ottó unokatestvérek és annak idején iskolatársak voltak és a jó barátságot mindvégig fönntartották. Igaz ugyan, hogy Szent Adalbert 997-ben már vértanúi halált halt, de azért a Szent Istvánról adott véleményét nagyon jól ismerhette és meg is őrizhette a császár. Gizella fejedelemasszony rokoni összeköttetése is sokban hozzájárult a császár és a magyar fejedelem közötti szövetséghez és barátsághoz.

István fejedelem három éves uralkodása alatt igen sokat tett hitéért és nemzetéért. Biztosította a kereszténység terjesztését, megalkotta az egyházi hivatalos szervezeteket és így rendezte népének vallási ügyét. Népét eddig is Isten törvényei szerint kormányozta és most az Anyaszentegyház fejének kitüntető szeretetével elérte, hogy az egész keresztény világ valóságos keresztény országnak ismerte el a még csak nem is igen régen rettegett és gyűlölt magyar nép hazáját.

A szent korona „azóta legdrágább kincse a magyar nemzetnek.“ Viselőjének, a magyar királynak, ez ad kiváló méltóságot, önálló független hatalmat, szent és sérthetetlen jelleget.

A magyar hazát pedig immár Szent István óta a

„szent korona tartja össze.“ És ugyancsak a „szent korona“ teszi az uralma alá tartozó magyar népet és az ország különböző nyelvű polgárait — egységes magyar nemzetté.

SZENT ISTVÁN KIRÁLYYÁ KORONÁZÁSA. (1000- v. 1001-BEN.)

A SZENT KORONA MEGÉRKEZÉSE.

A Rómából küldött szent korona nagy örömet és kitüntetést jelentett Magyarországnak .

A magyar fejedelem eddigi munkájának a megbecsülését, a jövőre vonatkozó tervének a jóváhagyását és szentesítését látta az apostoli szent koronában: azért fogadta azt ájtatos tisztelettel és szent örömmel.

A magyar nép meg úgy érezte, hogy megszűnt már a nemzetek közötti árvasága, mert a szent koronával Krisztus helytartója a magyarok királyát Isten választottjává avatta, a magyar nép fölé pedig atyai védő karját terjesztette ki, hogy ezzel a keresztény népek testvériségébe vezesse a magyart.

A külföld arról győződhetett meg, hogy a pogány régi Magyarország már nincs többé, egy egészen új van kialakulóban a római pápa lelki pártfogása és apostoli fejedelmének vezetése alatt. Készül az új keresztény Magyarország a szent koronával megkoronázott és Isten kegyelméből uralkodó magyar király országlásával.

1000 vagy 1001-ben megtörtént a magyar nemzet életében az új korszak megnyitása: a magyar fejedelem királlyá koronázása.

„Minek utána elhozták az apostoli áldásnak leveleit — mondja a legenda — a püspökök a pap-sággal, az ispánok a néppel illő dicséretet nagy

felszóval kiáltozván, az Istennek kedves Istvánt királynak kikiáltják és a szent kenettel felkentet királyi méltóságú koronával szerencsésen megkoronázzák.“ (Nagyobb leg. IX. fej.)

A KIRÁLYKORONÁZÁS.

A királykoronázás minden magyarnak nagyjelentőségű ünnepnapja volt, de bizonyára senkinek sem hatott e szent és boldogító ünnep annyira a lelkére, mint éppen az új királynak.

Az ő hívő lelke e koronázásban megérezte az irgalmas Isten segítő kegyelmét is, amely reá és népére oly bőségesen árad már ma is, amikor alázatos szívvel leborul népével együtt a Mindenható elé és kéri uralkodására és hazájára Isten áldását.

A királykoronázás a kat. Anyaszentegyháznak egyik mély jelentőségű, szívhez szóló, igen tanulságos szentelménye.

Szép és megható szertartás, de amellet az isteni kegyelem lekönnyörgése és közvetítése is, amely még a kíváncsiságból jelenlévőkre is lelki hatással van, hogyne munkálná tehát az Isten kegyelmét a jóra készséges, hívő ember lelkében!

Szent István — mint hitből élő ember — nagyon jól tudja, mit jelent neki, lelkének, életének, uralkodásának és országa népének a szent koronával való megkoronázás.

Az előkészület és ünnepség neki nem külső szertartás, hanem akarátának, szándékának, munkakészségének a fölemelése az Istenhez; — a koronázási szertartás pedig lelkének alkalmassá tétele az Isten szíve szerinti országlásra és alázatos könnyörgés az Isten segítő kegyelméért uralkodása idejére.

KORONÁZÁSI SZERTARTÁS.

Már a koronázás előtt visszavonul a király, hogy önmegtágadásban és imádságban töltsön néhány napot.

Előzetes böjtölés után, a szentgyónásban megtisztított lélekkel megy az Isten házába az új király (a királynéval együtt), hogy átvegye hivatalát az Istentől.

Az oltár elé térdelve, készséges szívvel várja az Isten főpapjának (az esztergomi érseknek) az intelmeit: mit kíván Isten az igazságosan és békésen kormányzó fejedelemtől.

Annak megerősítésére, hogy az Isten akaratához alkalmazkodik mindenben, leteszi a kat. hitvallást és megesküszik arra, hogy Istennek és Krisztus Egyházának a parancsait megtartja, jogait tiszteli, törvényszerint igazságosan akar uralkodni és a békét fönntartja.

Majd a papsággal együtt arcra borulva, a Mindenszentek litániáját mondja el. Kéri a szentek közbenjárását, hogy értelmes szívű és jó uralkodó lehessen, népének szolgáljon és rajta ne zsarnokoskodjék.

Ezután a koronázó főpap a hitújoncok szent olajával fölkeni a királyt — az Isten akarata szerinti uralkodásra — és megkezdi a szentmisét.

A lépcsőének (graduale) végeztével, evangélium előtt, a főpap karddal övezi föl a királyt. Mihelyt a király megkapta a kardot, kezébe veszi azt és három keresztvágást tesz vele: ezzel jelképezi, ahogy hitét, népét, hazáját kész megvédeni és érte harcolni.

A király a főpaptól átveszi az erényes életet és igazságosságot jelképező jogart és az ország népét és területét jelentő országalmát is.

Ezután ráteszi a főpap a király fejére az apostoli szent koronát; hogy az Isten kegyelme minden királyi ténykedésében vezesse az Úr fölkentjét. — A királynénak pedig a vállát érinti a szent koronával, hogy kifejezést adjon annak: a király uralkodótársa a királyné. Az esztergomi érsek és veszprémi püspök külön koronát tesz a királyné fejére és befejeződik a szertartás.

Végül öröm- és hálaének csendül fel a főpap ajkán. A hívő sereg a papsággal és a királlyal együtt éneklí a Te Deum-ot. Téged Isten dicsérünk, Téged Űrnak ismerünk... Hála legyen az Istennek, van királyunk !

A hálaének végeztével a szentmisét folytatja a koronázó főpap az evangéliummal. Szentáldozáskor az új király és királyné magához veszi az Úr Jézus szent testét és vérét, hogy Jézus éljen benne és tisztítsa, szentelje szándékát és segítse gyarlóságát.

AZ ELSŐ MAGYAR KORONÁS KIRÁLY.

Szent Istvánnak a lelkében mi mehetett végbe a koronázáskor, — azt nem tudjuk, csak sejtethjük.

Neki a király: Isten embere; a magyar nép: Isten választott népe volt. És a koronázáskor, a szent szertartások alatt, a szentmisében, a szent áldozásban, — mindegyikükhöz leereszkedett az Űr, hogy magához emelje a magyar királyt és a magyar népet.

Velünk az Isten! És ha az Isten velünk van, Vele mindent megtehetünk, még akkor is, ha ellenünk lenne az egész világ...

Az Isten keresztény királyt és keresztény magyar népet akar! — Ezt bizonyítja a megtörtént királykoronázás.

De akkor azt is akarja, amit én évek óta Isten előtt oly szépen elgondoltam és imádkozó lélekkel terveztem: akarja a Boldogságos Szűz Mária — a Magyarok Nagyasszonya — pártfogása alatt álló királyi Magyarországot.

Ennek a megteremtésére kent föl engem, azért küld munkába népemhez, hogy Mária országa, az igazi keresztény Magyarország megvalósuljon.

Keresztény királyságba igazi keresztény király és igazi keresztény emberek valók; a Szűzanya országába tisztalelkű ifjak, hajadonok, tisztaszívű férfiak és asszonyok illenek.

Ezen kell dolgoznom minden erőmmel, azért kell buzgón imádkoznom egész életemen át, hogy népem velem együtt méltó legyen az Isten kegyelmére és a Nagyasszony édesanyai pártfogására.

Az első magyar fölkent király hálaimádsága a koronázás után ez lehetett: „Uram, add, hogy mindig megismerjem és mindig meg is tehessem a te szent akaratodat. Vezess utadon, hogy egészen a Tied legyek. Köszönöm, hogy gyarlóságom mellett is magadnak választottál és magadénak tekinted a magyar népet is. Rendelkezzél velem, én kész vagyok Éretted mindenre — népemmel együtt. — Boldogasszony pártfogásával.“

A TÖRVÉNYHOZÓ SZENT KIRÁLY.

A KERESZTÉNY MAGYARORSZÁG ELSŐ TÖRVÉNYEI.

Új intézményekhez új eszmék és elvek kellenek. Szent István új Magyarországot akart, azért új eszméknek és új elveknek a megvalósítását tűzte ki maga elé.

Ezek az új eszmék és elvek Krisztus hitének tanításai és erkölcsi parancsai voltak.

Pogány eszmék és elvek sohasem alakítanak ki keresztény életet. Hogy a magyar nép valójában — odahaza és a közéletben — keresztény legyen, ahhoz az kell, hogy megszokja és életébe át is vigye a keresztény erkölcsi igazságokat.

Ehhez a keresztény élet kialakításához adott irányítást és ösztönzést minden törvényével — az első törvényhozó király .

„Szent István legendája“ egyetlen bizonyítékul a Szent Király törvényeit hozza föl, hogy mindenkit meggyőzzön arról, mily jó szellemű és bölcs uralkodó volt a magyarok első királya.

„Az uralkodói méltóságnak vétele után pediglen, hogy ő milyen életű és megfontolású férfi volt, bizonyosságot tészon arról Magyarország püspökeivel és főembereivel alkotott törvénykönyve, hol is tudni méltó mindennemű véteknek mérge ellen orvosságot rendelt.“ (N. 1. IX. fej.)

AZ ELSŐ TÖRVÉNYKÖNYVEK.

Szent Istvánnak három törvénykönyve van. Az elsőt Szent István nagyobb legendás könyvében találjuk, a második és harmadik törvénykönyv pedig a most is életben lévő magyar jogi törvénykönyvünk első és második könyvét alkotja. Az első törvénykönyvnek csak három pontja van:

1. (Az erőszak és népbosszú ellen). Senki a másikat ellenségesen meg ne bántsa.

2. (Az önbíráskodás ellen). Senki az ő ellenségét bírák törvénytársa nélkül meg ne sértse.

3. (Az önző kapzsiság és a szeretetlenség ellen). Özvegyeket és árvákat senki ne nyomorgasson.

A második és harmadik törvénykönyv már részletesebben (35 és 21 §-ban) kitér a magyar társadalom különböző osztályaira és azoknak lelki-anyaagi érdekeire.

Ezekkel az isteni és egyházi parancsokon nyugvó törvényekkel alapozta meg az első törvényhozó szent király a magyar keresztény államot. Utódai csak arra építettek, amit ő alapul lefektetett, t. i. a krisztusi igazságokra.

A SZENTISTVÁNI TÖRVÉNYEK SZELLEME.

Szent István törvényei először is Krisztus Anyaszentegyházának a megbecsülését és a vallásos élet megerősítését segítették elő. A templomok kötelező építése, a vasárnapi munkaszünet, a szentmisén való megjelenés, az Isten házában illő viselkedés, a böjt, a hit szerinti életmód és a halálra való előkészület, stb. mind erre irányultak.

Kimondhatatlanul sokat jelentett, hogy Szent István nem írott malasztnak, hanem életelvnek tekintette az ő törvényeit. Kérlelhetetlen eréllyel érvényt

is szerzett akaratának. Hogy azután ez a megalkuvást nem ismerő erős akarat megfelelő eredményt is ért el: azt könnyen elgondolhatjuk.

A nyugodt, békés együttélést és a testvéri szeretet meghonosítását célozták a társadalom minden rétegére vonatkozó általános törvények.

Ha részletesebben vizsgáljuk e törvényeket, akkor látjuk, hogy általában a szelídség és az irgalom szelleme vonul végig rajtuk. Egyik törvény sem akarja agyonsújtani a bűnöst, hanem mindannyi a megjavítására törekszik. Különösen az első törvények (a mostani törvénykönyv első könyve) mutatják ezt az igazi keresztény, jóságos szellemet.

Halálbüntetés csak a kardot kirántókra (tehát a mások élete ellen törőkre) és a király — haza eleni összeesküvőkre van kiszabva.

Későbbi törvénykönyvében (a II. tk.-ben) már szigorúbb büntetéseket hozott a Szent Király, mert meggyőződött arról, hogy igen sokan visszaélnék a keresztény szelídség és jóság erényével, gyöngeségnek tartják és a bűnözés szabadosságára használják föl azt.

Feltűnő, hogy sehol se szerepel istenítelet a szentistváni törvények között. Ettől visszariadt az ő hívő és Istenben bízó, bölcs lelke. Pedig a külföldön akkoriban ugyancsak divatos volt ez az Ítélezési mód, hiszen még Szent Henrik neje is — Szent Kunigunda — isteníteletnek vetette magát alá, hogy az ártatlanságát bebizonyítsa.

Nálunk csak később — Szent László és Kálmán királyok törvényei között — találkozunk istenítelettel (forróvíz vagy tüzes vas próba).

A pogány — keresztény magyar világ határán Szent István inkább a jóságos szeretettel akarta érezhetővé tenni: mennyire más világ a keresz-

tény hit világa még a bűnösnek igazságos büntetésében és a rossznak megtorlásában is.

BEPILLANTÁS A TÖRVÉNYSZÖVEGEK KÖZÉ.

A törvényszövegekből sokat olvashatunk. Megérthetjük belőlük a törvények szándékait, céljait, de megérezhetjük a törvényhozónak még a szíve dobbanását is.

Például csak az alábbi néhány idézet is mennyit mond nekünk Szent Istvánnak meggyőződéses élő hitéről, nagy emberszeretetéről, jóságáról és krisztusi öntudatáról!

„Mi is az Isten útmutatása szerint kormányozván az országot — a régi és a mostani uralkodók példájára, — törvényes megfontolással határoztuk meg nemzetünknek: hogyan éljen tisztességes és zavartalan életet...

„Azt akarjuk, hogy tartós béke és egyetértés legyen az előkelő és egyszerű emberek között az Apostol szerint: „Mindannyian egyetértők legyetek stb ...

„Hogy a szabadok az ő szabadságukat sértetlenül megőrizték, védőeszközt akarunk nekik adni (e törvénnyel).

„Mivel tehát Istenhez úgy méltó, az embernek pedig az a legjobb, hogy mindenki szabad életet éljen...

„Mivel mindenki visszatetszőnek és az emberhez méltatlannak tartja, hogy férfi a lopásban részt vegyen...

„Hogy az Isten teremtménye a gonoszok minden bántalmazásától ment legyen és senki bajt ne okozzon neki, csak az Isten, aki őt gyarapítja is...

„Akarjuk, hogy az özvegyek és árvák is törvényeink oltalma alatt legyenek...

„Ha pedig valaki a királygyilkosságban vagy a hazaárulásban törvényesen bűnösnek találtatott: fejeztessék le, a javai azonban sértetlenül adassanak át ártatlan gyermekeinek.“

A TÖRVÉNYEK RÖVID ÁTTEKINTÉSE.

Egyházi élet. Legelőször is az egyházi vagyont veszi oltalmába a kapzsi emberek ellen. Azután elsorolja a püspökök egyházi jogait és elvárja, hogy őket mindenki támogassa hivatásukban. — Egyházi fölött világi nem bíraskodhatik. — A pap mindenkiért dolgozik, azért viszonzásul a hívek is közösen dolgozzanak a papjaikért. — Minden tíz falu építsen templomot és lássa el azt illendően. ^— Adják meg a tizedet Istennek hálaképpen.

Vallásos élet. — A vasárnapot szenteljék meg. — Senki se dolgozzék ezen a napon. — Menjenek el a templomba. — A szent helyen imádkozzanak és tisztességesen viselkedjenek. — A böjtöket tartsák meg; pénteken a húseledeltől tartózkodjanak. — A halálra szentgyónással készüljenek. — Hitszerinti keresztény életet éljenek.

Özvegyek és árvák védelme. — A gyöngéket — az özvegyeket és árvákat — a törvény védelmezze meg minden jogtalanságtól.

Az emberi élet védelme. — A gyilkos bűnhődik és az Egyház szerint penitenciát tart. — Aki a kardját békében kirántja: halállal lakol. — A csonkító vagy megsebesítő hasonlóképp lesz megcsonkítva. — A más házát megtámadó: büntetést fizet; ha kardot ránt: halál vár reá.

A családi élet védelme. — A nőrabló sohasem köthet házasságot. — Az erkölcstelenségért büntetés jár. — A szabad ember szolga lesz, ha szolgát vesz feleségül. — Az elhagyott feleség férje birtokában marad.

Urak, szabadok, katonák és rabszolgák viszonyai.

— A fölszabadított rabszolgát nem szabad újra rabszolgává tenni. — A szolgák nem vádaskodhatnak uruk ellen. — A szabadokat rabbá ne tegyék.

— Aki hamisságból másnak a rabszolgáját szabadította föl, az büntetést fizet. — Más katonáját vagy vendégét el ne csábítsák. — A szökevénykeresőt ne bántásák.

A magánvagyon védelme. — Mindenki szabadon rendelkezhetik a maga vagyonával. — A királyi birtokot sértetlenül hagyják. — A magánvagyon örökölhető, a közvagyon nem. — A tolvajok és gyújtogatok bűnhődnek, akár szabadok, akár szolgák. — A király részét senki se bántsa. — Az ispán kárpótlást ad, ha igazságtalanul több adót szedett. — Az ispánt vádló hazug katona kétszer annyit fizet kárpótlásul.

Jogvédelem. — Igazságtalanul a királyhoz föllebbező katona büntetést fizet.

A rosszakaratúak büntetése. — A hamisan esküvők kezük levágásával bűnhődjenek (kezüket azonban megválthatják). A király és a haza ellen összeesküvőkre és az ispánok ellen fondorkodókra halál vár. — A hízelgőknek a nyelvüket vágják ki. — A boszorkányok a püspöknek adandók át, hogy az megjavítsa őket. — A megrontó nőt a megrontottnak vagy hozzátartozóinak szolgáltatják ki.

— A jóslókat a püspöknek kell átadni javítás végett.

A SZENT KIRÁLY, MINT LEGFŐBB BÍRŐ.

Szent István kisebb legendája följegyezte azt a jellemző történetet, amely rávilágít a Szent Király bölcs és igazságos lelkére.

Bulgáriából 60 besenyő férfi kincsel megrakodva Magyarországra jött. A határon megtámadták és kirabolták őket, sőt közülük többet meg is öltek.

Az életben maradtak a királyhoz mentek panaszra és elmondták neki: mi történt velük és hozzátartozóikkal.

„A király, mert hogy bölcs lelkű volt, sem tekintetével, sem pedig szavával nem fenyegetett, hanem tartóztatván magát, miképpen írva vagyon: a bölcs azutánra tartja indulatját“ (VIII. fejj.), elhívatta a gyanúsított embereket és amidőn meggyőződött az igazságról: ítélt, és mindannyit fölakasztatta.

Erre az elrettentő példára szükség is volt, hogy az országban el ne harapódzék a rablógyilkosság.

Mert, hogy nem egyedülálló eset volt a besenyőké, bizonyítja a Vág völgy csendes lakójának, Szent Benedeknek, a halála. A remete éppen dióit olvasgatta, amikor rátörtek a rablók, akik azt gondolták, hogy a remete bizonyára a sok pénzét rejtegeti és azért kapzsiságból megölték őt. (1012-ben.)

Szent István legfőbb bírói hivatalát leginkább Nagyboldogasszony ünnepén gyakorolta, amikor módot adott mindenkinek arra, hogy ezen a napon vitás ügyekben fölkereshessék őt Székesfehérvárott,

SZENT ISTVÁN EGYHÁZI MŰKÖDÉSE. (1000-1038.)

A TEMPLOMÉPÍTŐ SZENT KIRÁLY

Szent István soha sem tévesztette szeme elől, mit kíván tőle népének lelki, örök érdeke. Mióta Isten fölkent királyának érezte magát, még inkább igyekezett minden hatalmában levő eszközt felhasználni arra, hogy az Isten országát és népének lelki ügyét előbbre vigye. Hiszen a koronázás neki nem végső jutalmat, hanem újabb lelkes munkára készítő ösztönzést jelentett.

Ősei barbár módon fölgyújtották és lerombolták az itt talált templomokat. Nem volt érzékük Isten jelenléte és az ő szent háza iránt. Nekik nem kellett a mindentlátó, köztünk lakó és mindenkit szerető Jézus, de még annak a háza sem. Szent István úgy érezte, hogy őseinek e fásult lelkéért és neveltlenségéért jóvátétellel tartozik az irgalmas Istennek, aki annyira szereti a magyart.

Építteti a szebbnél-szebb szentegyházakat az Isten dicsőségére, hogy legyen az imádságnak és az isteni kegyelem trónusának minél több hajléka, a mennyországnak pedig kapuja. — Népének is meghagyta, hogy minden tíz falu templomot építsen. Minden templom ékesítésében ki akarja venni a maga királyi részét (mindenütt szeretni és szolgálni akarja Jézust!), azért úgy rendelkezik, hogy a templomok berendezését a király adja, papról és könyvekről a püspök gondoskodik.

Mily fejedelmi bőkezűséggel gondoskodott Szent István az Isten házának a fölszereléséről, arra nézve a legjobb bizonyítékunk a pécsváradi apátság alapítóleveléből a következő: „Adott a Szent Király 29 misemondó ruhát, 12 dalmatikát (segédpapok számára valók), 18 tunikát (ugyanazoknak valót, könnyű szövetűt), 60 palástot, 27 oltártakarót (oltárelölül is szolgált), 29 oltárterítőt, 4 székkerítőt, 50 miseinget, 22 karinget, 10 selyem kárpitot (a mennyezetes oltár és a templomfalak díszítésére), 10 oltárlépcsőre való szőnyeget, 9 keresztet, 7 pleniumnak írt szert, *alkalmasint ereklyetartó szekrénykét*, 5 úti-oltárt (ez mutatja, mennyire ritkák voltak még a templomok s hányszor kellett a szentmisét szabadban mondani), 4 füstölőt, 6 gyertyatartót, 11 kelyhet, 12 tálat, 4 korsót, 3 ezüstszekrényt, (tömjéntartót?), 30 stólat, és manipulust (nyakbavetőt és karravalót). (Karácsonyi János: Szent István király élete 73. lap).

Királyi parancsszóra, apostoli példára megindul a templomok építése, díszítése az egész országban.

A templomba imádkozó emberek is kellenek.

Úgy is illik, hogy Jézushoz eljöjjenek az ő igazi hívei.

A kalandozó ősök külföldön szerették fölkeresni a templomokat és zárdákat, — hogy azokat fosztogassák és megszenteltelenítsék... most a magyar népen a sor, hogy őseinek ezt a bűnös rabló portyázásait levezekelje, — és Jézus házába menjen: bűnbánatot tartani, a jóért könyörögni és az Isten kegyelmével töltekezni.

A szent király erre ad módot minden magyar kereszténynek, amikor meghagyja, hogy minden vásárnap és ünnepen mindenki elmenjen a szentegyházba, ott illően viselkedjék, vigyázzon a szent olvasmányokra és tanításokra és senkit ne zavarjon imádságában.

Így gondoskodik Szent István arról, hogy otthon találjon minden Istent-kereső lélek és az Úr oltára körül szüntelenül Istent-dicsérő angyalok karával egyesüljön imádásban, engesztelésben és könyörgésben a magyar hívek serege is.

ÚJ PÜSPÖKSÉGEK, SZÉKESEGYHÁZAK

A keresztény hit erősödésével új püspökségekre van szükség, hogy a hívek lelki igényeit kielégíthessék.

Szent István fejedelemsége idején négy egyház megyét állított fel (az esztergomit, veszprémit, győrit és egrit), most egymásután szervezi meg az újabb püspökségeket.

Mindegyik püspöki székhelyen megfelelő díszes székesegyházat is épített, vagy az építkezés költségeihez bőkezűen hozzájárul.

Esztergomban Géza fejedelem idejében már főnállott Szent István vértanú temploma. Szent István az új érseki székesegyházat a Bold. Szűz és Szent Adalbert tiszteletére építteti.

Veszprémben a Szent Mihály székesegyház készül el.

Győrött a Nagyboldogasszony, Egerben Szent János ev. tiszteletére szentelik föl az új püspöki templomot.

Az erdélyi rész meghódoltatásával az erdélyi egyházmegye Szent Mihály főangyal oltalma alá kerül. Székesegyházát Szent Mihálynak ajánlják.

Majd egymásután emelkedik föl a pécsi Szent Péter, a kalocsai Szent Pál székesegyház, az Alföld részére a váci és a bihari székesegyház a Bold. Szűz tiszteletére. Legutoljára a csanádi (marosvári) székesegyház készül el — Szent György tiszteletére.

A székesfehérvári bazilikának csak romjai, töredékei maradtak ránk, de azokból is megállapíthatjuk e bazilikának a korabeliekhez mérve nagyságát és szépségét. 62 méter hosszú volt ez egyház, szélessége pedig 33.94 métert tett ki s ebből a főhajóra 18.13. a két mellékhajóra együttvéve 15.81 méter jutott. Hét pár oszlop osztotta az egyházat három hajóra s tartotta egyúttal a főhajó kiemelkedő falát (a pécsinek hat, az esztergominak csak öt pár oszlopa volt). Négy, de már nem az egyház mellé állított, hanem abba beolvasztott tornya volt. Előtte csarnok (vestibulum porticus) állott s annak tetejét elől oszlopok és négykarú pillérek fölvaltva tartották.

A fehérvári csodálandó művű bazilika padlója márvánnyal volt kirakva, a kar (most sanctuarium, szentély) falai különböző faragványokkal voltak ékítve (mint a pécsi székesegyházban). A kar közepén állott a nagyoltár s e fölött „csodás művészetű“ mennyezet volt, amelyet azon időben ciboriumnak hívtak, mert arról lógott le a keresztények lelki táplálékát (cibus), az Oltáriszentséget tartó edény.

A nagyoltár és a mellékoltárok elején többnyire tiszta aranyból készült oltárelőket (antependiumok) lehetett szemlélni s azokba értékes drágakövek voltak foglalva.

A bazilika sekrestyéje pedig tele volt egyházi palástokkal, misemondó ruhákkal, a falak felöltöztetésére szolgáló szövetekkel, továbbá kristályokból, onikszból, aranyból készült edényekkel.

Ezek közt az egyik életíró különösen dicséri a tiszta aranyból készült és különböző drágakövekkel ékített ereklyetartókat.

Nem említi Hartvik, de a maradványokból biztos, hogy e bazilika apsisának bolthajtása aranyos mozaikkal volt kirakva.“

(Karácsonyi János: Szent István király élete 72-74. 1.)

MONOSTOROK

Szent István fél munkát végzett volna, ha nem gondoskodik egyúttal a papság neveléséről és továbbképzéséről is.

A papság eddig nagyrészt Szent Benedek fiaiból állott. Azért karolta föl Szent István e szerzetesrendnek az ügyét oly nagy lelki erővel, hogy krisztusi papságot adjon népének.

Géza fejedelem két zárdát alapított: a zobori és a pannonhalmi (szentmártonhegyi) apátságot.

Szent István tovább fejlesztette és a magyarországi bencés monostorok főhelyévé tette: a Szent Márton-hegyi apátságot. A monostor mellé iskolát is állíttatott. Mindezek fönntartásáról bőkezűen gondoskodott.

A szerzetesek mind nagyobb száma és az alkalmas működési tér — új apátságok fölállítását kívánta.

Egymásután épül az új apátság (templom és iskola) Pécsváradon Szent Benedek tiszteletére, Zalaváron Szent Adorján vt. tiszteletére.

A szemlélődő és magányt kedvelő remete szerzetesek részére — különösen Szent Güntner és Szent Gellért kérésére — megépül a Szent Móric vt. tiszteletére szentelt bakonybéli apátság.

A Szent Király példájára mások is alapítanak monostorokat. Aba Sámuel: Sáron; Szent István volt nevelője, Adeodatus: Tatán; az első hadvezér — wasserburgi Vecelin: Jakon, Csanád vezér: Oroszlánoson a Szent György, Szent Gellért püspök Csanádon a B. Szűz Mária monostort építteté.

Aracsán (Torontál vm.) szintén Szent István idejében alapították a bencés apátságot.

Mindegyik monostor a hitnek, műveltségnek, tudománynak, gazdasági fejlődésnek és boldogulásnak egyaránt középpontja.

EGYÉB TEMPLOMOK

Szent István a magyar haza legnagyobb és legszebb templomát Székesfehérvárott emelte a Bold. Szűz tiszteletére. Ezt a templomot szánta családja temetkezési helyéül.

A templom mellé társaskáptalant és iskolát is állított.

Óbudán Szent Péter és Pál tiszteletére megkezdette a templom és társaskáptalan építését, amit azonban csak Szent László fejezett be.

Nyitrán Szent Emmerám vt. püspök tiszteletére társaskáptalant állíttatott.

Árpád sírja fölé pedig (Fejéregyházán?) szép templomot emelt.

APÁCAKOLOSTOR ÉS TEMPLOM

Veszprémben Szent István neje — Gizella — apácakolostort alapít. A kolostor templomát a Bold. Szűz tiszteletére szintén ő emeltette és szebbnélsebb egyházi szerelvényel és ruhával ellátta.

A veszprémi apácák hímző iskolát vezettek. Itt tanították az egyházi ruhák készítését.

Ebben a hímző iskolában készült az a miseruha, amit Szent István és B. Gizella XIX. János pápának felajánlott.

Ugyancsak innen került ki a székesfehérvári templomnak adományozott szép miseruha is (a mostani királyi koronázó palást).

A veszprémi hímzőiskola útján gondoskodott a királyné a templomok felszereléséről.

Később Esztergomban és Székesfehérvárott is megindult a hímző munka, hogy a templomok szűk-ségletének eleget tehessenek.

KÜLFÖLDI MAGYAR SZENTÉLYEK

Szent István nemcsak a magyar hazában gondoskodott a hívek lelkéről, ő még külföldön is atyai szeretetével kísérte magyar testvéreit és lehetőleg megkönnyítette útját — gondját.

Akkoriban két helyre látogattak el buzgó híveink: Rómába és Jeruzsálembe (a Szentföldre).

Rómába, hogy ott az örök városban Krisztus helytartójától buzdítást kapjanak a keresztény életre és felejtethetlen lelki benyomásokkal térjenek vissza a vértanúk és szentek földjéről.

Jeruzsálembe pedig azért mentek, hogy az isteni Üdvözítőnk életével és szenvedésével megszentelt helyeket lássák és áhítattal tiszteljék.

Szent István Rómában a Szent Péter templom mögé építtette a magyar zarándokházat, melléje Szent István vt. tiszteletére a templomot és 12 tagból álló káptalant. A szerzeteseknek éppen az volt a hivatásuk, hogy a magyar király követeit és a magyar zarándokokat vendégszeretettel befogadják és tisztességesen ellássák.

A Rómába vezető úton még pihenő helyről is gondoskodott Szent István. Ravennában fölállította a Vasas Szent Péter monostort. A szerzetesek befogadták, megvendégelték, aztán útra bocsájtották a magyar zarándokokat.

Szent István 1026 táján a magyar zarándoklattal küldött pénzt, azzal a meghagyással, hogy abból Jeruzsálemben monostort és zarándokházat építsenek, azonfelül a monostor részére Jeruzsálem kör-

nyékén nagyobb területű szőlőt és földbirtokot vásároljanak.

A Szentföldre zarándokok pihenőhelyéül Konstantinápolyt szánta. Oda is templomot és zarándokházat emelt.

Mily vigasztaló és áldásos tudat lehetett az minden magyar zarándoknak, hogy az ő Szent Királya egyengette, megkönnyítette és biztosította az ő lelki, penitenciás, Isten kegyelméért esdeklő útját!

ÚJ APOSTOLI MUNKÁSOK

Az isteni Gondviselés úgy rendezte, hogy Szent Istvánnak mindig újabb munkatársai akadtak.

1010 táján pl. egyszerre Szent Romuáldnak 15 tanítványa jön hazánkba, hogy itt a lelkek gondozásában segítsen. Maga Szent Romuáld is elindult Magyarország felé többször is, de betegsége miatt mindannyiszor vissza kellett térnie Olaszországba.

Franciaországból és Bajorországból is többen érkeztek hozzánk, hogy egész életüket magyar népünknek szenteljék.

Quaerfurti Szent Brúnó a fekete magyarok (Maros Tisza vidéki) és besenyők megtérítésén is fáradozott.

Az újabb jövevény-papok közül Szent Királyunkra és népünkre a legnagyobb hatást Szent Gellért tette.

SZENT GELLÉRT

Szent Gellért Velencéből származott. Szülei már 5 éves korában a velencei Szent György bencés-apátságba adták, ahol tudományban és szentéletben kiváló szerzetes lett belőle. Elöljárója akaratá-

ból Bolognában felsőbb tanulmányokat végez. Onnan visszatérve, a szerzet kispapjait tanítja. 25 éves korában szerzetestársai már apátjukká választják.

Az életszentségre törekvő apát azonban a Szentföldre vágyik, hogy Szent Jeromos példájára ott szolgáljon az Istennek, ahol az Úr Jézus élt és szenvedett.

Lemondott tehát hivataláról és útnak indult, hogy a Szentföldre menjen. Hajója az Adriai tenger Szent András szigetén kötött ki.

A vihar miatt nem utazhatott tovább és azért Szent Gellért a sziget monostorába ment, hogy testvéreinek vendégszeretét kérje.

Az isteni Gondviselés akarata szerint itt találkozott Razin pannonhalmi apáttal, aki arra kéri: mondjon le szentföldi tervéről és menjen Magyarországra.

Szent Gellért nagy nehezen engedett Razin apát rábeszélésének és 1015-ben hazánkba jött.

Először Pécsre, majd később a királyhoz, Székesfehérvárra megy.

A király mihelyt meglátja, rögtön megszereti a szentéletű szerzetest. Marasztalja és nem engedi el őt a Szentföldre, hanem azt mondja neki: „Jó ember, hagyj fel eme szándékkal és maradj velünk, h^ogy jól menjen dolgod. Inkább itt az én népemnek prédikálj, a hívőket erősítsed, a hitetleneket térítsed, az új don ültetett palántálást megöntözzed és adandók neked hatalmat én birodalmamban, hogy hirdessed az Igét. És adandók melléd kísérőket, kik szolgáljanak néked nappal és éjjel. Te csak nyisd meg szádat és véssed a népnek szívébe az élet magvát. Jeruzsálembe menni ne kívánj, mert bizony el nem engedlek. Íme, ma neked ad-

tam a marosi városnak püspökségét“ ... „Ezeket hallván Gellért, megintén köszöntötte őt (a királyt), és Gellért ettől fogva mondatott választottnak. Minek utána ez megtörtént, hasadott az ő szíve és az ő szándékának kötele széjjelszakadt és mit sok nap óta cselekedni elhatározott, azt egy szempillantásban hátravetette.“ (Szent Gellért legendája VIII. fejj.).

Szent Gellért véglegesen dönt: a király akaratában Isten akaratát látja — és itt marad a magyar népnél, hogy ennek apostola legyen.

Szent István ezután arra kéri Szent Gellértet: fogadja el fiának, Imrének, a nevelését.

És Szent Gellért készséges engedelmeskedéssel vállalkozik az első magyar királyi ifjú nevelésére. 7; évig szíve-lelke minden gondosságával tanítja Imrét a tudományra és az életszentségre.

Miután a nevelést befejezte, 1023-ban a bakonybéli remete-monostorba vonul, hogy ott egészen Istennek és a lelkének éljen: imádkozik, tanul és ír.

Ajtony legyőzése után 1030-ban a marosvári püspökséget bizza reá a király.

Szent Gellért igazi apostoli buzgósággal megkezdí egyházmegyéjének a kormányzását. Hét bencés társa segít neki a prédikálásban és keresztelésben.

Segítőtársainak — a bencés szerzeteseknek — átadja a marosvári görög szerzetnek Szent György monostorát (azok Oroszlánosra mentek), majd később a püspöki székhelyen fölépítteti a másik monostort is, a Bold. Szűz tiszteletére.

Az iskolát is megnyitja és azt Valter testvér vezetésére bízza. Itt neveltette a kispapjait, de idehozzák a főurak is gyermekeiket.

Nemsokára a király segítségével Szent György

tiszteletére igen szép és nagy székesegyházat is emeltet.

Néhány év múlva a jóra fogékony hívei — már igen sok lelki örömet szereztek főpásztoruknak és egyúttal a Szent Királynak is.

Szent Gellért, ámbár távol volt a királyi udvartól, azért mégis megmaradt annak, ami eddig volt: a király és királyné legkedvesebb és legbizalmasabb emberének.

A Boldogságos Szűzet nagyon tisztelte. Semmit sem tagadott meg, amit a Nagyasszony nevében kértek tőle. A szombati napot és Nagyboldogasszony ünnepét különös nagy áhítattal, imádsággal és irgalmassági cselekedetekkel szentelte a Boldogságos Szűznek.

Igen nagy része van abban, hogy Szent István királlyal együtt magyar őseink oly korán megszerették és igazi gyermeki ragaszkodással tisztelték a Szűzanyát, — a magyarok Nagyboldogasszonyát.

Szent Gellért szerette a magyar népet. Szívesen segített a bajba került embereken és érdekükben gyakran közbenjárt a királynál is. Azonban igen sokszor kifakadt a magyar ember főhibája ellen, mert nem tudta szó nélkül hagyni, hogy „a magyar folytonosan csak a bohócok csacsogásait hallgatja, éjjeleket dőzsöl és semmihez sem ért, csak a lóhoz és istállóhoz.“ (Pauler Gyula; A magyar nemzet története II. kiad. I. köt. 52. 1.).

SZENT ODILO, CLUNYI APÁT

Szent István követei útján és levélbelileg többször is fölkereste a keresztény Európának akkoriban legünnepeltebb emberét, a clunyi monostor híres apátját, Szent Odilót. Ajándékot küldött a

monostornak és a szerzetesek imáit kérte. A clunyiak hálából imaszövegükbe fogadták Szent Istvánt, vagyis minden imádságuk és jócselekedetük részesévé tették.

Az apátnak egyik fönmaradt levele megemlíti, „hogy az egész világ ismeri a király mély vallásosságát és a kat. hithez való ragaszkodását, amit főképpen az Üdvözítő sírjától hazatérő zarándokok terjesztettek... Odiló sajnálattal értesíti a királyt, hogy nagy ereklyét nincs módjában küldeni, mert monostorának is csupán *egy* ilyen ereklyéje van, Szent Marcell pápa teste, melyet még az alapító Jámbor Vilmos szerzett számára. Mégis sikerült fölfedeznie egy kisebb ereklyét, melyet más ereklyékkel egyetemben hódolattal elküld a királynak. Végül alázatos imáiról biztosítja őt a jövőben is s kéri monostorainak további támogatását.“ (Dr. Galla Ferenc: A clunyi reform hatása Magyarországon 63. 1.)

Szent István nemcsak imádságot és szent ereklyéket, de valószínűleg szerzeteseket is kért Clunyból. Szent Odiló életrajzírója pl. azt említi, hogy Szent Odiló egyik tanítványával, Richard szerzetessel, itt, Magyarországon találkozott, aki akkoriban magyar püspök volt.

Szent Odiló rendkívül tevékeny és buzgó élete bizonyára hatással volt Szent István működésére is. Levelezései és a szent királlyal való érintkezései sem maradhattak nyom nélkül a magyar kereszténység életében.

A nagy ínséges esztendőben — 1016-ban — Szent Odiló mindent megtett, hogy a szegényeket segítse. Amikor már a monostornak minden pénzét erre fordította, azután a templom kincseit és drágaságait adta el, majd az urakat, főpapokat és gazdagokat

látogatta meg, hogy tőlük alamizsnát kérjen a szegény ínségesek számára.

Ebben az időben egyszer az történt vele, hogy az úton két ruhátlan gyereket talált, holtan a hidegtől és éhségtől. Leszállt lováról, lehúzta gyapjú alsóruháját, betakarta a két holttestet. Azután embereket fogadott fel, kiknek segítségével eltemette őket. Megbecsülte a szent keresztségben megszentelt és az Oltáriszentséggel táplált emberi testet! (Schütz: Szentek élete 1. k., 14. 1.)

A tisztító tűzben szenvedő szegény lelkek iránt igen nagy részvételt volt és különösen azokért a halottakért imádkozott és imádkoztatott, akikről senki sem emlékezik meg. Clunyban és társmonostoraiban éjjel-nappal sokat imádkoztak és kora reggeltől délig miséztek a tisztító tűzben szenvedő lelkekért.“ (Galla: u. o. 17. 1.) A halottak napját — nov. 2-án — először a clunyiak tartották meg.

Szent Odiló az ököljog és önbíráskodás megszüntetésén sokat fáradozott a „Treuga Dei“ (Isten-béke) elterjesztésével. Az „Isten-béke“ arra irányult, hogy szerda estétől hétfő reggelig minden hadakozás szüneteljen, mert úgy illik, hogy azokon a napokon, amikor az Isten szeretetének legfelségesebb műve végbement, akkor az emberi szívek is a szeretet, engesztelődés és megbocsátás uralma alatt legyenek.“ (Galla: u. a. 14. 1.)

SZENTFÖLDI ZARÁNDOKOK

A X. század végétől mindig többen zarándokoltak a Szentföldre. Az a hit volt ugyanis elterjedve, hogy közel van a világ vége és megszűnik Krisztus földi országglása, mert megkezdődik a mennyei uralom.

Ez a tudat arra ösztönözte az embereket, hogy bűnbánó lélekkel fölkeressék az isteni Üdvözítő életével és halálával megszentelt helyeket — és azután bűneiktől megtisztultan, várják az Úr Jézus dicsőséges országát.

A zarándokok közt eleinte csak szegények voltak, később fejedelmek, főpapok, papok és szerzetesek is mindtöbben magukra vállalták a penitenciás, szentföldi utat.

Útirányuk az Adriai és Földközi tengeren keresztül vezetett. Később már meghallották Szent István igazi keresztény királyi uralkodását és attól fogva mindig többen jöttek hazánkba, hogy Magyarországon átvonulva, szárazföldön tegyék meg az utat Konstantinápolyig.

A zarándokok között több tudós és szentéletű ember is akadt. Ezek példája jótékony hatással volt Szent Királyunkra és magyar népünkre is...

A zarándokokat Szent István a legnagyobb előzékenységgel és igazi krisztusi vendégszeretettel fogadta (ugyanazt követelte népétől is!) és a szűkséghez mérten támogatta is további útjukban.

Az isteni Gondviselés intézkedését látta a zarándoklásokban. így van módja neki és a magyar népnek a testvéri szeretet gyakorlása mellett arra is, hogy jóvá tegye őseinek sok évtizeden keresztül pusztító, rabló fosztogatását.

Mily boldogító változás: őseink sok ezer embert megkárosítottak és tönkretettek, ők pedig most mindenkit megsegítenek.

A királynak és a magyar népnek ez a vendégszeretete mindig több zarándokot vonzott hazánkba. Sokan úgy megszerették népünket, hogy véglegesen itt is maradtak.

Szent István annyira várta a zarándokokat, hogy

szinte már jogot formált mindannyiukhoz. Jellemző erre pl. Szent Kolmán (Kálmán) zarándok esete.

„A források szerint Szent Kolman is Magyarországra felé igyekezett, amikor osztrák területen a Dunamentében megölték.“ A történetírók szerint Szentföldre igyekvő ír zarándok vértanúságáról van szó, de annak is nyomai vannak, hogy a magyar király szívós küzdelmet folytatott Colman hamvaiért; hogy Szent Colman tisztelete Magyarországon sokáig élt és hogy legnagyobb királyunk egyike Kálmán király, ennek a tiszteletnek köszönte a Kálmán nevet.“ (Horváth Jenő: Szent István diplomáciája 28. 1.)

Németek, franciák nagy számmal zarándokoltak hazánkon át, pl. Richard saint vannersi apát kb. 700 normann és lotharingiai hívőt vezetett Jeruzsálembe.

A hazájukba visszatérő zarándokok szentföldi drága emlékeik között mindig tisztelettel őrizték a szeretetnek és jóságnak azt a kedves ajándékát is, amit Magyarországból a Szent Királytól ée a magyar néptől vittek magukkal felejthetetlen emlékül.

SZENT ISTVÁN ORSZÁGÁNAK ÚJ TÁRSADALMA¹

A MAGÁNTULAJDON JOGA

Szent István új Magyarországa nemcsak erkölcsileg, de gazdaságilag is új alapot kívánt.

Az erkölcsi alapot képezte a katolikus keresztény hit szerinti élet minden téren.

A gazdasági új alapot jelentette a magántulajdon behozatala a földbirtoklásban.

A magántulajdonra való jog természeti törvényen alapszik. Isten akarja, hogy mindenki jogosan birtokolhassa azt, amit örökölt, igazságosan kapott vagy szorgalmával szerzett és a magáéval akarata szerint szabadon rendelkezessék. Ezt a jogot védi Isten VII. parancsa, amikor tiltja más jószágának az elvételét; erre terjed ki az Isten X. parancsa, amikor más jószágának még a megkívánását is bűnnek — tehát Isten akaratával ellenkező dolognak — jelenti ki.

Szent István törvénye elismeri a magántulajdon jogát mindenkinél. Ezzel jogot ad minden magyar embernek arra, hogy örökölt, kapott, vagy szerzett birtokát szabadon használhassa, földjeivel önállóan tetszése szerint rendelkezessék, azt szétdarabolhassa vagy szétoszthassa, odaadhassa feleségének, fiainak és leányainak, rokonainak, vagy az egyháznak; és rendelkezését az ő halála után senki se merje megmásítani.

¹ Vornan—Szekfü: Magyar Történet I. 215—236 l. után.

Kivételképen a püspökségek és az ispánságok vagyónáról a birtokosok nem rendelkezettek, mert a birtok nem a hivatalt viselő embereké, hanem a püspöki birtok az egyházé, az ispáni birtok pedig a királyé volt.

A régi magyar nemzetségi jog szerint az egyes embernek nem volt tulajdonjoga. Annak a birtoknak is, amit az egyesek a nemzetségi vagyónból használtak, tulajdonosa a nemzetségi közösség volt. A szabad rendelkezési jog tehát a nemzetségi közösséget illette meg. Az egyes birtokos ember semmivel sem rendelkezhetett, mert neki tulajdonképpen semmije sem volt. Ha a nemzetségi birtok élvezője meghalt, akkor a birtok a törvényes öröklés rendjén fiaira, testvéreire, majd ágról-ágra s az egész nemzetség kihalásával a királyra szállt.

Ez a nemzetségi jog nagyjában még századokon keresztül fennmaradt Szent István után is. A XIV. század rendi törvénye semmisítette meg.

A KIRÁLYI MAGÁNVAGYON.

Szent István Árpád nemzetségének nagy vagyónát örökölte. Ezt a vagyont — a magántulajdon elve alapján — a magáénak — tehát királyi vagyonnak tekintette.

Akkoriban a magánhatalom és a közhatalom anynyira összetartozó volt, hogy csak annak lehetett erős közhatalma, akinek nagy, hatalmas magánbirtoka volt. Ha nem volt magánhatalma, akkor a közhatalomban is háttérbe szorították a nálánál vagyonosabb, gazdagabb főurak.

Hogy tehát Szent István erős közhatalmat teremthessen, szüksége volt nagy magánvagyonra.

Azért először is „királyi felségjoga alapján“ kije-

lentette, hogy az ország összes gazdátlan földjeit a magáénak tartja. (Az ország szélén u. i. óriási lakatlan és birtokolatlan területek voltak országvédelem céljára. Ezeket és az ország belsejében még nem birtokolt földeket most mind „királyi tulajdonná“ tette.)

Azután a király ellen föllázadt és levert törzsfők (Koppány, Gyula, Ajtony), hadnagyok birtokait is elkoboztatta és királyi birtokaihoz csatolta.

Így lett a király az ország leggazdagabb földesura. Az országnak legnagyobb része és legtöbb embere uralma alá tartozott.

Szent István ebből a szerzett vagyonból adományozta meg oly bőkezűen az egyházat, hadvezéreit és kedves embereit.

(Nagyon tévednek azok, akik úgy szeretnék föltüntetni, mintha az első király az állam vagyonából adott volna az egyháznak, vagy az egyes főuraknak. Akkoriban még egyáltalán nem is ismerték az „állam“ mostani fogalmát. Nem is lehetett akkor tehát az „állam“-nak vagyona, ha pedig nem volt vagyona, akkor nem is osztogathattak abból semmit sem — senkinek sem. És ha ismerték volna is az „állam“-ot, Szent István szerzeménye még sem lett volna állami vagyon, mert ő nem az államnak hanem a királynak (tehát önmagának) szerezte az új vagyont. Ezt a királyi magánvagyonot osztogatta Szent István igazán királyi módon közcélokra: a kereszténység megerősítésére, nemzetének védelmére, erkölcsi és anyagi jólétének föllendítésére.)

EGYHÁZI VAGYON

Szent István szerint az egyházi birtoknak már az ígérese is visszavonhatatlan. Ez a birtok Istené

vagy az ő megnevezett szentjéé, Szent Mihályé, Szent Mártoné stb., akiknek tulajdonjogát elidegeníteni nem lehet, mert a lélek örök üdvösségét, a védőszent tiszteletét van hivatva az illető egyház vagyona szolgálni, míg ember él a földön. (Erdélyi László: Magyar Történelem I. 179. 1.)

Mily fölséges gondolkodásra vall ez, — az újkor anyagi, önző, kapzsi „szekularizációs bizonyítékai“ mellett!

Szent István a püspökségek és az apátságok fönntartására, a templomok építésére magánvagyonából nagy terjedelmű földbirtokot ad örök tulajdonul a kat. Anyaszentegyháznak.

Adományát kizárólagosan vallásos célra szánja és ezért azt az Egyház föltétlen rendelkezésére bízza.

Előtte az Egyház földi hivatásának, lelki munkájának az előmozdítása, a kat. hitnek és vallásos erkölcsi életnek a fölemelése lebegett; ezt akarja anyagi eszközökkel is, királyi hivatásának megfelelően, elősegíteni.

Történelmileg téves tehát az a sokszor hallható állítás, mintha Szent István azért adta volna azt a nagy vagyont a kat. Egyháznak, hogy az honvédő bandériumot vagy iskolákat tartson fönn belőle.

Szent István idejében még ismeretlen volt a bandériumrendszer, hiszen az csak századok múlva alakult ki.

Az Anyaszentegyház kezdettől fogva tartott fönn iskolákat, — Szent István idejében is már többet is! — mégis az egyházi adományoknál sem Szent Istvánnál, sem később a legújabb korig, az iskoláztatás — mint kitűzött cél nem szerepel. Ennek egyszerűen az a magyarázata, hogy akkoriban a kirá-

lyok és népek iskolára nem is gondoltak, ezért erre a célra nem is adományoztak.

Az egyházi vagyon eredetét és rendeltetését szem előtt tartva, időszerű megjegyezni ezt is:

Szent István a kat. Anyaszentegyháznak (még pedig éppen a kat. hitélet emelésére!) és nem a népnek vagy az egyes egyházközségeknek adta az egyházi vagyont. Azért a kat. Anyaszentegyházon kívül senki sem tarthat igényt a szentistváni (vagy későbbi) vagyonra.

Az egyházi vagyon minden időben teljesítette hivatását. Szent István korában csakúgy, mint a tatárjárás után vagy a törökhdülés idején a valláserkölcsi nevelés mellett a veszélybe jutott hazát és annak népét is védte.

A mai kor igényeinek megfelelően is megteszi kötelességét, hogy példát adjon arra: miként kell a vagyon helyes fölhasználásával a társadalmi bajokat enyhíteni és — ha kell, — a közjóért áldozatot hozni.

A KIRÁLYI MAGÁNVAGYON KEZELÉSE. VÁRMEGYÉK

A királyi magánvagyon — nagyrészt — földbirtokból és a földbirtokon lakó emberekből állott. (Akkoriban u. i. az embereket is földhöz tartozónak tekintették.)

A rengeteg kiterjedésű királyi birtok kormányzása és fölhasználása nagy okosságot és erélyt kívánt.

Szent István nagy gyakorlati érzéssel bölcsen megoldotta ezt a kérdést.

Birtokainak a kezelését ispánokra bízta.

A királyi udvar gazdasági ügyeit az u. n. nádorispán vezette.

Az egész országban szétszórt királyi birtokok központjául egy-egy várat jelölt ki Szent István. Ennek a várnak az élén volt a várispán.

Az egyes várhoz tartozó birtokok képezték a vár megyét.

Uralkodása alatt Szent István 39 vármegyét egészen megszervezett, 6 vármegyét meg csak részben.

A nádorispán és a várispánok voltak a kormányzatukra bízott uradalmi nép királyi tisztviselői minden gazdasági, katonai, közigazgatási és bírói ügyben.

KIRÁLYI EMBEREK

A királyi birtokon lévő emberek — az ispán is — mind a király emberei voltak. A király szolgálatában állottak és azért magán jogilag és közigazgatásilag is hozzátartoztak és tőle függtek. A király mindig számíthatott rájuk. Minél többen éltek tehát a király birtokán, annál erősebb lett a „király serege.“ A várgazdasághoz tartoztak:

1. A vitézek (a későbbi várjobbágyok). A királyi földbirtokon örökös használatra kapott földön, mint kisbirtokosok gazdálkodtak s ennek fejében katonai szolgálatra voltak kötelezve. Személyükre szabadok voltak ugyan, de a várgazdasághoz voltak kötve s azért a királytól nem mehettek el, hogy más úrhoz szegődjenek.

2. Szabad telepések, vagy vendégek (idegenek). Ezek a várföld használatáért meghatározott földbért fizettek és bizonyos mérsékelt közmunkát is végeztek.

3. Az udvari szolgák és várszolgák, földművesek, pásztorok, halászok, erdőlakó vadászok voltak. Va-

lamennyien a királyi gazdaság szolgálatában állottak és a gazdasághoz kötve voltak.

Ezen a birtokszervezeten épült föl és nyugodott Szent István királyságának gazdasági, katonai és közigazgatási hatalma.

„A törzsök partikularisztikus (külön) hatalmát megtörve, erős és központi uralkodói hatalmat állított föl (Szent István), melynek támaszai a vármegegyék és azok ispánjai, valamint a nagykiterjedésű birtokkal ellátott egyházi alapítások voltak.“ (Szekfü Gyula, Kat. Lex. III. 247. 1.)

A NEM KIRÁLYI MAGÁNBIRTOKOK ÉS AZOK EMBEREI

A királyi birtok mellett voltak még nemzetségi (törzsi), egyházi és magánbirtokok. Ezeknek a birtokoknak is, — a királyéhoz hasonlóan — voltak vitézeik, szabadosaik és szolgálk. Viszonyaik körülbelül azonosak voltak a királyi birtokon levőkkel.

KIRÁLYI JÖVEDELMEK

Szent István idejében a királyi és az államháztartás egy volt.

A rendes bevétel túlnyomó része az udvari és a várgazdaságból befolyó földesúri jövedelem volt.

A többi királyi jövedelemnek alig volt még akkor jelentősége.

Királyi jövedelmet képeztek még: a pénzverési haszon, vásárpénz, vám, rév, hídvám és a „szabad dénár“ néven ismert fejadó.

Az udvari gazdaság jövedelmét teljes egészében a királyi háztartásra fordították, a várbirtoknál csak a készpénz jövedelmet szállították a kincstár-

ba. A terményjövedelmet és a robotmunkát a helyszínen használták fel katonai és közigazgatási, tehát állami célra.

SZENT ISTVÁN PÉNZE

Szent István pénzverő műhelyt állított fel Esztergomban. Bajor és olasz pénzverő munkásokkal ezüst pénzt veret, amely külföldön igen kedvelté lesz. A „Stepkanus rex, Civitas Regia“ fölírású 910 finomságú dénárok még Lengyelországban, Morva és Csehországban, Sziléziában, Szászországban, Livlandban, a poroszoknál, Dániában, Gothlandban, a Farörszigeteken is forgalomban voltak és messze elterjesztették a magyar király jóhírnevét.

A pénzverésből a királynak ily kiterjedt nemzetközi forgalom mellett szép haszna volt, mert a nyers ezüstnek és idegen pénznek beváltása alkalmával pénzverési díj fejében tekintélyes százalékot vontak le. (Hóman: Magyar Történet I. 222-223. old.)

A KIRÁLYI KANCELLÁRIA

Szent István a királyi központi irányítás céljából fölállította a királyi kancelláriát. Ez a hivatal végezte el az összes írásbeli dolgokat (törvényszerkesztés, oklevélkiállítás stb.). A kancellária vezetésére Szent István a német-római kancellária egyik tagját hívta meg. Szent István halála után megszűnt és csak később éled újra a királyi kancellária. (V. ö. Hóman: u. o. I. 225-226 l.)

AZ EGYHÁZI RENDHEZ TARTOZÓK

A magyar katolikusok főpapjai: az esztergomi érsek, később a kalocsai érsek, és a püspökök. Az

érsek és a püspökök a király tanácsosai. Nékik bármikor szabad bejárásuk volt a királyi udvarba.

A püspökök helyettesei a főesperesek.

A plébániákat a plébánosok vezetik. Ők a nép papjai.

A kanonokok együttesen közös szabály szerint élnek a püspöki székhelyen? ők a püspök tanácsosai.

A diákok írástudó és papságra készülő emberek voltak, akik már a hajkoronát a püspöktől fölkapták, annak jeléül, hogy a papi rendhez tartoznak.

Szerzetesrend Szent István korában csak egy van: Szent Benedek rendje. (Marosváron és később Oroszlánoson a görög Szent Vazul rendjének is volt egy-egy háza.)

A szerzetesek főnöke az apát. ő is a király tanácsosai közé tartozik. A miséspapok a lelkipásztorkodásban és az iskolai hitoktatásban, a segítő testvérek pedig a monostor gazdaságában a mezőgazdasági és ipari munkáknál voltak a nép vezetőmesterei.

A MAGYAR NÉP NEVELŐI

A nép nevelői, a magyar tájkép első alakítói, a magyar mezőgazdaság megalapítói a világi papok és szerzetesek. Kőtemplomokat, házakat ők építenek, földművelésre és állandó, nem többé félnomád állattenyésztésre ők tanítják a népet, magas helyekre épült monostoraik körül ők irtják és szabályozzák a vad vizeket, ők fogják össze először racionális munkacsoportokká a magyarságot és az itt talált gyér, de hadi foglalkozásból már a X. század folyamán szaporodó nem-magyar, szláv lakosságot.“ (Szekfü Gyula: Kat. Lex. III. 247. 1.)

ISKOLÁK

A katolikus Egyház terjedésével és erősödésével velejárt az iskolai ügy megszervezése és gyarapodása is.

Először csak püspöki székhelyeken és apátsági monostorok mellett nyílnak meg az iskolák. Később már másutt is találkozunk iskolákkal.

A legtöbb helyen csak az elemi oktatásba vették be növendékeiket az iskolák, de mindig több lesz a középoktatást nyújtó iskola is.

Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Pécsvárad, Csanád és Zalavár iskolái már híresek Szent István idejében.

Pannonhalmán 1010 táján van már iskola. Itt nemcsak az elemi, hanem a középfokú iskola is kitűnő hírben állott.

Az elemi iskola tárgya volt: latin írás és olvasás, egyházi ének és számtan.

Az alsóbbfokú középiskola (trivium) tárgyai: nyelvtan, szónoklattan és bölcsélet.

A felsőbbfokú oktatás (quadrivium) tárgya: számtan, egyházi ének és zene, csillagászat és földmérés. (A földrajzot és természetrajzot nehéznek tartották s ezért csak a legtehetségesebbek tanulták.)

Eleinte felsőbbfokú oktatás csak Pannonhalmán volt.

Bonipert pécsi püspök Prisciánus grammatikáját hozatta el Franciaországból, hogy azt taníttassa a pécsi iskolában. (Hóman: i. m. I. 208. 1.)

A leányokat akkoriban főleg kolostorokban tanították, különösen a gyógyító növényekre, hímzésre, miniatűr könyvfestésre. Az udvari káplán latin írásra és olvasásra is tanította őket. Nálunk a veszpré-

mi kolostor nevelte a leányokat és tanította őket hímzésre. (Erdélyi: i. m. I. 154. 1.)

IRODALOM

Tulajdonképpen irodalomról nem is beszélhetünk Szent István korában. Az írás-olvasás tudása is nagyon ritka jelenség volt még a világi embernél, azután a hit terjesztése és tanítása mellett annak a kevés papnak nem is maradt ideje arra, hogy mélyebben és irodalmilag is foglalkozzék könyvek írásával.

Egyetlen fönmaradt irodalmi emlékünk Szent István intelmei fiához, Imre herceghez. Ezt Szent István maga írta, mielőtt Szent Gellért a nevelését befejezte volna.

Szent Gellértről olvassuk, hogy bakonybéli magányában több hittudományi könyvet is írt. Ezek azonban — sajnos — elvesztek. Reánk maradtak azonban a három babiloni ifjú énekének első 5 verséhez írt magyarázatai. Valószínűleg élete vége felé írhatta (1042—1046.) (Áldjátok az Úr minden alkotmányai az Urat, dicsérjétek és magasztaljátok mindörökké stb.)

Quaerfurti Szent Brúnó magyarországi tartózkodása alatt gyűjtötte az adatokat Szent Adalbert életéhez.

Boldog Mór pécsi püspök Szent Zoerard András hv. és Szent Benedek vt. bencés remeték életét 1063-tól 1074 között írta meg a Pannonhalmán és Zoboron hallottak alapján.

A Pray-kodex latin misekönyv húsvéttábláján 997-től Szent Lászlóig hű kis történeti bejegyzések vannak a pannonhegyi őrszerzetes kezéből.

Szent István nagy legendáját egy cseh nevelésű öreg vashegyi (pécsváradi) bencés írta 1083 után.

Szent István kis legendáját egy pannonhegyi bencés írta, hogy kiegészítse a nagy legendát.

Ezt a két legendát egybefoglalta és betoldásokkal bővítette Hartvik püspök ((győri Arduin? 1095—1116.).

Szent Imre legendáját valószínűleg Fulkó vendégdiák írta, mikor veszprémi püspöki diák volt s Pannonhegyre is eljárógatott 1130 táján.

A Szent Gellért legenda történeti magvát 1055 után, talán az 1083. évi szenttéavatás alkalmával, Valter bakonybéli bencés, mint csanádi iskolames-ter írta. (Erdélyi: i. m. 1. 156. 1.)

E kor irodalmi nyelve a latin volt.

AZ ORSZÁG ÚJ FŐVAROSA

Géza fejedelem Esztergomban székelte. Innen kormányozta a magyar törzseket. Szent István is eleinte Esztergomban lakott és ott is koronázták királylyá. Később azonban az ország vezetésére alkalmasabbnak találta Albát, amelyet már Árpád vezér korában is cölöpökkel erősített földsáncok védtek.

Királyi székhelyévé teszi tehát Albát, amely így az országnak első városa és a magyar nemzetnek fővárosa lesz.

Ettől fogva Alba Regia (Székesfehérvár, fejer = szép) legfőbb részese a Szent Király dicsőséges uralkodásának.

Itt épül föl a királyi palota, itt emelkedik messze uralkodó tornyaival a Nagyboldogasszony bazilikája, itt őrzik a szent koronát és a koronázási jelvényeket.

Alba Regiában nincs püspökség, de itt van a kiváltságos káptalan, amelynek prépostja közvetlenül a római pápa joghatósága alá tartozik.

A király ide hívja össze évenként népét, hogy Nagyboldogasszony napján vele együtt ünnepeljen, embereivel tanácskozzék és az esetleges ügyes-bajos dolgukat személyesen elintézzze.

1540-ig — a török hódoltság kezdetéig — Székesfehérvár az ország fővárosa, a királyok koronázási és temetkezési helye.

LAKÓHÁZAK

Szent István uralkodása elején bizony a legtöbb ember még sátrakban lakott. Téltre a módosabbak faházakban, a szegényebbek pedig borona vagy sövény és sárral tapasztott házikókban húzták meg magukat. Szent István szigorú intézkedései leszoktatják a magyar népet a kóborlásról és rákényszerítik az állandó lakóház készítésére is. Így épülnek azután a szegényeknél nádból és fából, az uraknál pedig kőből a házak. De azért nyáron az urak is szívesen tartózkodnak a levelesszín alatt. (V. ö. Erdélyi: i. m. 1. 44. 1.)

FÖLDMŰVELÉS

Szent István korában eleinte még igen kevesen művelték a földet. Például a pécsváradi monostor szolgálatára rendelt 1107 család közül csak 36 volt a földművelő, amíg 50 halászattal, 110 család pedig szőlőműveléssel foglalkozott. (Karácsonyi: Szent István király élete 62. 1.)

Szent István egyik intézkedése azután rászorította a népet a rendes földművelésre is. Kijelölte ugyanis nagyjából az egyes falvak határait és megtiltotta, hogy a falvakból máshova vándoroljanak, vagy más falu határában legeltethessenek. Így las-

sankint rákényszerítette a falu népét a föld rendes kihasználására és művelésére.

„A földművelést eredetileg igazán csak szolgai munkának tekintették, de Szent István óta egyre több szabad ember vesz bérbe, örökbérbe földeket s fizet egy telekért, egy családnak való 30 hold földért évi 8 dénár (vagyis kb. 72 o. é. kr.) hasznóbért. (Erdélyi: u. m. I. 180 old.)

IPAR

Ipparral szakszerűen a monostorok szerzetestestvérei foglalkoztak, ők tanították a monostor szolgálait ipari munkára. A jövevények között is sok iparos akadt. A várszolgák és a többi földesúri szolgák között is voltak iparral foglalkozó szolgák.

KERESKEDELEM

A külfölddel való kereskedést főképpen a jövevények (vendégek), a belföldi kereskedést pedig az olaszok, izmaeliták és a zsidók bonyolították le.

Az akkori kereskedelmi politikára és az életet irányító szociális érzésekre jól rávilágít pl. Kálmán király törvényeiből a következő:

„A nagykereskedők, vagyis azok, akik csak azért foglalkoznak adás-vevéssel, hogy meggazdagodjanak: a korábbi vámok kétszeresét fizetik; míg a szegények, vagyis a kiskereskedők, akik a kereskedésből élnek: csupán a szokott vámokkal tartoznak. Akik a saját házi dolgaikból adnak el valamit a vásáron, t. i. a termelők, Szent István törvénye szerint adják meg a vámot.“ (Kál. I. 33, 34.) — Szent István vámtörvényeit nem ismerjük. De a szövegből kitűnik, hogy a termelőkre kirótt vám még ked-

vezőbb volt a kiskereskedők vámjánál is. (V. ö. Erdélyi: Magyarország társadalma a XI. század törvényeiben 107. 1.)

MŰVÉSZET

A Szent István korában épített székesegyházak és monostori templomok művészi munkát képviseltek;. Különösen kivált közülük a székesfehérvári templom.

A székesfehérvári bazilikából mozaikdarab és mozaik szemek maradtak fenn.

Iparművészeti munka az a szép feszület, amelyet B. Gizella királyné édesanyjának a sírjára készítettett.

Szent István szép aranykeresztet küldött Monte Cassinóba.

A hímzőművészet két szép emléke a koronázópalást és a XIX. János pápának küldött miseruha.

A koronázópalástnak bisszus szöveten levő előmintáját Pannonhalmán őrzik Mária Terézia óta, mert addig a székesfehérvári 1543. évi emléket Bécsben őrizték. (Erdélyi: Magyar Történelem I. 158. 1.)

A MAGYAR EMBER LELKI VILÁGÁBÓL

A sokféle szentistvánkori adat közül reánk nézve bizonyára a legérdekesebb, amelyik őseink lelki világára mutat rá.

Az isteni Gondviselés fönntartott egy néhány jellemző történetet őseinkről, amit igazán örömmel és szinte szent büszkeséggel tehetünk el legszebb emlékeink közé, mert ezek bemutatják nekünk az „igazi jólelkű ősmagyart.“

Szent Gellért legendás könyvében van följegyezve mindegyik (XI., XII. és XIV. fejezet.).

Ajtony törzsfő leveretése után Szent István megszervezi a marosvári püspökséget. Szent Gellért lesz az új püspök és most megy le először egyházmegyéjébe. A lakosok nagy része még pogány. Azért Szent Gellért és társai szüntelenül tanítják a népet Jézus szent hitére, hogy azután megkeresztelhelessék.

Szent Gellért életében ezt olvassuk a püspök első útjáról:

„Gellérthez pedig összesereglettek nemesek és nem nemesek, gazdagok és szegények, kívánatost kívánván, hogy a Szent Háromság egy Istennek nevében megkereszteltessenek. Ezeket ő miképpen tulajdon fiait befogadván, hogy vendégelné őket, asztalához meghívta. Sokan vezettettek ispánoknak általa is, kiket a király rendelt és megkereszteltettek Keresztelő Szent János monostorában, mert a népnek nagy sokasága állott az ajtónál a cinteremben, eleséget vivén magukkal és azoknak, kik őket keresztelték, nem is volt nyugodalmuk az éjnek kívülé és nagy vala az ő megfáradásuk. Mégis a Krisztus nevéért, kinek munkájában elfáradtak, ama fáradságot békességest és szabad akaratunknak szerinte túrték, a püspök pediglen azoknak, akik ezenképpen megkereszteltettek, Istennek ígését szüntelenül hirdette.“

Apostollelkű papságot és Isten után sóvárgó magyar népet mutat be ez a történet. „Kívánatost kívánván“ sietnek, hogy a Szentháromság egy Istennek nevében megkereszteltessenek, hogy ne maradjanak pogányok, hanem új emberek, az Isten emberei legyenek.

Hét szerzetespap magyarul tanítja a népet: „A

nép pedig jóllehet még új palántásbeli volt, az Isten igéjét mégis buzgó lélekkel hallgatta, elméledkévén éjjel és nappal az Úrnak törvényén.“

A jóra törekvő istenes lélek szép jellemvonása: a tanulékonyság és a jónak a megszívlelése, örök kincset gyűjt hallgatva és imádkozva. Az Isten igéjét valóban csak úgy lehet megbecsülni és a lelkünk javára fordítani.

„Némi napon pediglen harminc újonnan keresztelt férfi jött a püspökhöz, kérvén, vegye föl az ő fiaikat, hogy őket tudományokban tanítván, nevéndék papokká tegye.“

Jézus hitének apostoli szeretete és a szülők áldozatos készsége nyilvánul meg e férfiak tettében. Úgy akarják jobban szeretni az Istent, hogy a gyermekeiket Istennek adják. Már tudják: az Isten mindenekelőtt !

„Ezeket befogadván (a püspök) Valter mester keze alá rendelte, adván neki alkalmas házat, hogy őket a grammatikának és muzsikának tudományában oktassa. Kik is rövid idő alatt eme szép művéségeikben nem középszerűnti előmenetelt mutattak. Mit is látván a nemesek és főjobbágyurak, fiaikat általadták a fölülmondott Valternek, tanítaná őket, hogy mind eme szabad művéségek tudásának gyümölcsét elnyerjék. Ezek boldog György monostoraiban első kanonokoknak rendeltettek, kiket a püspök felette nagy szorgalommal nevelt, mert hogy nem voltak idegen nemzetből valók, hanem emez országbeliek voltak, hogy általuk Istennek egyháza dicsőségesebben felmagasztaltathassák.“

A szép iskolai eredmény, a tudás buzdító hatással volt a félénkebbekre. Most ezek is odaadják gyermekeiket az iskolába, hogy azok elsajátítsák „eme szabad művéségnek tudásának gyümölcsét.“

De Szent Gellértnek szép lelkét is mutatja ez a rész. Mennyire örül, hogy magyar gyermekeket taníttathat és szentelhet az Istennek.

„Miért is boldog Keresztelő János ünnepén prédikációnak végeztével, minek utána áldást osztott, mintegy száz férfiak közeledének a püspökhöz, kívánván, hogy helyek szenteltessenek fel nékik maguknak egyházak építésére.“

Micsoda gyönyörű férfizarándoklat volt ez a püspökhöz, Férfiak kérik a püspököt, hogy szentelje meg nekik azt a helyet, ahová ők szentegyházat (templomot, kis kápolnát) építhetnek. Templomépítő férfiak! Isten házáért buzgólkodó apák! Szent István idejében ilyen őseink is voltak nekünk — még pedig elég sokan!

„Eme férfiaknak ájtatosságán a püspök nem kevéssé örvendezett és vendégséget készítvén, meghívta őket asztalához egyebekkel, mint gazdagokkal, mind szegényekkel, mindenekkel együtt, kik jelenvalók voltak.“

Szép örömlakoma lehetett ez, — a püspöknek és a híveknek egyaránt emlékezetes. Testvéries együttérzéssel ünnepelték meg a vallásos ember áldozatkészségét és az istenháza iránti szeretetét.

„Mikor pedig felkeltek az asztaltól, a püspöknek különb-különb ajándékokat ajánlottak fel és adományokat és kincseket. Tudniillik lovakat, ökröket és juhokat, felette sok kárpitokat, az asszonyok pedig aranyból való gyűrűket és drága nyakravaló ékességeket.“

Íme, nemcsak a vendégségben, de az adakozásban is együtt vannak, mert testvérek. Ez az igazi testvériség. Itt látjuk a bőkezűen, szívvel-lélekkel osztogató magyart. A szeretetért kész mindenét odaadni — szeretettel, nagylelkűen.

„Mondotta ezeknek a püspök: „vájjon azért hívtalak-e meg benneteket, hogy javaitoktól megfoszszalak? Távol legyen. Hanem hívtalak benneteket; hogy Istennek igéjét hallgassátok“, felelték neki mindezek mondván: „mert, hogy hallottuk ma tőled, mi szent atyánk, mikor is mai istenes szent beszédedben bizonytságot tevői, hogy miképpen eloltja a víz a tüzet, azonképpen eloltja az alamizsna a bűnt. Vedd fel tehát, amiket neked felajánlottunk a Krisztusnak nevében, kiből újjá születtünk az életre.“

A hívő lélek őszinte vallomása a püspök szava, de őszinte a magyar válasz is: hiszen alamizsnálkodásra buzdítottál Atyánk, hogy a bűntől megtisztulhassunk, íme, tehát csak azt tesszük, amire buzdítottál. Nem akarunk bűnben maradni, azért alamizsnálkodunk Istenért. Tudjuk ám már értékelni a dolgokat!

„Történt pedig, mikor a püspök ő frátereivel kiment a maga egyházmegyéjének látogatására, hogy felszentelje amaz embereknek temető helyeit, kik egyházakat akartak építeni, ezeknek helyeit, azonképen fogadtatának, miképpen jeleket és csodákat művelő szent apostolok és készséges lélekkel mindenekből, miket is bírtak, ajándékokat vittek eléjük.“

Tisztelettel, örömmel fogadták Jézus helyettesét, a püspököt — mintha maga az egyik apostol lett volna — és szeretettel, szívesen vitték neki ajándékaikat. A hívő ember paptiszteletének szép példájáról tanúskodik ez.

„A püspök pedig nagy szorgalmatossággal ügyelt a szegény oskolások és szerzetes atyafiak és jövények dolgaiban. ő házához vezettettek a kisdedek és átadták az oskolákba, kiket is szerényen tanítot-

tak, hogy az éjszakát miképen napokat vevék számba. Amaz első harminc oskolások pedig már olvasásban és éneklésben tudósak voltak. Ezeket a püspök úr a szent egyházi rendekbe előbbre léptetvén, kanonokokká tette.“

A püspök atyai gondossága, az iskola lelkiismeretes munkája, a tanulók szorgalmas előmenetele és áldozatos kitartása tűnik ki e néhány sorból.

Az énekes magyar asszonyról, a jókedvű, dolgos szorgálóról is tanulságos föl jegyzést találtunk.

„Történt pedig némi napon, hogy bizonyos ember mentésére a királyhoz sietett (Gellért püspök). És tulajdon ama vidéknek erdős részében, mely a disznóknak élésére alkalmas volt, feküdt néni falu, melyben délidőben megszállott. Hol is az éjnek középső táján malomnak zörgését hallotta, jól lehet egyébkor ama helyen malmot nem látott Fennen álmélkodék, vájjon mi légyen ez. És legot az asszony, ki is a malmot hajtotta, énekelni kezdett. A püspök pedig csodálkozván mondotta Val térnek: „Valter, hallod-é magyaroknak énekét, mi képpen zeng“ és mindketten örvendeztek ama éneken. És mert, hogy a malmot egyedül az asszonynak keze húzta, és az ének magasba növekedék, a püspök pedig ezenközben ágyában feküdt, megintelen mosolyogván mondotta: „Valter, tanítsd meg nékem, mi légyen amaz ékes zengedezésnek éneke, ki az, ki éneklésével kényszerít, hogy olvasásomat szüntessem?“ ő pedig mondotta: „Ím, az egy versnek éneklése, az asszony pedig, ki énekel, szolgálója amaz gazdának, kinél szálláson vagyunk, ki ő urának búzáját őrli olyan időben, mikor is malmok egyebütt eme részben teljességgel fel nem lehetők.“ Kérdezte a püspök: „vájjon mesterkedéssel avagy munkával jár-é a malom?“ Valter felelte:

„mesterkedéssel és munkával is, nem húzza némi nemű barom, hanem az asszony maga kezével körben forgatja.“ „Ó csodálandó dolog“, mondja a püspök, „miképpen élődik az emberi nemzetség! Mert ha mesterkedés nem lenne, ki tudná a fáradságot békességesen eltűníteni. Szerencsés emez asszony, ki másnak hatalma alá vettette, tartozó szolgálatját ezenképen zúgolódás nélkül, vigasságost teljesíti.“ És meghagyta, hogy emez asszonynak a pénznek nem kevés súlya adassék.“

Az örvendező munkás jól dolgozik — és vidámságával mást is fölvidít. A vallásos ember mindent Istenért tesz — azért vidám a lelkiismeretében és a viselkedésében is. Szent Gellért azért örült, hogy ilyen széplelkű munkásra akadt, mert az bizony elég ritka.

Ez a rövid bepillantás is őseink lelkivilágába, meggyőzhet arról, hogy érdemes a magyar emberrel, annak szellemi és lelki nevelésével, anyagi jólétének emelésével örömmel foglalkozni, mert az hálás dolog volt a XI. században, de az lesz még inkább a XX. században. És az lesz majd a legboldogabb, aki legtöbb ó és új kincset hoz elő a magyar ember régi lelkivilágából.

SZENT ISTVÁN CSALÁDI OTTHONA

AZ ELSŐ MAGYAR SZENT CSALÁD

A történelem — sajnos — alig jegyzett föl valamit Szent István életéről. Pedig ugyancsak sokat tanulhatnánk az első szent családtól és bőségesen meríthetnénk otthonának éltető szelleméből.

Annyit tudunk bizonyosan, hogy Szent Istvánnak és B. Gizellának több fia és leánya volt (a hagyomány öt gyermekről tesz említést!). A fiúk közül csak Imre érte el az ifjúkort, többi testvére már kiskorában elhunyt.

De ha nincs is írott emlékünkhöz Szent »István otthonáról, azért lélekben mégis föl tudjuk azt keresni, hogy azután elképzelhessük: milyen volt a Szent Király családi élete.

Szent István és neje, B. Gizella, hit szerint Krisztusból éltek. Megértették és meg is becsülték tehát az élet nagy szentségét: a házasságot. Magukon tapasztalták a fölbonthatatlan szeretet szövetségének egész életükre kiáradó áldásos hatását is: gyarapodtak önzetlen szeretetben, áldozatkészségben, Jézushoz és egymáshoz való hűséges ragaszkodásban.

A házasságban nem önmaguknak, hanem az Istennek éltek. Ezért kérték és egész lényükkal szerették is az Isten legdrágább földi ajándékát: a gyermekeket.

Hálával fogadták és szent életük odaadó készségével nevelték és vezették gyermekeiket az örök boldogságra. Szent tanításukkal, jó példájukkal és Istent kérő imádságos lelkükkel alakították és szé-

pítették gyermekeik lelkét: az Isten élő, szent templomát.

Ez a munka volt mindennapi gondjuk, de egyúttal boldogságuk is.

Különösen a család szíve — B. Gizella — tett meg mindent családjá örök boldogításáért. Hiszen Isten akaratából kellett neki itt, — az új keresztény Magyarországon, — életével megmutatnia: milyen az igazi, önzetlen, keresztény feleség és édesanya, milyen annak a családjá, mi a munkája, érdeklődési köre, istenadta kötelessége, — és mi az ő öröme, boldogsága az elrejtett családi szentélyben.

És B. Gizella csak övéiért él — visszavonultan a világtól, családjá magányában, hogy férjének és gyermekeinek boldogítása val — önmaga is boldog lehessen.

BOLDOG GIZELLA

Az egész családra, — de különösen a fejlődő gyermeki lélekre, — a legnagyobb hatással mindig az édesanya élete és példája van. Hogy B. Gizella mit adhatott családjának, azt az egykori följegyzések után könnyen megérthetjük.

„A mindenki iránt gyöngéd nő főképpen a nyomorékokat, a bajban sínylőddőket, a papokat és a templomokat részesítette jótékonyágában. A székesegyházakat nagylelkű bőkezűséggel halmozta el. Hogy pedig semmi se hiányozzék az istentiszteleti dolgok ékességéből, felajánlotta még a pogány templomokból vett sok ezüstöt és kincset is.

Az erkölcsös és önmegtágadó élet mellett oly nagy jámborságot tanúsított Isten és ember iránt, hogy úgy tűnt föl, mintha inkább isteni, mint emberi akarat folytán lett volna Szent István feleségévé. Mindkét részről szinte versenyeznek egymás-

sal: az Isten szeretetében egyik sem engedte magát a másiktól legyőzetni. Krisztusban egyesülve a hitvesi szeretetet mintegy megnemesítették.“ (Bollandisták: Szentek élete.)

„Jámborságban, ártatlanságban, kegyességben, vallásosságban és vendégszeretben annyira kiváló és kitűnő volt, hogy hozzáfogható asszony a föld kerekéségén nem volt található.“ (Bergomás olasz író.)

„Ha Gizella királyné valamely templomba érkezett, minden felszerelést megmutattatott magának, a kopott gypjú vagy len szövetet kijavította.“ (Thuróczy János Krónikája.)

„Ennek az asszonynak nagy, isteni jellemvonása volt az is, hogy külföldi létére a barbároktól az országba hívatván, oly gyorsan, oly nagyszerűen, oly szent módjára tudta rábeszélésével a helyzetet megváltoztatni.“ (Bergomás.)

Szent István gyermekei a részvételjes szívességet, a szemérmességet, a szegények pártfogását és segítségét, az Isten házának gondos díszítését, az irgalmas, jóságos szeretetgyakorlatokat, az Isten készséges szolgálatát, a jóban való nemes versengést, az igazi vallásosságot stb. láthatták és tanulhatták édesanyjuktól.

Ez pedig bizonyára mindig a legkedvesebb és legértékesebb családi emlék marad az édesanyjától.

SZENT IMRE NEVELÉSE

Imrét — mint egyetlen fiút és a magyar királyi trón jövődjének örökösét — igen nagy szeretettel és gondnal nevelte Szent István. A Krónika szerint „nagy indulatával szeretve (Imrét) mindennap könnyörgésekkel Krisztusnak és az ő szülőanyjának,

az örökké Szűznek ajánlotta.“ (Nagyobb legenda XV. fejj.)

A királyi méltóságra és az uralkodói erényekre úgy készítette és nevelte, hogy mindennapi kötelességévé tette a kiváló és igazhitű férfiak életének tanulmányozását.

SZENT IMRE NEVELŐJE

Szent István, hogy királyi gondjai mellett legszentebb szülői kötelességének, a gyermeknevelésnek megfelelően és fiának szellemi és lelki életét gazdagon kifejleszthesse: egyik kedves emberét, Szent Gellért bencés szerzetest kérte föl, vegye át fiának, — Imrének — nevelését.

Imre 8 éves korában kerül az apostoli lelkű és tudós Szent Gellért keze alá, hogy tőle elsajátítsa a megfelelő tudományokat és megtanulja az örökértékű erények gyakorlását.

Szorgalmas, törekvő lelke gyorsan halad előre. „Jóságos cselekedetekkel felette ékesítve fényességesen tündöklött. Már gyermekségében is szorgalmas örökös alatti nevelkedve elsősorban a grammatikai mesterségnek minden tudományával betelt.“ (Szent Imre legendája 1. fejj.)

SZENT IMRE ERÉNYEI

Imre értelmi művelésével együtt haladt szívének-lelkének a tökéletesítése is. Korán megszereti az önmehtagadást, az imádságot és a vezeklést, a komoly lelki élet alapcselekedeteit.

Nevelőjével együtt hódol a tisztalelkű Szűzanyának és követi annak legszebb erényét: az alázatos szívtisztaságot.

A szent édesapjával együtt mi is gyönyörködhe-

tünk a szent ifjú szép lelkében, ha elolvassuk Szent Imre legendájának III. és V. fejezetét, ahol a királyi ifjú imádságos, tiszta lelkének megnyilvánulását és életének Istennek való följánlását beszéli el.

SZENT ISTVÁN INTELMEI IMRE HERCEGHEZ

Szent István nem elégszik meg azzal, hogy Szent Gellért nevelte az ő fiát. Mielőtt az uralkodásra és az életre bocsátaná — ő maga is buzdítja, irányítja királyi reménységét.

Azért „atyai szerelmének lángolásától serkentve, könyvecskét szerzett az erkölcsök oktatásáról.“ (N. I. XVI. fej.) „melyben lelki beszédekkel hívségest és barátságost lelkéből szól hozzá, intvén őt.“ Szent Imre leg. I. fej.)

Ezek az erkölcsi intelmek minden magyar ifjúnak, de egyúttal minden magyar királynak is vezérlő útmutatói a boldog életre, őseink annyira becsülték, hogy a magyar törvénykönyv elejére tették ezt az első szent királyunktól ránk hagyott drága, lelki örökséget.

Elöljáró beszéd. (Bevezetés.) Az értelem törvénye éltet és igazgat mindent, — az Isten akarata szerinti királyságot is. — Azért ad, mint király és jó atya — jóakarató tanításokat és intelmeket, hogy eszerint rendezze be a király önmaga és népe életét.

Hallgassa meg és véssé a szívébe és kövesse ezt az oktatást, hogy Isten áldása szálljon reá.

Ha engedetlen lesz, a szófogadatlanok és törvénszegők szomorú sorsa vár reá is.

I. Intelmünkben szent hitünknek szánjuk az első helyet. A magyar király csak kat. hívó lehet. Neki

a hitben jó példával kell előljárnia. Semmi módon sem védelmezheti a téves hitűeket, (téves és eretnek tanításaikban) mert ezzel népünket gyöngíténé és romlásba vinné.

II. A második hely Krisztus egyházát illeti: A királynak kötelessége, hogy Krisztus Egyházát gyarapítsa, mert koronája csak így lesz dicsőségesebb, az élete boldogabb.

III. A harmadik hely a főpapoké. — A főpapok legyenek a király tanácsadói. A király tisztelje őket. Istenért egyházi ember fölött ne bíraskodjék, hogy fölmagasztalhasa dicsőséges koronáját.

IV. A főembereket és az országnagyokat úgy becsülje a király, mint atyját és testvéreit.

V. A király igazságos és türelmes legyen., különösen a bíraskodásban.

VI. A vendégeket és jövevényeket (idegeneket) jó akarattal fogadja a király, mert csak így tudja gyarapítani az országot — Az egynyelvű és egyszokású ország gyöngé és törekeny.

„Parancsolom azért, fiam, hogy jóakarattal istápolj és tisztességesen tartsd őket. Hadd lakjanak nálad örömesebb, mint másutt. Mert ha te le akarod rontani, amit én építettem; ha szétszórod, amit én gyűjtöttem, bizony mondom neked: nagy kárát vallja ennek az ország. Hogy ez meg ne történjék, gyarapítsd naponkint országodat, hogy koronád fönséget mindenki tisztelje.“

VII. A királyi tanács csak akkor felelhet meg hivatásának (pl. királyválasztás, országhoz tartozás, hazavedelem stb.) ha az a jobb és okosabb emberekből van összeválogatva. — A király ne a fiataloktól, hanem bölcs emberektől kérjen tanácsot.

VIII. A király kövesse őseit és engedelmesked-

jék atyjának, hogy szét ne szórja koronájának virágait. (Mert az engedetlenség az ország nyavalyája!)

„1. Ne feledd, hogy a királyságnak legnagyobb ékesége: a királyi ősök követése és a tisztességes szülők utánzása. Aki ugyanis őssei rendeleteit lábbal tapossa, az Isten törvényeit is elhanyagolja és pusztulás lesz a sorsa. Hiszen azért atyák az atyák, hogy táplálják fiaikat; s azért fiúk a fiúk, hogy engedelmeskedjenek atyjuknak.

2. Aki atyjának ellenáll, Isten ellensége az, mert az engedetlenek ellenszegülnek az Istennek. Az engedetlenség az egész ország nyavalyája.

3. Azért, kedves fiam, tartsd mindig szem előtt atyád rendeleteit, hogy szerencséd gyepelőjét királyi kéz irányítsa mindenütt. Gáncsot ne vessen utadba a kétkedés, de kövesd habozás nélkül erkölcsimeit: láthatod, hogy ez szerzi meg a királyi méltóságot. Mert nehéz lesz ebben az országban uralkodnod, ha szokásaidban nem haladsz királyi elődeid nyomdokain.

4. Melyik görög kormányozhatná görög módra a latinokat? Vagy melyik latin a görögöket latin módra? Egyik sem! Kövesd tehát az én szokásaimat, hogy tied megbecsüljenek s dicsőítsenek az idegenek.“

IX. A király imádkozzék, hogy bölcs lehessen és az álnokságtól, a nagyravágyástól és a rossz kívánságoktól megszabadulhasson.

X. A király minden erényben — a türelemben, szelídségben, tisztességtudásban, szemérmességben, — de kivált a kegyességben és az irgalmaságban tündököljön. — Vegye oltalmába honfitársai mellett a külföldieket és a hozzá jövő idegeneket is. — Erényekből (jócselekedetekből) fonja királyi koronáját.

A SZÜZTISZTA HÁZASSÁG

Az immár Istennek szentelt szüztiszta ifjú, atyja akaratára házasságra lép, II. Mieszkó lengyel király leányával, Ilonával. A tisztaság fogalmát hűségesen megtartja házaséletében is. „ő a testi nemzetséget, mely romlandó, a szüzesség lelki fogalmának utána téve, testét bőjtölésekkel törte, lelkét pediglen az Isten igéjének kenyerével megelégtette, hogy ne uralkodjék rajta a testnek incselkedése és ő érintetlenül megtartotta hitvestársának romlatlan szüzességét.“ (Szent Imre legendája VI. fej.)

KIRÁLYI TERV — ISTENI HATÁROZAT

Szent István az ország kormányzásába akarta bevezetni 24 éves fiát és tanácsosaival megbeszélte, Imre királlyá koronázását is. Már ki is tüzték Székesfehérvárra a koronázás napját, amikor váratlan szerencsétlenség mindent megghiúsított. 1031 szept. 2-án Szent Imrét vadászat közben egy vadkan megölte. A király és az ország főemberei koronázás helyett temetésre jöttek össze Székesfehérvárott, hogy mindannyiuk reménységét — a ruizok herceget, a magyarok első trónörökösét, Imrét, — nagy tiszteességgel és még nagyobb szívbeli bánattal utolsó útjára elkísérjék.

A királyi család földi otthona szegényebb és árva lett Szent Imre távozásával, — de a mennyországi Szent István családba testvéreihez megérkezett a „Boldogasszony legszebb magyar leventéje.“

SZENT ISTVÁN LEÁNYA ÉS UNOKÁJA.

Szent Istvánnak és B. Gizellának még egy (Hedvig vagy Ágota nevű) leánya is volt. Ez Eduard angol királyi herceghez ment férjhez.

Eduard herceg és Szent István leányának a há-

zasságából itt, Magyarországon, született és nevelődött a későbbi skótországi Szent Margit, aki azután III. Malkolm skót királynak lett a neje. Példás édeánya kötelességei mellett különösen nagyanyjának — B. Gizellának — a főerényei jellemezték: a templomok királyi gondozása és a szegények nagy szeretete.

A papi zsolozsmáskönyv ezt mondja róla: „Margit nagyon előkelő nő származása révén, mert atyái ágon angol királyi, anyai részről pedig császári vér csörgedezett ereiben, de még előkelőbb keresztény erényei miatt († 1093-ban. ünnepe jún. 10-én).

Magyar föld adta tehát Szent István és B. Gizella unokájában Skócia királyainak és a legnagyobb világhatalomnak, az angol királyi háznak ősanját — Szent Margitot. (Schütz: Szentek élete II. 279. lap).

Az első magyar szent család (apa, anya, fiú, unoka) immár 900 éve így világít magyarnak és külföldinek — az erényes élet örökértékű szépségeivel: rámutatva a csendes, keresztény otthon valódi kincseire.

ROKONOK ÉS MENEKÜLTEK A KIRÁLYI UDVARBAN

A Szent Király családi otthonában, annak szeretetében és boldogító környezetében helyet találtak rokonok és idegenek is.

Szent István egyik nővére vitéz Boleszláv lengyel fejedelemnek volt a felesége. Ezt a férje eltaszította magától és akkor kis fiával Beszprémmel (keresztény néven Ottóval) együtt Szent István udvarában talált menedéket. Itt élt éveken keresztül az anya és a fia. Veszprém — Ottó (róla nevezték el Veszprém városát) később visszatért atyjához

Lengyelországba. Atyja halála után 1031-ben Nagy Jaroszláv orosz herceg segítségével és Konrád császár támogatásával öccsét elűzi a lengyel trónról és ő lesz a hűbéres fejedelem. A következő évben azonban már megmérgezték és meghalt.

Szent István másik nővére — Orseoló Ottó velencei dogé felesége — két gyermekével — Péterrel és Froilával — szintén Szent Istvánhoz menekült, amikor férjét elűzték Velencéből, ő és családja is éveken keresztül élvezte Szent Istvánnak vendégszeretetét.

B. Gizella fivére — Brúnó püspök is Szent István udvarába jön császári bátyja, II. Henrik elől. Csak akkor tér vissza Augsburgba, amikor Szent István kibékíti őt bátyjával.

Vasbordájú Ödön angol királynak két menekült fiát — Edvárdot és Ödönt — is Szent István fogadja oltalmába. A dánok elleni küzdelemben meghal az angol király (1017-ben) és Nagy Kanut meg akarja öletni a király két fiát is. Ezek azonban szerencsésen elmenekülnek és azután Magyarországra kerülnek. Szent István nagy szeretettel fogadja őket és itt neveli a királyi gyermekeket. Edvard hercegnek nőül is adja leányát. Ebből a házasságból származik Edgár, a későbbi angol király, skótszági Szent Margit és Krisztina, aki utóbb apáca lett. (Schütz: Szentek élete. II. k. 277. 1.)

1018-ban Gábor bolgár cár (Sámuel cárnak a fia) elesett a görögök elleni harcban, özvegye, kis fiával, Delján Péterrel együtt, Szent István udvarába menekül és itt igazi otthonra talált.

Szent István így mutatott jó példát alattvalóinak is arra, hogyan kell támogatni a gyámoltalanokat és fölkarolni a bajba jutottakat — igazi felebaráti szeretettel.

SZENT ISTVÁN A HARC MEZEJÉN

A NEMZET VÉDŐJE

Szent István az apostoli lélek buzgóságával és önzetlen, áldozatos szeretetével védi hazáját és nemzetét minden belső és külső ellenségtől.

Neki és népének békés, nyugodt életviszonyokra van szüksége, hogy a keresztény Magyarország kialakulhasson és megerősödhesen. Ezt a békét azonban sok küzdelemmel és harccal tudja csak megszerezni és biztosítani.

A KOPPÁNY-FÉLE LÁZADÁS, 998-BAN

Uralkodásának elején a régi pogány magyar nemzetségi jog képviselője — Koppány — támad ellene és az alig éledni kezdő kereszténység ellen.

Szent István- nem tekinti a vérrokonságot, sem azt, hogy atyái nagybátyja áll az elégedetlenkedők élén; előtte csak a kereszténység és a magyar nemzet ügye és jövője lebeg (az pedig neki drágább és szentebb minden rokoni köteléknél!) — s azért hadat gyűjt és mint új keresztény lovag, maga is harcba indul és Veszprémnél leveri a testvér-lázadást.

Győzelmét Isten után Szent Márton püspöknek tulajdonítja s hálából azon a helyen, ahol a hagyomány szerint Szent Márton imádkozni szokott: Szent Benedek fiainak monostort, Szent Márton tiszteletére pedig templomot épített. A Koppány

nemzetség elvett somogyi birtokaival a szerzetesek lélekművelő és népmentő munkáját biztosította, mert a pannonhalmi monostornak adományozza azt minden vagyonával és emberével együtt.

A régi pogánysághoz ragaszkodók és a kereszténység iránt ellenkezők visszaretentésére elrendeli, hogy a harcban elesett Koppánynak testét négy részre vágják és Esztergom, Győr, Veszprém várkapujára kitűzzék. A negyedik testrészt Erdélybe küldötte, hogy a pogánysággal rokonszenvező Gyulát ily módon is figyelmeztesse.

AZ ERDÉLYI HARC 1002-BEN

Gyula erdélyi törzsfő szintén rokona Szent Istvánnak. Keresztény, de azért mégis üldözi a keresztényeket, mert idegeneket lát bennük. Szívesen fogadja a királyi Magyarországból jövő elégedetlenkedőket és Szent István ellenségeit, sőt a pogány besenyőkkel is szövetezik s velük együtt többször is megtámadja és pusztítja a Tisza vidékét.

Szent István hadat indít Gyula ellen és legyőzi őt. Családjával együtt Magyarországra — keresztény környezetbe hozatja.

Az erdélyi nép keresztény nevelése végett pedig mindjárt fölállítja az erdélyi püspökséget.

Szép lelkületére vall, hogy a Lengyelországba szökött Gyula után elküldi a családját is, hogy keresztény módon együtt élhessenek.

A BOLGÁROK LEVERETÉSE 1003-BAN

Szent István a következő évben az Erdélybe lopódzott bolgárok ellen indul hadával. Nagy nehe-

zen le is győzi őket. A bolgárok vezére, Kean, aki Erdély északnyugati részén külön bolgár fejedelemséget akart fölállítani, a csatával együtt életét is veszti.

A győztes Szent István a zsákmányolt kincsen a székesfehérvári gyönyörű templomot építteti fel a Boldogságos Szűz tiszteletére.

A BESENYŐK TÁMADÁSAI (1005-1020 KÖZÖTT.)

Az erdély határán lakó besenyők gyakran betörték az országba, úgy hogy a királynak többször is meg kell védelmeznie a határőrvidékét. Szerető atyai gondjával örködik is a veszélyeztetett országrészekén.

A legendás könyvek följegyezték, hogy eme gondjai közepette egy alkalommal mily csodálatosan jött segítségére a Mindenható. Déli pihenése alatt álmában mutatta meg neki Isten az ellenséget. A Szent Király fölkel és utasítást ad embereinek, hogy rögtön értesítsék a veszélyben levő hely hadnagyát. Idejében odaért a hírvivő és az ellenséget szerencsésen elűzték a vár alól.

A GÖRÖG-BOLGÁR HÁBORÚBAN. (1017-BEN?)

A görög császár bolgárok elleni harcaiban Szent István is részt vett. Leodvin bihari (váradi) püspök említi (a namuri belga Szent Albán monostor alapításáról írt munkájában), hogy „amidőn a barbárok Konstantinápoly városának császára ellen háborút viseltek, a császár Istvánt segítségül hívta a barbárság legyőzésére és az ő segítségével el is foglalta az ellenség fővárosát. Erre a konstantinápolyiak zsákmány után láttak s a várost javaikból

kifosztották. Az igazán katolikus férfiú, István elfordította elméjét a rablástól. Belépett Szent György egyházába s az ott talált ereklyéket szállította el; tisztelte s még élt, mint keresztény, becsületben tartotta.“

Ezt a Szent György ereklyét ajándékozta oda a csanádi (marosvásári) székesegyháznak.

Szent István a görög császárt azért támogatta, hogy az a pogány (barbár) bolgárokat könnyebben legyőzhesse és így Magyarországot a nem kívánatos szomszédságtól megmentse. Neki más egyéb célja nem volt. Se hódítani, se zsákmányolni nem akart. Azért nem is követte a „művelt görögöket“, a kegyetlenkedésben vagy a rablásban.

„II. Basilios görög császárról pl. azt olvassuk, hogy 1014-ben a kezébe került 15.000 bolgár foglyot megvakított s minden pár vak mellé egy fél-szeműt adván vezetőnek, így küldötte a szerencsétleneket Sámuel bolgár királyhoz. E borzasztó látványtól Sámuelnek megszakadt a szíve.“ (Breit József: A magyar nemzet hadtörténelme III. rész 16. lap).

Szent Istvánról ilyenféle kegyetlenségeket nem tud a történelem.

A TISZA-MAROS KÖZ MEGHÓDÍTÁSA (1029-BEN)

Ajtony törzsfő a Maros — Tisza — Erdély közötti részben önállóan uralkodott, majd teljesen elszakadt Magyarországtól és a görög császár fönnhatósága alá helyezte magát. Színleg keresztény volt, de azért pogány módon élt, (mint keresztény is 7 feleséget tartott!). A királynál gazdagabbnak, azért hatalomban is erősebbnek érezvén magát, a királyi Magyarország népét gyakran megtámadta

és különböző módon sanyargatta. Egyik főembere volt Csanád, akit hamis vád alapján meg akart öletni; az azonban még idejében a királyhoz menekült. A király szeretettel fogadta Csanádot és a keresztény hitre oktatta, nemsokára meggyőződéses keresztényt nevelt belőle.

A keresztény hit megerősítése és a magyar haza egysége úgy kívánta, hogy Szent István ne tűrje tovább Ajtony országbontó üzelmeit, azért a hitbuzgó Csanádot vezérré téve, őt Ajtony leverésére küldötte. Csanád Szent György pártfogása mellett le is győzte és megölte Ajtonyt.

Szent István nagyon megörült a győzelemnek. Ajtony várát — Marosvárt — Csanádnak adta és róla is nevezte el. Az elfoglalt területet az anyaországhoz csatolta és ott püspökséget szervezett. Az új egyházmegye püspökévé legkedvesebb emberét, Szent Gellértet nevezte ki. Ő azután mindjárt meg is kezdte a Tisza-Maros közti nép tanítását és lelki vezetését.

Erdély és a Tisza-Maros-köz meghódításával Szent István megalakította az egységes keresztény Magyarországot. Ezzel a területi külső egység már megvolt.

A DALMÁT HÁBORÚ (1027-BEN V. 1028-BAN)

II. Konrád római császár Orseolo Ottó velencei dogét megfosztotta tartományától. Az elűzött dogé Konstantinápolyba menekült. Felesége (Szent István nővére) gyermekeivel Péterrel és Floirával, Szent István udvarában talált új otthonra.

Szent István és a dogéval szintén sógorságban levő Kresimir horvát király együttesen a dalmát városokra küldöttek büntető hadseregüket és 1027-ben vagy 1028-ban sikerült is nekik Traut és Spa-

latot az új dogé uralma alól fölszabadítaniuk. (V. ö.: Hóman-Szekfü: Magyar Tört. I. — 243.)

A RÓMAI CSÁSZÁR TÁMADÁSA 1030-BAN

II. Konrád császár a magyar királyt hűbéresévé akarta tenni. Szent István mint független magyar király erről hallani sem akart. Azért Konrád alkalmat keresett, hogy a magyar királyt rákényszerítse a császári hűbéruraság elismerésére. 10 éves fiát bajor herceggé tette és számára nőül kérte a görög császár leányát.

Szent István nem engedte meg, hogy a császári követ mint szentföldi zarándok Magyarországon keresztül menjen Konstantinápolyba. (Pedig egyébként jól tudjuk, hogy idegenekhez nagyon jó volt, és a szentföldi zarándokokat bőkezűen segítette.) A követség kerülő úton eljutott ugyan a görög fővárosba, de sikertelenül kellett visszatérnie, mert a kiszemelt hercegnő időközben már fejhez ment.

Konrádot ez a kudarc nagyon bántotta. Attól is félt, hogy talán Orseoló Ottó az új görög császár és a magyar-horvát szövetségesek támogatásával a velencei tartomány élére visszakerül, vagy pedig helyette Ottónak fiát — Orseoló Pétert — teszi meg nagybátyja, Szent István, Velence urává: azért elhatározta, hogy mindezt megelőzve megtámadja Magyarországot.

Az ellenségeskedést Henrik herceg bajor csapatai kezdték meg. Konrád 1030 nyarán nagy se reggel indult Magyarországra. Segítségére volt Ulrik cseh herceg harcias fia, Bretisláv is.

Szent István „böjtöt és könyörgést rendelt egész országában és maga is buzgón imádkozott az Úrhoz“ — írja egy korabeli német történetíró. Istenre

és a Boldogságos Szűz pártfogására támaszkodva várta a háború kimenetelét.

A Krónika szerint: „Ellene (t. i. Konrád ellen) a király a püspökökkel és fő jobbágyurakkal tanácsot tartván, az ország védelmére mind az egész Magyarország fegyvereseit összegyűjtötte. Elsőbben viszont megfontolván, hogy ő semmit sem cselekedhet Krisztus akaratának nélküle, hát kezét és szívét égnek emelvén, sérelmét ő Asszonyának az örökké Szűz Máriának, Isten anyjának ajánlva ily beszédek kezdett: „ha kedvedre lenne én Asszonyom, hogy a Te örökségednek mívecskéjét az ellenségek elpusztítsák és a kereszténységnek új palántáját kiirtsák, ne tulajdoníttassák az én henyélésemnek, hanem inkább a Te akaratod rendelésének. Ha a pásztoré a bűn, lakoljon ő maga, miképpen érdemli, a juhoknak közepette, de könyörgök, kíméljed a juhokat.“ Eme beszédnek utána, mintegy megvigasztalva ő Asszonyától bizodalommal méné az ellenségnek ellene.“ (Szent István királynak nagyobbik legendája. Ford.: Tormay Cecilé.)

István a német sereg túlerejére való tekintettel nem bocsátkozott azzal döntő ütközetbe, hanem terepszakasról terepszakasra visszavonulván, a régi szittyai hadviselési mód szerint az egész vidékről, amelyen a német hadsereg átvonult a lakosságot kiköltöztetvén, azt tőle telhetőleg elpusztította.“ (Breit i. m. 21. 1.)

Konrád elvesztette a harcot. Hadsereg és minden eredmény nélkül tért vissza Magyarországból. Az önálló keresztény Magyarország győzött. A magyarok az Ennsig üldözték a császáriakat. Szent István ekkor Bécset is elfoglalta. A magyarok Bajorország előtt voltak.

„Más e sikertől elkábulva, tán bosszúálló hadjá-

ratra, hódításra gondolt volna. István ereje tudatában békejobbot nyújtott a legyőzött ellenségének. Konrád maga a nagy kudarc után szégyelt tárgyalásokba bocsátkozni. A békekötést 13 éves fiára bízta. Henrik bajor herceg 1031 tavaszán maga jött el Esztergomba, az igazságtalanul megbántott magyar királyhoz s a Lajta és a Fischa folyók között és a Morvamezőt neki átengedve a békét megkötötte. (Hóman-Szekfü: Magyar Történet I. 245. 1.)

Szent István uralkodása — miként láttuk — elég gazdag és változatos magyar testvérek és külföldi ellenségek küzdelmes harcaiban.

A későbbi századok történelme a legmegbízhatóbb tanunk arra, hogy Szent István nem hiába küzdött annyit, mert valóban jó harcot harcolt.

A kereszténységért és az egységes magyar nemzetért érdemes volt életét feláldoznia, és annyi küzdelmet dicsőségesen megvívnia.

Elérte, amiért élt és harcolt: a pogányság erejét és befolyását letörte, népét kereszténnyé, nemzetét egységessé és erőssé tette, hazáját külső és belső ellenségtől megóvta és a magyarság jövőjét biztosította.

SZENT ISTVÁN RENDEZI A KIRÁLYI TRÓN BETÖLTÉSÉT

AZ ÚJ TRÓNÖRÖKÖS VÁLASZTÁSA

Szent Imre váratlan halála nagy megpróbáltatást jelentett Szent Istvánnak és az egész országnak.

A Szent Királyt egész lényében megrendítette szépreményű fiának az elvesztése. Igazán szent hitének fölemelő vigaszára és erejére volt szüksége, hogy Isten akaratán megnyugodva, hősiecs lélekkel elviselhesse azt a nehéz keresztet, mely reá és nemzetére várakozott. Hiszen Szent Imre halálával nemcsak a haza jövő sorsa, de Krisztus hite is veszélybe jutott!

Krisztussal együttérző lelke arra készíteti tehát a Szent Királyt, hogy az Isten erősítő és segítő kegyelmét most annál buzgóbban lekönyörögje magára és hazájára. Azért megkettőzteti imádságát és alamizsnáit. Gazdag ajándékot küld Monte Cassinóba és apostollelkű szerzeteseket is kér az apától, hogy ily módon előkészítse és megerősítse népének lelkét a megpróbáltatás napjaira.

A mindig komoly és soha nem nevető Szent Király ezután szüntelenül az isteni ítélet napját tartja szeme előtt, — hogy országának biztos jövőjét Isten akarata szerint előkészíthesse.

Most nagy dolgot, — országát, népét és szent hitét egyaránt érdeklő, — fontos kérdést kell eldöntenie: ki legyen majd utóda a keresztény Magyarországon?

A régi magyar trónöröklési rend szerint Géza fe-

jedelem testvérének, Mihálynak (Koppánynak) az idősebbik fia: Vászoly, Vazul (tehát Szent István unokaöccse) lett volna jogosult a trónra, mert csak ő volt Árpád nemzetségének egyedüli teljeskorú férfi tagja. Azonban Szent István Vászolytól féltette a trónt és a keresztény Magyarországot, mert Vászoly pogány volt. Szár László — Vászoly öccse — pedig már korábban elhunyt külföldön.

A férfi ágon más nem maradt.

Szent István családja női ágán keresett tehát alkalmas utódot. Idősebbik nővérének fia, Beszprém lengyel fejedelem, már meghalt. A legfiatalabb nővérének a férje volt Aba Sámuel, nekik fiúgyermekük nem volt. Ilona nővérének a velencei dogé feleségének a fia volt Péter. Őt választotta tehát utódává, hiszen már évek óta itt lakik a királyi házban, jól ismeri őt és előzőleg már reá bízta a királyi testőrség (hadsereg) vezetését is.

A sokat betegeskedő király kb. 1037-ben összehívta a királyi tanácsot (a püspököket és főurakat) s kijelentette, hogy Orseolo Pétert gyermekévé fogadja és utódává jelöli.

„Ellent mondani senki sem mert, jobbat ajánlani senki sem tudott s a jövőbe ember nem láthatott. Megesküdtek tehát, hogy Pétert Szent István halála után királyukul fogadják.

Csak egy férfiú bírt sejtelemmel a hazánk egére vonuló zivatarnak. Gellért, a királyi udvarban anynyira járatos püspök, Szent Imre volt nevelője, Péternek, jövődöbeli királyának földije. Ez időtájt visszavonult lakószobájába, azután előre kiszemelt sírhelyére ment, befödé fejét és sírt. Sírt, mint nemsokára káptalana előtt kijelenté, Magyarország jövődö meghasonulása fölött.“ (Karácsonyi: Szent István király élete 104. 1.)

VÁSZOLY (VÁZUL) MERÉNYLETE

Vászoly nemsokára ugyancsak megrendítő módon mutatta meg, hogy valóban nem méltó Szent István királyi koronájára. Három más főemberrel együtt szövetkezett a király megöletésére. A Krónika így mondja el a gonosz tettet: „Látván pedig nehéz betegségében hosszú sínylődését az udvarbeliek közül négy főnemesek, *kik is még szívüknek hitetlenségében tévelyegtek*, a hamisságnak tanácsát tartották és eltökélték magukban az ő enyészését halálra változtatni. Mikoron is már esteledett, minek előtte a házban szövétnek világot gyújtottak volna, közülük egyik a homályosságban vakmerőséggel bement és a király gyilkolására köpenyege alatt mezítelen kardot rejtegetett. Miközben lábát tartóztatva odament, hol is a király nyugodott, nyilvánvalóan égi indításra a kard leest és a földhöz ütődve megcsengett. Legottan fölserkenvén a király, kérdezte, mi legyen oka ennek, jóllehet már elsőbben tudta, mi történt. Amaz ember megfélemedetten leomlott, hogy vétkezett, könnyögött, kegyelmezzon neki. — A király a kegyelmet kérőtől nem fordult el, ő gonoszságát könnyen megbocsátotta és amaz parancsára felfedte az árulásnak cinkosait. (Szent István kisebb legendája IX. fej.)

A BÜNTETÉS

„A következő napon a király meghagyásából eme gyilkosokat fellelték és elébe vezették és ő törvényt tartott felettük. — Hogy pedig egyebeknek okulására legyenek és hogy mindenek megtanulják uraikat tisztességgel tisztelni, őket látásuktól megfosztotta, ártalmas kezüket elvágatta.“ (U. o.)

Vászolyt és gyermekeit azonfelül száműzette az országból.

A király élete elleni összeesküvőkre tulajdonképpen halál várt. Szent István ezt a halálbüntetést enyhítette azzal, hogy Vászolyt és társait megvakította. — Abban a korban a megvakíttatás és megcsonkítás általános büntetési mód volt. így tették uralkodásra alkalmatlanná a törvényes uralkodó ellen pártütő, vértagadó, hitszegő fejedelmi rokonoikat. (V. ö. Hóman: Magyar Történet I. k. 249. 1.)

Szent István tehát éppen nem lehet kegyetlenségről vádolni, mikor Vászoly büntetéséről van szó. Megmaradt ő még a rokon büntetésénél is „a magyarok kegyes és igazságos királyának.“

A BÜNTETÉS ÁLDÁSOS HASZNA

Az isteni Gondviselés útjait kell csodálnunk abban a büntetésben is, amelyet Szent István rokonára mér, a száműzetésben. „Szent István aggódva életének legnagyobb szeretettel ápolt alkotásáért: a független és keresztény Magyarországért, száműzetésbe küldi atyafiának gyermekeit. Amde ezek éppen bujdosás közben tanulják meg azt, amit itthon nem akartak vagy nem tudtak megérteni, hogy csak a keresztény vallás teszi a magyar népet műveltté, áldozatra késszé, igazságossá. És visszatérve épen ők lesznek folytatói, fönntartói Szent István nagy művének. Vászoly unokája Szent László pedig bosszú helyett oltárra emelvén Szent István temét, monostort szerezvén alkotó, adakozó szent jobbjának: így ismeri be, hogy Szent István, még mikor büntetett is, csak nemzete javát óhajtotta és kereste.“ (Karácsonyi: u. o. 106-107. 1.)

VÁSZOLY (VAZUL)-FÉLE TÖRTÉNELMI RÁ- GALMAK

Vászolynek pártja Szent István életében ugyan csöndben maradt, de később annál bátrabban hozzálatott alattomos munkájához, — a rágalmazás terjesztéséhez. Különösen Szent István feleségének, B. Gizellának jó hírnevében és becsületében gázoltak az „ősi magyarok.“ Későbbi magyar krónikások is átvették és terjesztették ezeket a „hagyományokat.“ Sajnos, még a XX. században is akadnak írók és olvasók, akik minden megfontolás és bírálat nélkül el is hiszik ezeket a „gondolatszüleményeket és találmányokat.“

A Vászoly-pártiak és a későbbi krónikák arról vádolják B. Gizellát, hogy ármánykodásával ő vakítottatta meg Vászolyt, hogy így öccsét biztosan uralomra juttassa, azután ő szövetkezett öccsével, Péterrel, a magyarok megrontására és a németek támogatására.

A történelmi igazság kedvéért és Szent Királyunk szentéletű feleségének jó hírneve érdekében tudnunk kell a következőket:

1. B. Gizella Szent István uralkodása alatt sohasem avatkozott bele az ország kormányzásába. (Tehát az új trónörökös jelölésénél sem).

2 Pétert Szent István jelölte és a kormánytanács hozzájárult a jelöléshez. (Nem volt szükség semmiféle gonosz ármánykodásra sem).

3. Vászolyt igazságosan és törvényes módon Szent István büntette meg, ő rendelte el a megvakíttatását. (Tehát nem az „ármánykodó gonosz Gizella tolatta ki a szemét, hogy az uralkodásra alkalmatlanná tegye!“)

4. Az egykoriak mit sem tudnak Gizella és Péter képzelt rokonságáról (Gizella német, Péter olasz családból való volt), — és szövetségükről, sőt inkább éles ellentétéről rántják le a leplet s Péter másodszeri trónralépéséig mitsem tudnak az ő állítólagos német barátságáról, kegyetlenségéről, garázdálkodásáról. — *Péter egyéniségének s vele az első magyar királyné tisztos alakjának befeketítése, mindkettőjük elragalmazása* a megvakított Vászoly I. Endrével trónra jutott s a német hatalommal annyit küszködő ivadékainak udvarában két nemzedék alatt kialakult és Szent László udvarában írásba foglalt *szájhagyomány műve volt.* — Az udvari emberek — kiengesztelni igyekezvén a Szent Király és életére törő pogány rokona szellemét — ennek vétkét, amannak igazságos, de szigorú ítéletét a német királyné és a németnek vélt Péter terhére írták. (Hóman: Magyar Történelem 250-251. 1.)

5. Gizella királyné igazán mélyen vallásos nő volt. Az őszinte vallásossággal pedig nem egyezteteltem, annál kevésbé, hogy az ország békéjének a lanít, annál kevésbé, hogy az ország békéjének a megbontására bárkivel is szövetkezzék. (Engedetlenség, tiszteletlenség, békebontás, ármánykodás gyilkosságra való fölbúj tás és bűnös szövetkezés stb. a királyné bűnei a rágalmozók szerint... Ez volna a Szent Királynak méltó élettársa??)

Boldog Gizella úgyszólván egész életét a magyaroknak szentelte. Negyven évi itt tartózkodása után öregségében csak nem azon dolgozik, hogy elnémetesítse a magyart és földülje az ország békéjét!?

Ki hihetné el róla??!!

Csak azok a „rövidlátó magyarok“, akik örömmel kapkodnak mindenféle ürügyön, hogy a ke-

resztény hála és tisztelet kötelessége alól kivonhas-
sák magukat, — mert igazság szerint nagyon sokkal
(legalábbis hálás megemlékezéssel!) tartoznak a
Szent Király szentéletű hitvesének, — az első ma-
gyar Királynének.

SZENT ISTVÁN HALÁLA ÉS SZENTTÉ- AVATÁSA

A SZENT KIRÁLY UTOLSÓ INTÉZKEDÉSEI

Szent István hosszas, nagy betegségében érezte, hogy napjai már meg vannak számlálva, azért magához hívatta a főpapokat és az udvari főembereket, hogy előttük végrendelkezzék.

Először is nejéről B. Gizelláról gondoskodott. Már előzőleg meghatározta azokat a birtokokat, amelyeket halála után feleségének a használatára hagy. Most a tanács előtt megeskette Pétert, a jövődöbéli királyt, hogy megbecsüli a királynét és minden támadástól megoltalmazza őt is, a birtokát is. Az ország nagyjai is — mint kezesek — megesküdtek erre.

Azután a keresztény Magyarországról intézkedett. Orseolo Pétert ajánlotta a főembereknek, mint utódját. — A királyi méltóságnak és a keresztény uralkodónak megfelelő példás életre buzdította Pétert.

A főembereket pedig arra kérte, mindannyian maradjanak állhatatosak a hitben, hűségesen tegyék meg az Isten parancsait és buzgón gondját viseljék annak az új hitcsemetének, amit ő ültetett a magyar földre.

Majd az ég felé emelte a kezét és a szemét — és így könyörgött: „Nagyasszony! A Te oltalmadba ajánlom az egyházat püspökeivel és papjaival, az országot előjáróival és népével! A Te kezedbe ajánloni buzgó imádsággal lelkemet!“

A SZENT HALÁL. (1038 AUGUSZTUS 15.)

Az örökkévalóságba készülő Szent Királyunknak már csak az az egy kívánsága volt, hogy a Boldogságos Szűz legnagyobb ünnepén, augusztus 15-én halhasson meg. Ez a nap a Boldogságos Szűz megdicsőülésének a napja, legyen tehát ez neki is a siralomvölgyéből való távozásának és az isteni irgalomnak a napja.

Az Ég meghallgatta és kívánsága szerint csakugyan ezen a napon hívta őt az Örök Bíró szent színe elé.

1038 augusztus 15-én ismét egybegyűlnek a főpapok és főurak, hogy haldokló királyuk mellett lássák, hogyan búcsúzik a hívő lélek ettől a világtól és hogyan költözik át a másik hazába.

A Szent Király az országnagyok jelenlétében nagy áhítattal magához veszi az Úr Jézus szent testét és vérét, azután fölveszi a nagybetegek szentségét — az utolsó kenetet — és Jézust és a Nagyasszonyt üdvözölve — meghal a Szent Szűz ünnepén.

„Egész Magyarország kobza sírhalomra fordult s az ország egész népe, nemesek és nemhez nem tartozók, gazdagok és szegények együtt és egyaránt sűrű könnyhullatással siránkoznak a Szent Király, az árvák legkegyesebb atyja halálán s vala nagy vigasztalhatatlan szomorúság.“

A TEMETÉS

„Pannónia minden részéről Fehérvárra sereglett a nép“ és „sűrű könnyhullatással“ kísérte a királyi halottat.

Magyarország legszebb temploma, a székesfehérvári Nagyboldogasszony szentegyház, fogadta be az

első és legnagyobb magyar királynak — Szent Istvánnak — bebalzsamozott, királyi díszbe öltöztetett holttestét.

Az ünnepélyes szentmise és temetési szertartás után ide tették fehér márványkoporsóba — Szent Imre mellé, Szent István földi maradványait is.

SZENT ISTVÁN SZENTTÉAVATÁSA. 1083 AUG. 20.

A Szent Király halálát követő zűrzavaros időben — az özvegy királynét kivéve — egészen megfeledkeztek Szent István sírjáról és magáról a Szent Királyról is.

Szent László király, hogy jóvátegye kortársainak a hálátlanságát, 1083 augusztus 20-ára összehívta az ország főpapjait, főurait és népét — Szent István szenttéavatására.

Akkoriban még a szenttéavatási eljárást nem tartotta fönn magának a Szentszék, hanem az egyes országok püspökei is kimondhatták valakiről, hogy „szent,“ ha bebizonyítottak találták az eléjük terjesztett csodákat.

Az egybegyűlt püspökök és apátok a beterjesztett csodákból megállapították, hogy Szent István király méltó arra, hogy „szent“-nek tiszteljék. Azért a királlyal egyetértőleg megtették az előkészületeket, hogy a király hamvait fölemeljék és azt díszes ezüst ereklyetartóban az oltárra helyezték.

Augusztus 20-a előtti három napra böjtöt és imádságot rendeltek el, hogy az Isten kegyelmét leedsjék — újabb bizonyító csodákra is.

Augusztus 19-én délután vecsernyére jött össze az imádkozó és böjtölő hívő sereg. Ekkor történt mindjárt az újabb két csoda.

A KÉT ÚJ CSODA

„A Szent Király sírjához egy 12 év óta szélütött ifjút hoztak a szülei. Egyszerre ez az ifjú visszanyeri tagjainak a használatát és gyorsan az oltárhoz fut.

Más szülők hét éves, születésétől fogva összezsugorodott kezű és lábú gyermeküket tették le Szent István sírjára és élő hittel leborulva esedeztek gyógyulásáért. Nem is hiába! Mert szemeikkel látták ők is, a többi jelenlevők is, amint az inak kitágultak, a térdek és bokák megerősödtek és a gyermek mozogni, járni kezdett. Mindnyájan Isten magasztalásába törtek ki.

Látta ez esetet maga László király is és a hatalmas, nagy férfiú örömeiben könnyekre fakadt, fölkapta a gyermeket, ölébe vette azt, az oltárhoz vitte s ott a jelenlevőkkel együtt ünnepies hálát adott az Istennek. A nép nagyobb része ennek következtében egész éjjel ott az egyházban virrasztott, imádkozott és ha valakinek kérése meghallgatást nyert, dicséretet zengett.

Eltűnt minden kétség! Föl kellett bontani Szent István sírját és maradványait (ereklyéit) föl kellett magasztalni.“ (Karácsonyi u. o. 111. 1.)

A SZENT KIRÁLY TESTÉNEK FÖLEMELÉSE

Másnap, augusztus 20-án, tehát örvendező szívvel sereglettek a székesfehérvári főegyházhoz Magyarország rendéi! Az egyházba természetesen a főembereken kívül a népnek csak egy része fért be, egy sereg kívül a cinteremben állott. Meghallgatták a szentmisét és azután a püspökök, papok az akkori korból (apsisból) körmenetben énekelve vonultak azon helyre, ahol Szent István sírja volt Odaér-

kezve, a kirendelt emberek fölemelték a nagy márványtáblát és a sírból oly kellemes, erős illat áradt ki, hogy a jelenlevők magukat szinte a mennyországba ragadtatottaknak érezték. Maga a márványkoporsó tele volt halványpiros vízzel és ebben nyugodtak Szent István áldott tetemei.

Örömmel és ájtatos megindulással szedegették ki azokat, tiszta vászonlepedőkre rakták és mint akik drágakincset találtak, Istent dicsőítve mentek vissza az oltárhoz. Ott már készen volt az ezüstszekrény (ereklyetartó), így tehát méltó helyre és méltó edénybe rakták el a nagyrabecsült tetemetek és a szekrényt jól bezárták. (Karácsonyi u. o. 111-112. lap).

Így folyt le 1083 augusztus 20-án Szent István fölmagasztaltatása.

Szent István tisztelete ezzel Magyarországon egyházi szentesítést nyert, — XI. Ince pápa pedig annak az emlékére, hogy Buda várát 1686 szeptember 2-án a keresztény csapatok a törököktől visszafoglalták, Szent István ünnepét az egész Katolikus Anyaszentegyházban kötelezővé tette és azt szeptember 2-ára tette.

ÚJABB KÉT CSODA

A szenttéavatás után még ugyanazon évben két újabb csoda történt Szent István közbenjárására.

„Egy szegény asszony egyetlen meghalt fiát helyezte Szent István ezüstkoporsója mellé.“ Addig sírt és imádkozott, míg Szent István közbenjárására, Isten irgalmából gyermekét elevenen kapta vissza.

Egy előkelő gazdag Matild nevű nő, három évig szenvedett gyomorgörcsökben. Már halálra vált,

szolgái már Szent Mihály lován (vállon tartott ravatalon) vitték Szent István ereklyetartójához. Amint azt érintette, mindjárt jobban érezte magát, nemsokára pedig egészen meggyógyult és az Istentől Szent István közbenjárására nyert kegyelmet messze földön hirdette.“ (Karácsonyi: u. o. 112-113. 1.) Az újabb csodák híre még jobban elterjesztette Szent István tiszteletét.

A SZENT JOBB TÖRTÉNETE

A Szent Király buzgó tisztelői nem elégedtek meg azzal, hogy csak Székesfehérvárott tisztelték Szent István ereklyéit. Azért legalább valamelyes részt igyekeztek maguknak is megszerzeni a Szent Király ereklyéiből.

Így került el titkon a székesfehérvári Nagyboldogasszony templom Szent István ereklyetartójából Szent István jobb keze. Ezt egy Merkur nevű úr vitte el magával a Berettyó vidékére.

Amikor ezt Szent László király megtudta, az ereklyét visszavitette Székesfehérvárra, de azon a helyen, ahol eddig a Szent Jobb volt, fölépíttette a Szent Jobb apátságot.

Kálmán király — Álmos herceg kérelmére, — újra átengedte a Szent Jobbot az apátságnak. Nagy ünnepélyességgel 1098 május 30-án át is vitték oda. Később ismét visszakerült Székesfehérvárra.

A mohácsi csata előtt Budán találjuk a Szent Jobbot. Innét vitték a törökök elől Raguzába. 1771-ben Mária Terézia a raguzai domonkosoktól Budára hozatta. Ott van most is a királyi várkapolnában. Szent István ünnepén körülhordozzák a nagy körmenetben és az ünnep nyolcada alatt köztiszteletre teszik ki.

SZENT ISTVÁN EREKLYÉK

Hazánk sokat hányatott sorsában osztozott Szent Királyunk sírja és szent teteme is. A szentjobbi apátságot a tatárok pusztították el, a székesfehérvári királyi sírokat pedig a törökök dúlták föl.

Szent István ereklyéiből alig tudtak valamit megmenteni a buzgó hívek.

A Szent Jobbon kívül a következő ereklyék maradtak fenn első szent királyunktól.

1. Szent István fejereklyéjének egyik része Zág-ráiban van a Szent László által építtetett Szent István székesegyházban.

2. A koponyacsont másik részét a székesfehérvári székesegyházban őrzik. Ezt Nagy Ignácnak, a székesfehérvári első püspöknek kérelmére Mária Terézia királyné adta emlékül a fehérváriaknak.

3. A nagyszombati érseki templomban is tisztelik Szent Istvánnak egy koponyacsontját.

4. Bécsbe is elkerült Szent István karjából egy rész. Albert magyar király özvegye, Erzsébet királyné, a magyar szent koronával együtt Szent István karereklyéjét is magával vitte Bécsbe. Ezt az ereklyét ajándékozta oda később V. László király a bécsi Szent István vértanú templomnak.

5. Bécsben az udvari templomban és a jezsuiták volt professzusházában is van Szent István ereklye.

6. Lembergben és Raguzában Szent István karereklyéjét találjuk. Lembergbe állítólag Nagy Lajos királyunk ajándékozta, Raguzába pedig IV. Béla a tatárok elől menekülve vitte e magyar szent kincset.

7. Szent István jubileumi évében (1938-ban) a kalocsai székesegyház részére is kapott Szent István-ereklyét gróf Zichy Gyula kalocsai érsek a bécsi Szent István templomból. Az ereklyét Szent Ist-

ván király ezüstveretű és nagyértékű művészi mellszobrában helyezik el. (V. ö. Nemzeti Újság 1938 febr. 20.)

A SZENT JOBB: NEMZETI KINCSÜNK

Az az isteni Gondviselés, aki nekünk az első Szent Királyt adta: csodálatos módon — immár 900 éven át — megőrizte és mintegy nemzeti drágakincsül nekünk hagyta Szent István jobb kezét, hogy ez szüntelenül emlékeztesse és figyelmeztesse a magyart: „Ezer évet éltünk, Te esdettél értünk. Hogy áll még országunk, Te voltál istápunk, Szent István király!“

A hívő magyar lélek a Szent Jobbot Isten szeretetének zálogául tekinti és azért őrzi és tiszteli azt nagy kegyelettel. Neki az a „szent jobb kéz“ nemcsak a Szent Király porlandó testének fönmaradt szép ereklyéjét jelenti, hanem ez a kéz az igazi Szent Istvánról, a királyról, a hívőről, a szentről, a magyarról, de egyúttal a magyar hazáról és magyar népről is sokat mond neki.

Mert Szent István jobbja:

1. *Életmentő kéz.* A pogány erkölcsi romlásból ez emelte ki és a biztos nemzeti haláltól ez szabadította meg az öngyilkos módjára élő magyar népet.

2. *Apostoli kéz.* Az igaz Istenhez és Jézus Anyaszentegyházba ez vezette az örök étellel mitsem törődő magyart.

3. *Királyi kéz.* Tekintélytiszteletre ez tanította a fékezetlen gögös magyart.

4. *Harcias kéz.* Szent hitünk és nemzetünk ellen-ségeitől ez védte meg a magyar emberek életét, lelkét, otthonát, földi és örök hazáját.

5. *Imádságos kéz.* Gyakran kulcsolódott ez össze imára, hogy példát mutasson nekünk: hogyan kell

könyörögni egyházunkért, nemzetünkért, önmagunkért.

6. *Atyai kéz.* Szent fiának írt, de minden magyarnak szóló Intelmeivel tanít, buzdít és egyúttal kézenfogva vezet az Isten útján minden magyar embert.

7. *Építő kéz.* Isten törvénye szerint megszervezte az országot, törvényt hozott a magyar népnek és isten népévé avatta a hazának minden nemzetiségű jobbágy és nemes családját.

11. *Erős kéz.* Rendet teremtett az önző és egymással minduntalan torzsalkodó magyar atyafiak között.

12. *Alamizsnálkodó kéz.* A szegények támogatására, az irgalmas szeretet gyakorlására és a menyeyei kincsek gyűjtésére ösztönözte az anyagi és fukar magyart.

Minden év május 30-án a magyar katolikus Egyház külön ünneppel is megemlékezik a Szent Jobbról. A szentmisében a többi között így dicsőíti Szent Istvánt: „Osztozott, adott a szegényeknek, igazsága mindörökké megmaradt.“ (111. Zs. 9.)

A magyar haza gyermekei pedig addig lesznek a Szent Jobb égi pártfogására érdemesek, amíg e napon igaz szívvel és őszinte bizalommal énekelhetik:

„Ó dicsőséges szent jobb kéz,
Melyet magyar óhajtva néz,
Drága kincse népünknek,
Nagy öröme szívünknek.“

SZENT ISTVÁN LELKI KINCSTÁRÁBÓL

„Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga,
Ki voltál valaha országunk istápjja.
Hol vagy István király? Téged magyar kíván,
Gyászos öltözetben Te előtted sírván.“

(Egyházi ének.)

SZENT ISTVÁN JUBILEUMA

Magyar testvér! Te jubileumi évet tartasz és ünnepepsz. Úgy van, hogy engem ünnepepsz. Rólam beszélsz és engem idézel sokat. Reám gondolsz és szívesen emlegeted életemnek nevezetesebb és kiemelkedőbb dolgait.

Szeretném tudni: *miért* ünnepepsz engem?

Azért-e, hogy megköszönöd Istennek mindazt, amit Isten segítségével tettem Istenért, magyar népemért és Éretted?

Vagy azért, mert örülsz annak, amit tettem, és Te is megtanulni és követni akarod azt, hogy így lélekben hozzám közelebb juthass?

Vagy csak azért ünnepepsz, mert jubileumot tartani manapság „szép szokás“? Ha van 25, 50, 100 éves jubileum, miért ne lenne nagy ünnepi alkalom a 900 év emléke is?

Testvér! Felelj őszintén: miért akarsz engem ünnepepni ?

Azután: *hogyan* ünnepepsz engem? Megértő lélekkel, hálás szívvel, őszinte jóakarattal, tisztelő hódolattal, — vagy csak külső, szemre mutatós parádéval?

Mit ünnepepsz bennem? Krisztus apostolát, ke-

resztény hazánk megalapítóját, szent törvényhozóját, példaadó királyát, magyar népünk legszebb férfi-virágát, — vagy csak az István királyt, a pogányság kiirtóját, a táltosok elnémítóját, az ősi nemzetség ellenségét?

Kit ünnepsz tulajdonképpen? Engem, az Isten emberét és választottját, új Magyarország diadalmas vezérét-e, vagy egy egészen más Istvánt — és nem az első Szent Királyt?

SZENT ISTVÁN ISMERETE

Testvér! Nagyon sajnálnám, ha még most a 900 év jubileumán sem értenél meg engem és ismeretlen maradnék előtted továbbra is.

A Gondviselés Neked csak egy első királyt adott.

És ez az egy — Szent. (Egészen az Istené volt már életében is, de Istenben egészen a magyar nép is, hogy boldogíthassa őt.)

Ez az „egyetlen Szent István király“ — én vagyok.

Földi életemben használni akartam a magyarnak (mert szerettem őt nagyon!) Azért emeltem föl az Istenhez.

Jóakaró szeretetem most sokkal tisztább, buzgóbb, azért mondom: hallgass reám és ismerj meg, Testvérem!

Ismerd meg eszméimet, gondolataimat, szándékomat, életemet, szívem-lelkem minden jó tulajdonságát és azután: kövess engem! Tedd meg, amit szépnek, jónak és boldogítónak látsz bennem!

Ne tétovázz tovább, hanem cselekedjél gyorsan!

Valósítsd meg magadban, a magyar népben, a magyar hazában azt, amire életemmel már 900 év előtt utat mutattam: hogyan lehet szellemileg, lel-

kileg, anyagilag és erkölcsileg boldog minden magyar ember.

Ha igazán jól akarsz ünnepelni, — meg kell tanulnod: *a szentek igazi tisztelete — példájuknak a követése.*

És én ezt várom és magyar népem érdekében ezt kérem is Tőled: Tanulj tőlem és kövess engem!

SZENT ISTVÁN SZAVA MINDENKIHEZ

Testvérem! Bizonyára ismered őseink történetét. Tudod, hogy eleinte milyen szabados életet éltek az egyes törzsek. Pusztították, nyugtalanították és rabolták a csöndes, nyugodt életű embereket. És amellet még jóembereknek tartották magukat.

Egyik belgiumi útjukban történt, hogy Namur környékén eléjük állt Szent Gilbert szerzetes. Nem félt tőlük, hanem megállította őket, csöndre és figyelemre intette a rabló sereget. Azután beszélni kezdett nekik az igaz Istenről, Krisztus hitéről, az élet múlandóságáról és a lélek megmentéséről. Beszédének hatása alatt a portyázók közül többen magukba szálltak, belátták, hogy igazat mondott nekik a Szent, — azután megtértek és megkeresztelkedtek.

Ennek a Szent Gilbertnek példájára szeretném én is legalább egy kissé föltartóztatni magyar testvéreimet és odakiáltani mindegyiknek: Testvér! Várj, állj meg egy szóra!!

Mondd csak: figyelmesen elolvastad életem történetét? Gondolkoztál azon, hogy gyermekkoromtól mi segített engem egész életemen át? — Láttad: mi emelt engem gondolkozásban, akaratban, cselekedetben és életben nemcsak a pogány erkölcsi, de a langyos keresztény élet fölé is? — Észrevetted: mi adott nekem erőt ahhoz, hogy szakítsak a

megszokottsággal, az emberek nézeteivel, erőt vegyek magamon és ha kell, szembeszáll jak véreimmel, rokonaimmal, sőt népem évszázados és szentnek tartott hagyományaival is??

Ha kikerülte volna ez a figyelmedet, vagy nem találtad volna meg ennek a helyes magyarázatát, most nyíltan megmondom: engem az életben mindig Krisztus diadalmas szent hite — a római katolikus keresztény hit segített, emelt és erősített.

A DIADALMAS ISTENI HIT

Testvér! Én ennek a szent hitnek köszönhetek mindent.

Ez világította meg lelkeimet, ez bátorított küzdelmeimben, szentelt meg cselekedeteimben.

Ez diadalmaskodott gyarlóságaimon és elszakíthatatlanul odafűzött az Istenhez, örök boldogsághoz.

Tudtam, kinek hiszek.

Sokan hisznek eszüknek, szemüknek, fülüknek, felebarátaiknak és nagyon sokszor szomorúan csalódnak.

Én Istennek és az ő szent igazságainak hittem mindig, — azért sohasem csalódtam: erősen és megdönthetetlenül álltam, bármiféle megpróbáltatásért is.

Sok bajom és küzdelmem akadt. Nem értettek meg, még azok sem, akiknek a boldogításáért annyit tettem. Egy vigaszom mindig volt — a szent hitem és a mindentudó és mindenható — Isten. Ezért dolgoztam meg nem értve is, — tovább az Istenért.

Ez az isteni szent hit mindig erősebb lett bennem és mindig több diadalt aratott bennem és velem.

Bennem legyőzte a kevélységet és a rendetlen önzést. Rásegített, hogy ne magamat vagy az emberek tetszését keressem, hanem Jézus Krisztust.

Megfékezte bennem a testiséget, az érzékiséget, — hogy ne test szerint éljek; hanem lélek szerint járjak az Isten útján.

Kiölte belőlem az anyagiasságot. Sok vagyonom volt, de ehhez és a földhöz nem tapadt oda a szívem. Ezt a sok vagyont sok jóra fordítottam: templomok, kolostorok építésére, az egyház ügyeinek az elősegítésére, a szegények gondozására, megbízható, jó embereim támogatására — és hazám szebb jövőjének a biztosítására.

Eszemet Istenre, az örök életre, hivatásom és testvéreim megbecsülésére — szent hitem — emelte — és nem hagyott alacsony, értelemnélküli, gondtalan életsorban.

Szívem vágyait, kívánságait ez nemesítette — és megmentett az ösztönök és bűnös hajlamok hínárjaiból.

Akaratomat, szándékomat Isten akaratával egyesítette. Igazán őszinte szívvel imádkoztam minden nap: „Legyen meg a te akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen itt a földön is.“

És a cselekedeteim? Olvastad, vizsgáltad — az életrajzomban. Azok sem földönkúszók, önzők, bűnösök. Megvilágította, megszentelte és Istenévé tette — a szent hitem.

Testvér! Látod: mit tesz az Isten drága, természetfölötti ajándéka: az isteni hit! Ha él — és dolgozik a lélekben.

ÉS A TE HITED?

Van-e neked isteni hited?

Istenre hallgatsz-e?

Atyádnak tartod-e őt?

Kérded-e Tőle mindennap: „Mit akarsz, Uram, hogy cselekedjem Neked?

Imádkozol-e azért, hogy napról-napra „öregbítse benned az Úr a hitet,“ — a természetfölötti világosságot és erőt?

Győzedelmes-e a te hited?

Vagy talán holt, életnélküli, tartalmatlan, semmitérő hited van csak?

Az anyagiasságot és kapzsiságot, a testiséget és érzékiséget, az élet kevélységét és a rendetlen önzést megfékezte-e lelkedben vagy kiirtotta-e belőled a hited?

Ha a szemed kívánsága, a testnek kívánsága s az életnek a kevélysége uralkodik még rajtad, akkor még nincs életre való hited.

Csak a neved az, hogy katolikus keresztény vagy, de valójában ellensége vagy Krisztusnak és a krisztusi hitnek is.

Ha vallásellenes vagy közömbös irányú könyvet és újságot olvasol, ha a divatos, érzékies és parázna regények a kedvelt olvasmányaid, ha szemeidet kéjtelgésre szoktatod, ha nem ismered Krisztus alázatosságát, mert a világ döllye és önzése tesz elbizakodottá és a hiúság kormányoz téged, akkor, Testvérem, ne ámítsd magadat azzal, hogy Te keresztény ember vagy. Bizony te nem vagy Krisztusé semmiben sem! Hiszen gondolataiddal, szíved vágyaival és szeretetével, életed egész irányával távol vagy Tőle.

Ha nem akarsz más gondolkozású, örök életre törekvő, komolyakarátú lenni és Krisztusban egészen átváltozni, — akkor nem is akarsz Te igazán jó keresztény lenni.

Krisztus nem az ember ruháját vagy a nevét

akarja megmásítani, hanem az ember testét-lelkét, minden tehetségét akarja természetfölötti életre segíteni és megszentelni a katolikus keresztény isteni hittel.

Imádkozzál tehát és cselekedjél szent hited parancsai szerint, hogy legyen hited, életerős, munkás, diadalmas hited Istenben. Ne a bűn nyomorúságában vergődj, — amikor Isten az örök élet gyönyörű virányaira hív és segít Téged.

A HIT ÁPOLÁSA

Testvér! Engem Jézus diadalmas isteni hite irányított életemben.

Imádkoztam odahaza és az Isten házában, mert az Isten gyermekének tartottam magamat (neveletlenül viselkedtem volna, ha nem beszéltem volna mindannyiunk mennyei Atyjával), fölkerestem Jézust az Oltáriszentség csöndes magányában, Vele egyesültem a szentmiseáldozatban és szívembe fogadtam őt a szentáldozáskor, az örök élet evangéliumát hallgattam, a Szentírást olvastam, annak szavait fontolgattam, a bűnös embert kívánságaival együtt önmagamban megfékeztem, a bűneimet őszintén megbántam: — és így folyton gyarapodott a hitem.

Családom körébe, feleségem és gyermekeim közé, is a hitem vezetett. Hitem készítetett arra, hogy papok, szerzetesek és igazhitű emberek társaságát keressem.

Hitem irányított a közéletben is: a törvényhozásnál, a bíraskodásnál, jutalmazásnál, büntetésnél, főurak és szolgák társaságában, öröm vagy gyász alkalmával stb. mindig hívő magyar király voltam, — és a hitem szüntelen élt, dolgozott és erősödött bennem.

Ezért tudott az isteni, szent hit velem diadalmaszkodni, ahol csak megfordultam. Szavam, példám, viselkedésem, minden tettem elősegítette az Isten ügyének és kegyelmének a diadalát munkámban és testvéreim lelkében is.

Testvérem! Tőled is azt várja a kegyelmét bőven osztogató Isten, hogy dicsőségesen hordozd nevét és szeretetét a hitetlen és pogány emberek előtt.

Életed mutassa: mily drága kincset hordozol a természetfölötti, isteni hittel. Ezt a kincset tedd kívánatossá másoknak is. Példádból ismerjék és szeressék meg a lelket boldogító szent hitet.

De akkor vigyázz, meg ne fogyatkozzál a hitben! Vallástalan, hitközönyös emberekkel ne barátkozzál, ártalmas könyveket ne olvass, az idődet haszontalanságokra el ne pazaroljad, kötelességeidet el ne mulaszd, Isten parancsait és hivatásod kötelmeit lelkiismeretesen és buzgón teljesítsd, — így majd erős, hódító és győzedelmes lesz a hited.

Odahaza családod mindig érezze, hogy igazán hívő ember vagy, de a nyilvános közéletben is bátran érvényesítsd szent hited elveit.

Társadalmunk gazdasági élete Krisztus igazságát és szeretetét várja, hogy halálos betegségéből meggyógyulhasson. Mutasd meg, hogy Te krisztusi társadalmat akarsz és a Szentatya utasításai szerint az „igazság és szeretet“ diadalán dolgozol.

A politikában se engedd át a munkát a hitetlen, istengyűlölő embereknek. Ne feledd: Isten nélkül önző, anyagi és rövidlátó mindenki.

Isten nem azért gyűjtött a szent hitben világosságot, hogy még azután is milliók szenvedjenek a bűn sötétségében és rabságában. A természetfölötti világosság igen is arra való, hogy az világítson is népeknek és törvényhozóiknak egyaránt.

Hogy velem együtt a Te életeddel is világíthasson az isteni hit, azért Neked sem szabad véka alá rejtened hitedet, meggyőződésedet.

Dolgoznod és hódítanod kell a politikában is, hogy az Isten elveit győzelemre vigyed és a népek jobb jövőjét biztosítsad.

A művészetet is hívő lélekkel nézd és értékeld. Ne tessék neked az sohasem, ami az Istennek nem tetszik. A lelki ember finomabb és nemesebb ízlése tegyen óvatossá és határozottá mindabban, ami a testi ember szerint nagyon is „művészi.“

Testvér! Tudod jól, hogy hit nélkül lehetetlen Isten előtt kedvesnek lenni, de ha mindig a hit világossága, kegyelme és szeretete vezet: akkor nem csak Isten előtt lesz kedves az életed, hanem örömmel látod és elő is segíted: a szent hit győzelmét — magadban, embertársaidban, a különféle társadalmi intézményekben és szegény hazánkban is.

AZ ÖRÖK ÉLET REMÉNYE

Testvér! A hívő ember nem csügged. Azt csodálatos lelki erő mindig biztatja és vigasztalja is egyúttal. Ez az erő Istentől való: és isteni remény a neve.

Lám, engem ez az isteni remény ösztönzött komoly, lelki, szent életre.

Ez a remény támogatott fejedelmi és királyi hivatalom legmagasztosabb kötelességében: a krisztusi hit apostoli terjesztésében.

Ez a remény győzött meg arról, hogy nem hiába dolgozom Istenért, hazámért és a lelkekért.

Ez a remény biztatott, hogy ellenségeimen és a pogányságon is diadalmaskodom.

Ez a remény vigasztalt, amikor egyetlen fiam,

Imre meghalt és nem tudtam, kit rendeljek utódommá.

Ez a remény segített arra, hogy megpróbáltatásomat türelmesen és erős lélekkel viseljem és fájdalomban újabb apostoli munkára buzduljak az Istenért.

Ez a remény éltetett utolsó órámban is, amikor imádságos lélekkel ismételten ünnepélyesen a Nagyboldogasszony oltalmába ajánlottam szegény magyar hazámat és kértem a Szűzanyát, ne hagyjon el minket sohasem.

Hálás szívvel mondhatom: „Te benned biztam, Uram, mindenkor és nem szégyenülök meg mindörökké!“

Testvér! Téged is éltesen az isteni remény. Légy meggyőződve arról, hogy veled van a Gondviselő, jóságos Isten mindenkor. Véd és segít Téged, hiszen a gyermeke vagy. Ebben az érzékies, anyagi és önző emberek világában is az Isten szentje lehetsz, — ha igazán, őszintén az Istené akarsz lenni.

Isten kegyelmével lesz erőd még családod és a társadalom megszenteléséhez is.

Csak ne magadban bízzál, hanem mindenkor az Istenre támaszkodjál.

Az isteni remény az örök életre mutat és oda is vezet Téged, ha munkádban és megpróbáltatásaidban az örökkévalókra törekszel és jó cselekedetteddel el nem múló kincseket gyűjtesz.

ISTEN IRÁNTI SZERETET

Testvérem! örömmel mondom Neked: ha van hitem és reményem, akkor meg van lelkemben az Isten legdrágább ajándéka is — a szeretet.

„Az Isten szeretete kiáradt szívünkben a ben-

nünk lakozó Szentlélek által.“ Ezt mondja az Apostol az igaz, hívő emberről, mert benne a Szentlélek lakik a megszentelő malasztal — és szüntelenül önti, árasztja újabb szeretet-kegyelmeit.

És ez a szeretet dolgozik az ember eszében, szívében, lelkében és megnyilvánul minden tetteiben.

Bennem is élt, engem is munkára serkentett a szeretet.

Szerettem az Istent, ahogyan csak tudtam.

Azért gondoltam Rá imádságos, hálás szeretettel napjában többször is. (Ezt nem tehetned meg Te is!?)

Azért terjesztettem az Úr Jézus hitét, hogy megismerjék magyar Testvéreim az Istent. (Te nem apostolkodhatnál szóval és jó sajtóval ilyen formán?)

Azért építtettem templomokat és kolostorokat. (Te mit tehetnél szegény templomok és zárdák érdekében!?)

Azért rendeltem el törvényileg a vasárnap megszentelését. (Te is megszenteled a vasárnapot?)

Azért köteleztem az embereket ájtatos templomi viselkedésre, hogy lelki haszonnal hallgassanak szentmisét és szentbeszédet. (Milyen a Te viselkedésed és áhítatod a templomban?)

Azért díszítettem királyi módon az Isten házát. (Te mit teszel az Isten háza díszítéséért?)

Azért kívántam meg mindenkitől a hit szerinti életet. (Te is hit szerint élsz?)

Azért parancsoltam meg a betegek hozzátartozóinak, hogy a betegeket készítsék el az utolsó útra. (Te hogyan készíted elő betegeidnek az örök élet útját?)

Azért adtam krisztusi törvényeket a magyar népnek, mert szerettem az Istent és azt akarom,

hogy mások is szeressék meg a Végtelen Szeretetet. (Te is Istent szereted a törvényekben?)

Testvérem! Ismered Szent Pál nevezetes mondatát: „Aki nem szereti a mi Urunk Jézus Krisztust, az átkozott legyen!”

Milyen lehet az, aki még az Úr Jézust sem szereti?

TESTVÉRI SZERETET

Azt a Jézust, aki irántam való szeretetből emberré lett és oda adta magát érettem, csakhogy én éljek és boldog legyek örökké!

Testvér! Szeresd az Istent és mutasd meg, hogy az Isten szeretetében élsz!

Amit teszel: Isten iránti szeretetből tedd.

Lelkedet gondozd, kötelességeidet végezd, bajaidat viseld el — szeretetből.

És Te leszel a legboldogabb: mert a szeretettel együtt Istenben maradsz — és az Isten Tebenned él és dolgozik örök szeretetével.

„Az a parancsolatunk van pedig Istentől: hogy aki szereti az Istent, szeresse felebarátját is.”

„Aki azt mondja: „Szeretem az Istent,” és felebarátját gyűlöli: hazug az. Mert aki nem szereti felebarátját, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti?”

Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket. Arról ismernek meg mindnyájan, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymáshoz.”

Testvér! Jól gondold meg a Szentlélek szavait! Csak akkor szereted igazán az Istent, ha szereted felebarátodat is.

A testvéri szeretet bizonyítéka az Isten szeretetének.

Hogyan becsültem és szerettem minden ember-

társamat, azt hiszem, arról eleget olvashattál az élettörténetemben.

Hazám akkori viszonyai nem engedték meg, hogy lelkiismeretem szerint szabaddá tegyek minden embert, mert az az ország gazdasági életének és fönnállásának is a veszedelmét jelentette volna, de a rabszolgák fölszabadítását törvényeimmel és példámmal is elősegítettem és azt mint kiváló szertet-cselekedetet alattvalóimnak is ajánlottam.

Most csak egyet hozok föl annak bizonyítására, hogyan bántam én azokkal a szegényekkel és szolgákkal, akiket a pogány magyar világ csak jószágoknak tekintett.

„Az irgalmatosságnak és kegyességnek annyi karjaival öleltem Krisztus szegényeit, bennük pedig magát a Krisztust, hogy tőlem soha egyetlen jövevény és zarándok nem ment el szomorkodón, jótéteimnek néminemű vigasztalása nélkül.

A szűkölködők segítségére mindennapi szüntelen költségeket rendeltem, mosogatván Krisztus híveinek lábait, rejtven alamizsnákat szegényeknek keblébe, könnyen és vigasságost szoktam éjjeleken virasztani, az ínséges Krisztust az ő tagjaiban kívánván e világon vigasztalni.“ (Nagyobb leg. XII. fej.)

„Némi éjjelen lelki intéstől illetve vévén Istennek ajándékával telített zsákocskámat titokban egyedül útnak eredtem, hogy miképen azt cselekedni szoktam, látogassam Krisztusnak kiseded nyáját és legottan a szegények az égi kincsnek elosztott pénzét széjjel hurcolták.“

A legenda a szegények szeretetlenségét is említi. Hálátlanul Szent István szakállát tépdesték mert nem ismerték őt és ő ezt türelemmel elviseli és alázatos imádsággal a Szűzanyának megköszöni és

örömmel hálát ad az Istennek, akinek tudta nélkül egy hajszál sem eshetik le az ember fejről.

„Ilyen beszédek mondván az Istennek embere, érezte, hogy égi kegyelem látogatta őt és lelki kenettel kenettetett meg, eltökélte, hogy szívének ajtóit sohasem fogná bezárni azoknak előtte, kik segítséget kérnek és ennek utána maga által és egyebek által, de kiváltképen a Krisztus szolgái és cselédei tudni méltó az egyházi embereknek és szerzetes atyafiaknak általa, az égből neki adott javakat a szegényeknek kezébe vetve örök kincsekben maradandókká tette.“ (u. o. XIII. fejt.)

Testvér! Te is Krisztust tekinted-e felebarátodban és kivált a szegényekben? Nem a ruha, vagyon vagy állás szerint válogatod-e ki tiszteletre méltó embereidet?

Becsülöd-e a szegényt? Benne Istent látod és segíted-e ?

Munkás ember kérges kezét többre tartod-e a finomkodó, dologkerülő és csak élvezetkereső „mulatozó úrnál“?

Az emberi büszkeséget és a világ hiúságát ne engedd a szívedhez, mert hátha éppen Krisztustól fordulsz el akkor, amikor lenézed és magára hagyod a nyomorgó szegényt!

Korunk főbaját: a szeretetlenséget és a nagyzóló úrhatnamságot — csak a krisztusi, áldozatos testvéri szeretet gyógyíthatja meg benned is.

Mutasd meg: nem szóval, nyelvvel, hanem cselekedettel és igazsággal szereted testvéredet és testvéredben Istent.

Testvérem! De boldog lenne Magyarország, ha a testvérek Istenben megértenék, megbecsülnék és szeretnék egymást!

Dolgozzál rajta, hogy ez valóság lehessen!

SZERETET KRISZTUS EGYHÁZA IRÁNT

Testvér! Életemből nem lehet kitörülni Krisztus Jegyesének, a katolikus Anyaszentegyháznak a szeretetét.

Szívemmel csüngöttem a Megváltónak szeplőtelen Választottján. Már gyermekkoromban megértettem, hogy nem lehet annak Krisztus az Atyja, akinek az Anyaszentegyház nem nevelő édesanyja.

Isten gyermekének tartottam magam, azért mindennapi imádságom szívem vágyával együtt az volt, hogy jöjjön el az Isten országa mindenkihez és szenteltessék meg az Ő neve az emberekben, országokban és természetesen a magyar népben is.

Szeretetemet, ragaszkodásomat azzal mutattam meg, hogy az Anyaszentegyház gyarapodását és megdicsőítését minden erőmmel elősegítettem.

Szerettem az Anyaszentegyházát, azért hallgattam oly gyermeki tisztelettel Krisztus földi helytartójára, a római pápára. Meg is látogattam őt Rómában (1008-ban), hogy hódoló odaadásomat és munkakészségemet kifejezhessem Neki és az örök élet Királyának. (Ekkor adtam át a pápának készített veszprémi miseruhát.)

Hazámban nagy működési tér nyílt arra, hogy Krisztus Egyházát megismertessem és megszerettessem magyar testvéreimmel.. Föl is használtam minden alkalmat az Anyaszentegyház érdekében, papok, szerzetesek, buzgó világi emberek, velem együtt buzgólkodtak Krisztus földi országának az elterjesztésén.

Hogy nem vezett kárba a fáradozásunk és imádságos szeretetünknek meg lett az eredménye, azt láthatod a pogány Magyarország helyén újjászülött keresztény Magyarországon.

Testvér! Ha szereted Istent, ha az Isten gyerme-

kének vallod magad, ha Jézus művét elősegíteni és folytatni akarod: akkor Krisztus Anyaszentegyházát neked is nagyon kell szeretned.

„Aki nem hallgat Krisztus Egyházára, az olyan mint a pogány vámos“ — mondja az isteni Mester.

Az nem lehet katolikus keresztény, nem lehet krisztusi ember, akit nem Jézus Anyaszentegyháza nevel és irányít.

Szeresd tehát az Anyaszentegyházatot! Nagyrabecsi, ha reá hallgathatsz. A Szentséges Atyát igazán lelkiatyaídnak tartsd.

A Szentlélek főpapját tekintsd benne, amikor rámutat katolikus kötelességeidre és kívánja, hogy ne tétlenkedjél, hanem dolgozzál.

Tedd meg azt úgy, mintha maga Jézus mondaná: mit tégy.

Még akkor is tedd meg, ha te nem látnád azt sürgősnek vagy szükségesnek.

Tedd meg föltétlen, hűséges, engedelmes lélekkel.

Mostanában sok baj gyötri társadalmunkat. Ezt a sok bajt csak az istenszerető, buzgó lelkek szüntethetik meg lelkiismeretes, vallásos kötelességteljesítésükkel.

Krisztus földi országát kell fölépítenünk. Az igazság, szentség, jóság és kegyelem országát — a kevélység, testiség, fényűzés, anyagiasság és élvezetvágy országának a helyébe.

Az istentelenség, lelki közönyösség, vallási érzéketlenség és a pogány nemzeti önzés ellen kell küzdenünk sziklaszilárd isteni hitünkkel.

Katolikus cselekvés kell az eddigi tunyaság és gyámoltalanság helyébe. Katolikus cselekvést pedig igazi hitű katolikus emberektől várunk!

Mindenhová Isten ismeretét és szeretetét kell

vinnünk, — hogy megszűnjön az Isten elleni idegenkedés és ellenszenv.

Ezért szükséges a katolikus sajtó buzgó terjesztése és megkedveltetése, de vele együtt a külső és belső missziók fölkarolása is, — no meg főleg! — a példás, katolikus, hívő élet.

Eredményt egységes, komoly, kitartó és szerető munkával lehet csak elérni.

Ezért alakult meg az egész világon, itt hazánkban is, a Katolikus Akció, hogy munkairányt szabjon és dolgot adjon nekünk.

Ott van a helyed — a nagy munkatéren: a Katolikus Akcióban!

Lásd, én is világi ember voltam. Nem szenteltek pappá vagy püspökké. Mégis papi és püspöki buzgósággal éltem, és tettem Krisztusért és az ő Egyházáért.

Mert a keresztség és bérmálás szentsége nálam az jelentette, hogy Krisztusé lettem és Krisztusért kell dolgoznom, hogy megháláljam azt a sok jót, amivel Megváltó Krisztusunknak tartozom.

Nem nézhettem tétlenül, hogy elveszenek a lelkék, amikor az Úr Jézus értünk szeretetből anynyit tett — és azt akarja, hogy én mentsem meg őket viszontszeretetből és testvéri kötelességből.

Együtt éreztem az Egyházzal, lelkem nevelő anyjával, örültem diadalainak, fájt, ha mellőztetését vagy elhanyagolását láttam. Krisztus szeretete sürgetett, hogy az Egyház dicsőségén dolgozzam, mert csak a diadalmas Egyházzal tudom boldogítani az embert lelkileg, erkölcsileg, szellemileg, de még anyagilag is.

Testvér! így gondolkodjál és cselekedjél Te is, hogy a Krisztus Egyháza diadalmaskodjék a társadalomban és a Katolikus Akció valójában a szere-

tetnek és lélekemelésnek a cselekvő szent szövetsége legyen és az Benned egyik buzgó, kötelességtudó munkását becsülje.

HAZASZERETET

Testvér! Sokat hallasz beszélni a hazáról, a haza iránti kötelességről és főképpen a hazaszeretetről. És a valóságban mégis azt tapasztalod majd, kevesen teszik meg a hazafiúi kötelességüket és még kevesebben szeretik igazán a hazát.

Mert sokan a hazát nem is istenadta földi otthonoknak és égbe vezető vándorútjuknak tekintik, hanem zsákmányoló és mulatozó helynek, ahol minden az ő önzésük és kényük-kedvük szolgálatára van rendelve.

Önmagukat, drága énjüket szeretik az ily szánandó emberek — és nem a hazájukat.

Testvér! Neked az ily vakoskodó emberek között ugyancsak kell világítanod a hazaszeretet példájával.

Mondd csak: ki szerette jobban a magyar hazát: én-e, vagy pedig azok a maradi gondolkozású, pogánysághoz csökönyszerően ragaszkodó magyar testvéreim?

Ki akarta és ki segítette elő a magyar haza jobb és boldogabb jövőjét: én-e, vagy a Koppány-pártiak?

Ki használt többet a magyar hazának: én-e a kereszténység szent kincseivel, — vagy a magyarok istenének a hívei minden ősi hagyatékukkal?

Testvér! Szavak és mutatványos, hangzatos találmányok sohase vezessenek félre Téged.

A hazának igazi szeretetére és megbecsülésére most is Krisztus tanítja az embereket, amint ő ta-

nította a városukra, templomukra büszke, öntelt zsidókat is.

Lélekkel, szent lélekkel lehet csak igazán megbecsülni Istentől rendelt helyünket, földünket, szülőhazánkat.

Ez a jó lélek majd arra kötelez, hogy hálásan megköszönjük Istennek őseinktől örökölt hazánkat, védjük és erősítsük azt (már csak gyermekeink és utódaink nyugodt jövője érdekében is!) azután szeressük a hazában élő embereket is kivétel nélkül és mindannyiuknak jót akarjunk anyagilag, de még inkább lelkileg.

Testvér! Ezek után megértheted: hogyan kell szeretned a hazát.

Nem turániaskodással és a magyarok Istenének a föltámasztásával, nem is nyilas — vagy horogkeresztes nemzeti szocialista toborzással, de nem is liberális közönyös nézettel vagy felekezetieskedéssel, annál kevésbé a szociáldemokraták hangzatos elvével: a „vallás magánügy“-ével.

Az igazi hazaszeretetre én példát adtam Neked. 900 év története bizonyosság amellet, hogy jól szerettem hazámat és népemet.

A haza akkor volt erős, a magyar nép akkor volt boldog, amikor Jézust hűségesen szolgálta a magyar.

A hazaszeretet kötelessége tehát azt kívánja Tőled: kövesd a biztos és jó példát!

Testvér! Jól jegyezd meg, amit mondok: A rövidlátó „nemzeti önzés“ még másképp is árt a hazának és a haza népének, nemcsak Krisztustól való elszakadással.

Öntelt gögijében úgy akar uralkodni és boldogulni, hogy a népi nyelvet vagy a fajt teszi meg a hazafiúság egyetlen, biztos mértékének és kímélet-

lenül üldöz mindenkit, aki nem azt a nyelvet beszéli, vagy nem ahhoz a fajhoz tartozik.

Testvér! Már akkor is többféle faj lakott itt Magyarországon, amikor én király voltam. És én mindenkit egyformán szerettem, senkit sem zártam ki gondoskodásomból, nem tekintettem idegennek a haza szülöttjét, mert nem ismertem az anyagi és szeretetlen önzést magamban sem, de nyelvemben vagy nemzetiségemben sem.

Nekem testvérem volt a magyar, német, tót, bolgár, szlovén stb. — mert Krisztusban enyémnek ismertem és testvérként kormányoztam és becsültem mindnyáját.

Mire buzdítottam fiamat, Imrét? Arra, hogy fogadja szeretettel és megértéssel az idegeneket, hogy azok szívesen maradjanak itt minálunk. Hiszen az idegenektől sok anyagi, szellemi és lelki jót tanulhatunk, amivel azután gazdagíthatjuk magunkat és népünket. (Különösen az én koromban jelentett nagy kincset az idegen!)

Mi lett volna Krisztus ügyével, a katolikus Egyházzal, szent hitünkkel, ha én is úgy gondolkodtam volna az idegenekről, mint a maguknak élő és keresztény világtól elzárkózó „gyulák és hadnagykok !“

Mivé lett volna magyar hazám, ha én is üldöztem volna a nem magyarul beszélő honfitársaimat? A görög császár és a lengyel fejedelem önző és gyűlölködő nemzetiségi politikát folytatott. Én ezt soha sem tettem.

Az egyanyanyelvű és megszokású országot gyöngének tartottam.

Megérted, miért.

Hát még a gyűlölködő és a másnyelvű nép ellen agyarkodó ország milyen gyöngé lehet!

Arra biztos pusztulás vár. Elpusztítja Isten a kevély népet, amelyik eltiporja a másikat és istenadta önállóságától, szabadságától is megfosztja az alattvalóját.

Testvér! Légy megértéssel és igazságos szeretettel a más nyelvű honfitársaidhoz.

Ne kövesd a gyűlölködő új „nemzetiségi pogányokat.“

Krisztusban nincs római, görög, zsidó, szittyá vagy barbár ... Krisztusban mindnyájan testvérek vagyunk ... nem mostoha, hanem édes testvérek ... Különösen akkor, ha egy hazában együtt lakunk.

A NAGYASSZONY TISZTELETE

Testvér! Azt kérdem tőled: Lehet-e nem szeretni a Boldogságos Szűz Máriát, Jézus Krisztusnak édesanyját!?

Hiszen ő az én édesanyám is!

Aki keresztény, annak meg kell becsülnie Istennek legszebb és legkedvesebb teremtményét: a szeretetreméltó Szűz Anyát.

Aki szép lelkű és Isten előtt kedves akar lenni: az nem felejtheti el — az „Igazság tükrét.“

Aki bűnben, bajban, nyomorban szenved, az hová fusson, ha nem — a bűnösök menedékéhez, a szomorúak vigasztalójához, a keresztények segítségéhez!?

Testvér! Jézussal együtt még gyermekkoromban megismertem és megszerettem a Boldogságos Szűzet is.

Azóta anyám, nevelőm, példaképem, vezetőm, vigasztalóm — és mennyei közbenjáróm volt Ő énnekem.

Azért nem tudtam elfelejteni őt sohasem.

Családom velem együtt mindennap köszöntötte

az Isten anyját ájtatos imával és szép, tiszta lélekkel is.

A legtöbb püspöki egyházmegye és templom a Nagyboldogasszony mennybemenetelére volt szentelve, hogy oda — az Isten színe elé — utalja az emberek gondolatait, vágyait és szeretetét.

Az országot is Jézus Anyjának pártfogásába ajánlottam. Kértem őt, mutassa meg anyai nagy hatalmát mirajtunk, — és még akkor is gondozó anyánk legyen, ha mi megfeledkeznénk gyermeki kötelességünkről.

De még egy ok vezetett engem a Nagyboldogasszony szeretetében, ő a legszebb példaképünk az Isten szolgálatában. Tőle kell megtanulnunk: hogyan szenteljük meg elménket, szívünket, lelkünket és milyen odaadással szolgáljunk az Istennek.

Hiszen nálánál jobban ki szerette az Istent?

Jézushoz ki ragaszkodott annyira, mint éppen Ő?

Ki imádkozott oly buzgón a Szentlélekért, mint az Apostolok Királynéja?

Ki egyesült akaratában — szándékában annyira az Istennel, mint éppen az Ájtatosság jeles edénye?

Testvér! Hogyan szereted Te a Boldogságos Szüzet?

Kéred-e mindennap az ő pártfogását és különösen azt, hogy ebben az érzékies, testies világban tisztalelkű és szemérmes maradhass?

Milyen emberek a barátaid?

Megvágatod-e a lelkednek megfelelő társaságot?

Ruházatban, üdülésben, szórakozásnál, mulatságnál stb. véded-e szíved-lelked tisztaságát?

Szíved liliomos kertjében együtt vagy-e Jézussal és édesanyjával: hogy kedvükben járhas és hozzájuk hasonlóbba lehess?

Testvér! Csak akkor tiszteled igazán a Nagyasz-

szonyt, ha követed is a példáját mindenben. Akkor leszel a pártfogására méltó, ha Hozzá mindennap méltóbb igyekszel lenni: étetteddel, viselkedéseddel, szíved-lelked érzelmeivel.

A hét minden szombatja, a Szent Szűz minden-egyed-ünnepe, a Máriakongregáció és a Szűzanya minden társulata juttassa eszedbe a szűzmáriás gyermeki kötelességedet: követni égi Szűzanyádat, hogy vele Jézushoz juthass.

Őseiddel együtt énekelheted az évszázados igazságot: „Virágos kert vala hires Pannónia, mely kertet öntöze a szép Szűz Mária, Katolika hitnek bő volt szép virága.“

Igen, az lesz ezután még jobban a magyar haza, a Szűzanya virágos kertje, ha megmutatod, hogy tiszta, buzgó és szent, krisztusi élet a Nagyasszony gyermekeinek és tisztelőinek a „szűzmáriás élete.“

*

A magyar szív f o h á s z a i :

Könyörögjünk. Isten, ki a szeplőtelen Szűz Mária közbenjárására nemzetünket végtelen sok jótétéménnyel halmozta el: engedd kegyelmesen, hogy akit Szent István királyunk kezdeményezéséből Nagyasszonyunknak magasztalunk és Pátronánknak tisztelünk e földön: annak örökké tartó társaságában örvendezhessünk a mennyben.

Föjlajánlva Fölségednek, Urunk, a szeplőtelen Bárányt, kérünk, hogy a szeplőtelen kegyes Szűz közbenjárása által híveid atyáik ősi hitében megerősödjenek, az elveszett juhok pedig, visszatérve az igazság egységéhez, ezzel az üdvös eledellel táplálkozzanak.

Segítse meg népedet, kérünk, Urunk, a minden-

kor szeplőtelen Szűz Máriának, a mi Nagyasszonyunknak és Pátronánknak dicső közbenjárása, hogy akiket örök jótéteményekkel elhalmozott, azokat minden veszedelemtől megszabadítsa, kegyességével egyetértőkké tegye. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Szent István király ünnepén. Engedd, kérünk, mindenható Isten, hogy Egyházad kiérdemelje, hogy hitvallód, Szent István, aki király korában a földön terjesztette, a mennyben dicsőségesen védelmezze.

Az adományra, Urunk, mit felségednek hoztunk, tekints kegyes arccal és Szent István király és hitvallód esedezésére az ellenség minden és minden ellen védj meg minket és add meg nekünk az örök élet jutalmát.

Védd meg családodat, kérünk, Urunk, és miután Szent István király, a Ti hitvallód tanításával a sötétségből az igaz világosságra vezetted őt, vezesd el kegyesen a földi életünk elmúlása után ez áldozattal megerősítve a mennyek országába.

A Szent többi ünnepén, (május 30.) Könyörögjünk. Isten, ki szenteidnek csodálatos fénye vagy és aki a mai napon Szent István királynak és hitvallódnak dicsőséges jobbát újra megmutattad: add meg nekünk, szolgálidnak, hogy az ő oltalmának szüntelenül örvendhessünk. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

S Z E N T I S T V Á N T Ö R V É N Y E I

(FÜGGELEK)

ELŐSZÓ A KIRÁLYI RENDELETEKHEZ

A katolikus hitből táplálkozó és Isten kegyelméből uralkodó királyi méltóság műve nagyobb és állandóbb szokott lenni más méltóság műveinél.

Mivel pedig minden nemzetnek megvannak a maga törvényei, azért mi is — az Isten útmutatása szerint kormányozván az országot — a régi és mostani uralkodók példájára, törvényes megfontolással határoztuk meg nemzetünknek, hogyan éljen tisztességes és zavartalan életet, hogy miként isteni törvényekben bővelkedik, úgy világi törvények is kötelezzék őt.

Amint a jók ez isteniek által gyarapodnak, azonképpen a bűnösök ezekkel büntetve legyenek.

EGYHÁZI ÉLET

Az egyházi vagyon őrzője a király.

Aki kevélységből Isten egyházát megveti, s az Istennek szentelt és Isten dicsőségére, a sérthetlenség királyi védelme alá helyezett javakkal tiszteletlenül bánik vagy azt megtámadni merészeli, mint az Isten egyházának erőszakos megtámadó ja és megsértője, közösíttessék ki. Mert valóban úgy illik, hogy magának a királynak a haragját is érezze, akinek a jó szándékát semmibe sem vette és a rendeletét megszegte.

Azért parancsolja a király, hogy a sérthetetlen-

ségről szóló kiváltságokat minden alattvalója szigorúan megtartsa, azoknak pedig, akik azt állítják, hogy nincs szükség egyházi vagyis az uralkodók Urának szentelt dolgokra, meggondolatlanul ne higgyen. Úgy állanak a király oltalma alatt, mint saját öröksége, sőt jobban ügyeljen rájuk, mert amennyivel dicsőbb Isten az embereknél, annyival előbbrevaló az Isten ügye a halandók javainál. Itt csalódik mindenki, aki többet szorgoskodik a magáéban, mint az Istennek szentelt javakban.

Ezen egyházi javaknak Istentől oltalmazójává és örévé tétetvén, azokat szorgos gondnal nemcsak megtartania, hanem gyarapítania is kell és a magáé helyett, inkább az előbbrevalókat kell védelmeznie és növelnie.

Ha tehát valaki esztelen gonosz alkalmatlankodásával megkísérelné a királyt jó szándékától eltéríteni és semmi módon nem volna lecsillapítható, el kell azt távolítani és kergetni tőle, még ha valami ideigvaló szolgálat teljesítése miatt szükség volna is reá. Az evangélium szavait tartva szem előtt: Ha a kezed, lábad vagy szemed botránkoztat meg téged, vágd le azt és vedd el magadtól. (I. 1.)

A püspökök egyházi hatásköre. Viszonyuk a világiakhoz.

Akarjuk, hogy a püspököknek legyen hatalmuk az egyházi ügyekben felügyelni, intézkedni, kormányozni és a kánonok (egyházi törvények) szerint fölmentést adni.

Akarjuk, hogy a hatáskörükbe tartozó világiak is engedelmeskedjenek a püspököknek az egyház-kormányzatban, az özvegyek és árvák védelmezésében és legyenek engedelmesek a kereszténység megtartására irányuló működésükben.

Az ispánok és bírák tartsanak össze egyházi előjárójukkal az isteni törvények rendelkezései szerint való ítélkezésben.

Valakinek hazugsága vagy hamis tanúskodása, hamis esküvése vagy vesztegetése miatt az igaz törvény semmi körülmények között csorbát ne szenvedjen. (1..2.)

Az egyházi rend vádlói.

Papok (klerikusok) vádlói és tanúi csak jó hírnevű, nős, családos és Krisztushívő férfiak lehetnek. (I. 3.)

Bíráskodás az egyháziak fölött.

Világi embernek a vádját egyházi ellen senki el ne fogadja. Senki se merészeljen valamely egyházi embert a nyilvánosság előtt kihallgatni, csak az egyház előtt. (I. 4.)

A papok munkájának értéke.

Tudjátok meg, testvérek, mindnyájan, hogy mindannyiatokért munkálkodik a pap; mert mindegyitek végzi a maga dolgát, ő pedig a magáét és mind egyitekét. S-mint ő mindnyájatokért dolgozik, úgy ti is mindnyájan ő érette dolgozzatok, úgy anyyira, hogyha a szükség úgy kívánja, életeteket adjátok oda érte. (I. 5.)

A szentegyház építése és annak ellátása.

Tíz falu építsen egy szentegyházat és azt javadalmazza két szállással és ugyanannyi szolgálóval és igásmarhával, hat ökörrrel és két tehénnel, harminc baromfival. Ruhákról és térítőkről a király gondoskodik, papról és könyvekről a püspök. (II. 1.)

Az egyházi tized.

Ha valakinek az Isten tizedt adott az esztendőben, a tizediket adja Istennek. És ha valaki tizedét elrejtí, kilenc részt fizessen. Ha pedig valaki a püspök részére elkülönített tizedet meglopja, ítéljék úgy, mint a tolvajt és az ilyen ügy tartozzék teljesen a püspökhöz. (II. 18.)

VALLÁSOS ÉLET

A vasárnap meg szentelése.

(Ne dolgozzanak.) Ha a pap, ispán vagy más hívő valakit vasárnap dolgozni lát, még ha ökrökkel is, vétessék el tőle az ökör és adassék a polgárok-nak, hogy azok megegyék. Ha pedig lovakkal dolgozik, vétessék el tőle a ló, melyet a tulajdonos, ha akarja, megválthat ökörrrel és az ökröt egyék meg. Ha valami más szerszámmal dolgozik, vétessék el a szerszám és a ruhája, amit ha akar botbüntetéssel (vagy marhabőrrel) megválthat. (I. 8.)

(Templomba menjenek.) A papok és ispánok közüljék minden szállás-felügyelővel, hogy parancsuk-ra mindnyájan gyűljenek össze vasárnap a szentegyházba, öregek és fiatalok, férfiak és asszonyok, azok kivételével, akik a tűzhelyet őrzik. Ha pedig valaki nem őrzés végett maradt el az ő hanyagságuk miatt, veressenek meg és nyírassanak le. (I. 9.)

(A templomban jól viselkedjenek.) Akik a szentegyházba mennek szentmisét hallgatni, és ott az istentisztelet alatt suttognak és nem figyelnek a léleknek hasznos szent olvasmányokra, hanem haszontalan fecsegésükkel a többieket zavarják: ha főemberek, megfeddvén őket, megszégyenítésül vezessék ki a szentegyházból. Ha pedig kisebb ran-

gúak és pórok, az ily nagy meggondolatlanságért meg kell őket a templom bejáratában mindenki szemeláttára kötözni s megkorbácsolással és hajuk lenyírásával büntetni. (I. 19.)

A böjt és hústól való megtartóztatás. — Aki a negyedévi (kánor) böjtöt húsevással megszegi, az egy hétig elzárva böjtöljön. (I. 10.)

Aki az egész kereszténység által megtartott pénteken húst eszik, az egy héten keresztül elzárva böjtöljön. (I. 11.)

A gyónás nélkül elhunytak. — Ha valaki oly megátalkodott, hogy a pap tanácsára nem akarja megvallani bűneit, — ami távol legyen minden kereszténytől, — az ilyen minden istentisztelet és könyörület cselekedet nélkül szűkölködve nyugodjék, mint valami pogány.

Ha azonban szülei vagy hozzátartozói nem hívtak papot és úgy halt meg gyónás nélkül, legyen része imádságban és nyerjen vigaszt az irgalmassági cselekedetek által; ám a szülők a pap belátása szerint meghatározott böjttel tegyenek eleget hanyagságukért.

Akik hirtelen haltak meg, teljes egyházi végtisztelességgel temetessenek el, mert Isten ítéletei elrejtve előlünk és ismeretlenek előttünk. (I. 12.)

A hit szerinti keresztény élet. — Ha valaki elmulasztja a keresztény hit gyakorlását és hanyagság sugallta botor gögijében vét ellene, a püspök a sérelem minőségéhez képest a kánoni (egyházi) rendeletek szerint ítélje meg.

Ha pedig az ellenkezés szellemétől ösztönözve vonakodik a kiszabott büntetést nyugodtan elvi-

selni, ugyanazon ítélettel kell sújtani, egész hetedszerig.

Ha végül mindenek fölött megátalkodott és konok marad, át kell adni a keresztény hit oltalmazójának: a királyi törvényszéknek. (I. 13.)

ÖZVEGYEK ÉS ÁRVÁK VÉDELME

Akarjuk, hogy az özvegyek és árvák is törvényünk oltalma alatt legyenek olyképpen, hogyha valamely özvegy megígérte, hogy amíg él, a gyermekeivel marad és őket neveli: jogot adunk neki arra, hogy ezt megtegye és senki sem kényszerítheti őt újabb házasságra.

Ha azonban szándékát megmásítva, újra férjhez akar menni és az árvákat elhagyja, akkor az árvák javaiból semmit sem vihet magával, csak a neki megfelelő ruhákat viheti el.

Akarjuk, hogy a gyermektelen özvegynek, ha házasság nélkül özvegységben akar maradni, joga legyen minden javaihoz és tetszése szerint tehet vele, amit akar. Halála után azonban visszaszáll a férje szüleire, ha azok még élnek; ellenkező esetben a király az örökös. (I. 26.)

AZ EMBERI ÉLET VÉDELME

Emberölés. — Ha valaki haragból vagy gögből elragadtatva szándékosan embert öl, az 110 arany bírságot fizet. Ebből 50 arany a királyi kincstárt illeti. A gyilkos azonban az egyházi törvények szerint börtönljön.

A véletlen emberölésért 12 aranypéNZ bírság jár.

Ha valamely szolga másnak a szolgáját öli meg, akkor a megölt szolga helyett más szolgát kell neki adnia. Azonfelül penitenciát tart. (Ezt a törvényt a

11. 3. §-a így módosította: A gyilkos ura felét fizesse az elhunyt szolgál urának, ha tudja; ellenkező esetben az első nagybőjt elteltével a szolgát adják el és az árán osztozzanak.)

Ha szabad ember öl meg szolgát, akkor ugyanarra köteles, mint a gyilkos szolgál. (1. 14.)

A hitvesgyilkosság. Ha valamely érzéketlen szívű elhanyagolt lelkű ispán (ami távol legyen a hűsége szívű emberektől) hitvesgyilkosságot kötetett el, a királyi tanács határozata szerint 50 tinóval engeszteli meg az asszony szüleit és az egyházi törvények szerint bőjtől.

Ha katona vagy valamely gazdag úr esik ebbe a bűnbe, a Tanács szerint a szülőknek 10 tinót fizet és bőjtöt tart.

Ha közönséges embert találnak ebben a bűnben, az 5 tinóval kérleli meg a rokonságot és a főnnemlített bőjtre köteles. (1. 15.)*

A kard használata. Hogy a béke erős és sérthetetlen legyen, azért bármiféle helyzetben lévő fiatalnak és öregnek egyaránt megtiltjuk, hogy másnak megsértése végett kardot rántson. Aki pedig ezt vakmerőségből mégis megtenné, az karddal végzendő ki. (1. 16.)

Ez a szigorú törvény a 11. 12. §-ban így módosult: Aki karddal embert öl, az ugyanazzal a karddal vesszen el.

A megcsonkítás. Ha valaki kardjával mást a szemén, kezén vagy a lábán megcsonkít, az hasonló módon veszítse el testének az épségét. (II. 13.)

*A gyilkosságra kiszabott királyi büntetés azért oly enyhe, mert akkoriban az egyházi büntetés (vezeklés) volt nagyon szigorú.

A karddal való megsebesítés. Aki karddal mászt megsebesít és a sebesült egészséges és ép lesz, az a gyilkosságra meghatározott vérdíjat fizesse. (II. 14.)

A kard kirántása sebesülés nélkül. Ha valaki haragjában kardot ránt, azonban senkit sem sebesít meg, csak a kard kirántásáért a gyilkosságra kiszabott büntetés felét fizesse. (II. 15.)

Más házának megtámadása. — Azt akarjuk, hogy tartós béke legyen az előkelő és egyszerű emberek között az apostol szerint: Mindnyájan egyetértők legyetek stb. Senki tehát a másikat megtámadni ne merészelje.

Azért ha valamelyik ispán a közös zsinat határozata után oly vakmerő lenne, hogy mászt otthonában megtámadna, hogy őt megölje és a javait elprédálja: ha az úr otthon van és vele küzd és meghal, akkor a kardot kirántok törvénye szerint bűnhődjék.

Ha azonban ugyanott az ispán esik el, kárpótlás nincs.

Ha az ispán nem maga támad, hanem a katonáit küldi el, akkor 100 tinóval váltsa meg hatalmaskodását.

Ha valamely szabad ember másnak a kunyhóját vagy házát megtámadja, 10 tinót fizessen.

Ha valamely közönséges ember más hasonló ember házikójára ront, 5 tinóval rója le a támadást. (I. 35.)

A CSALÁDI ÉLET VÉDELME

Nőrablás. — Ha valamelyik katona szemérmelenségből valamely leányt szüleinek az engedélye nélkül elrabol, parancsoljuk, hogy a leányt szüleinek adja vissza, még akkor is, ha erőszakot köve-

tett el rajta. A rabló 10 tinót fizet a rablásért, akkor is, ha megbékült a szülőkkel. Ha pedig valamelyik szegény tette ezt, akkor 5 tinót fizet. (1. 27.)

(Az egyházi törvény szerint a nő bárkié másé lehetett, csak a rablóé nem. A nőrabló pedig egyáltalán nem léphetett házasságra. így volt ez a X—XI. században.)

Szabad ember erkölcstelensége. — Hogy a szabadok az ő szabadságukat sérthetetlenül megőrizték, védőeszközt akarunk nekik adni. Aki ezt semmibe véve másnak a szolgálójával fajtalanodik, tudja meg, hogy bűnös és ezért a bűnéért először verjék meg. Ha mégegyszer megteszi, ismét verjék meg és nyírják le, ha pedig harmadszor is megteszi, akkor szolgáló legyen a szolgálóval együtt.

Ha pedig a szolgáló tőle fogan és a szülésbe belehal, más szolgálót adjon helyette.

Szolga erkölcstelensége. — Ha szolga fajtalanodik szolgálóval, verjék meg és nyírják le.

Ha a szolgáló a szülésbe belehal, a szolgát adják el. Az árösszeg felét a rabnő urának, a másik felét a szolga urának adják. (1. 28.)

Szabad ember házassága szolgálóval. — Hogy a szabadok közül senkisémerészeljen jogtalanságot elkövetni, azért elrettentésül és védelmül elrendeljük, amit a királyi tanácsban elhatároztunk, hogy szabad ember, aki házasságot köt másnak a szolgálójával, a szolgáló leány urának tudtával, szabadságát veszítve, örökös szolgáló legyen. (1. 29.)

Az elhagyott feleség. — Hogy a mindennemű nemzetségnek biztos törvénye legyen és jogtalanság

egyiket se érje, azért királyi határozattal elrendeljük, hogyha valaki vakmerőségből nejét megutálva az országot elhagyta, akkor felesége a férjének minden vagyonával rendelkezék, amíg férjét visszavárja és senki se kényszeríthesse őt más házasságra.

Ha önként házasságra akar lépni, akkor megházasodhatik, de a megfelelő ruháit viheti csak magával, a többi jószágot ott kell hagynia.

A második házasság hallatára visszatérő férj azonban a püspök engedélye nélkül más házasságra nem léphet. (I. 30.)

URAK, SZABADOK, KATONÁK ÉS RABSZOLGÁK VISZONYAI

A rabszolgák felszabadítása. — Ha valaki irgalmasságból saját szolgáit és szolgálóit fölszabadította és azt bizonyította is, elrendeljük, hogy halála után irigységből senki se merészelje azokat a szolgaságba visszakényszeríteni.

Ha pedig a fölszabadítást megígérte, de a halál megakadályozta őt abban, hogy azt végre is hajtsa, akkor özvegy felesége és gyermekei bizonyíthatják ezt a fölszabadítást és szeretet cselekedetet gyakorolhatnak az elhunyt férj lelki üdvéért, miként azt óhajtják is. (I. 18.)

A gyilkos szolga megváltása. — A gyilkos szolgát az ura, ha neki úgy tetszik, 10 tinóval megválthatja vagy átadja. (II. 4.)

Szolgák nem vádaskodhatnak uruk ellen. — Hogy birodalmunk népe a szolgák és szolgálók minden támadásától és vádaskodásától mentve legyen, ép-

pen azért megtiltjuk, hogy bárki is szolgáljon a tanúskodását elfogadja ura vagy úrnője ellen. (I. 20.)

Aki más szolgáját szabadított fel. — Aki urának tudta nélkül másnak a szolgáját viszi a király vagy a bíró elé fölszabadítás végett, hogy a szolgaság terhének megszüntetésével a szabadság könnyebbségével önmagának előnyt szerezzen, az, ha gazdag, 50 tinót fizet, amelyből 40 a királyé, 10 pedig a szolgál uráé.

Ha szegény, akkor 12 tinót ad. Ebből 10 a királyé, 2 a szolgál uráé. (I. 21.)

(A II. 5. úgy egészítette ki ezt a rendelkezést: Aki másnak a rabszolgáit akarja fölszabadítani, az annyit adjon, ahányat fölszabadítani akar. Ebből két rész illeti meg a királyt, a harmadik rész pedig a szolgák urát. A király pedig az ő részéből harmadot ad az ispánnak.)

A szabadok rabbá tétele. — Mivel tehát Istenhez úgy méltó, az embernek pedig az legjobb, hogy mindenki szabad életet éljen: azért királyi rendelet szerint egy ispán vagy katona se tegyen ezután rabbá szabad embert. Ha vakmerő gögj ében ezt megteszi, tudja meg, hogy ugyanannyit fizet a sajátjából büntetésül, ez a büntetésrész a király és az ispán között a főntebbi szerint oszlik meg. (I. 22.)

Az udvarnokok helyzete. — Ha valaki az u. n. udvarnokok között lop, azt a szabadok törvénye szerint kell megítélni. A tanúskodását azonban a szabad emberekével együtt nem lehet elfogadni. (II. 22.)

Senki másnak a katonáját el ne csábítsa. — Akarjuk, hogy minden úrnak legyen katonája és

senki rá ne beszélje másnak a katonáját arra, hogy régi gazdáját elhagyva hozzámenjen, mert ebből vi-szálykodás kezdődik. (I. 23.)

A vendég ne költözködjék. — A vendég addig ne hagyja el vendéglátó gazdáját, amíg az ígérete sze-rint eltartja őt, sem a vendégségét máshoz át ne te-gye. (I. 26.)

A szökevénykeresők védelme, — Aki a szöke-vény szolgát vagy katonát kereső úrnak a követét megverte, az tíz tinóval bűnhődjék. (I. 25.)

A MAGÁNVAGYON VÉDELME

Szabad rendelkezés. — Királyi hatalmunknál fog-va elrendeljük, hogy mindenki szabadon rendelke-zhetik a tulajdonával. Hagyhatja azt feleségére, gyer-mekeire, szüleire vagy az egyházra és halála után az ő rendelkezéseit senki se merészelje megtámad-ni. (I. 6.)

A királyi birtok védelme. — Miként mi mások-nak hatalmat adunk arra, hogy sajátja fölött ren-delkezzenek, éppúgy akarjuk, hogy a királyi méltó-ságunkhoz tartozó dolgokat, katonákat és szolgákat is sértetlenül hagyják és senki abból semmit el ne tulajdonítson, sem ezekből magának előnyt szerezni ne merészeljen. (I. 7.)

Örökölhető és nem örökölhető javak. — Bele-egyeztünk tehát a teljes tanács kérésébe, hogy — kivéve a püspökséghez és ispánsághoz tartozó dol-gokat, — mindenki, amíg él, rendelkezik a sajátjá-val és a királytól kapott adománnyal és halála után a fiai is hasonlóképpen rendelkeznek.

Nem is veszítheti el senki sem a saját vagyonát — még ha bűnös is, — a királygyilkosság szándéká-

nak, a hazaárulásnak és idegen országba való szökés bűnének a kivételével, mikor vagyona a királyra száll.

Ha pedig valaki a királygyilkosságban vagy a hazaárulásban törvényesen bűnösnek találtatott, fejeztessék le, a javai azonban sértetlenül adassanak át ártatlan gyermekeinek. (II. 27.)

Tolvaj asszonyok. — Mivel mindenki visszatetszőnek és emberhez méltatlannak tartja, hogy férfi a lopásban részt vegyen, — mert az inkább a női nem bűne, — azért a királyi tanács határozata szerint elrendeljük, hogyha valamely férjes asszony lop, a férje váltsa meg, ha másodszor is elkövette ugyanezt a bűnt, hasonlóképpen megválthatja, ha pedig harmadszor is lopott, akkor adassék el. (I. 31.)

Gyűjtogatás. — Ha valaki ellenségeskedésből másnak a házat fölgyújtja, elrendeljük, hogy a házat építse föl, az elégett bútort kárpótolja és azonfelül 12 egyenként 40—40 solidust érő tinót fizessen. (I. 32.)

A szolgák lopása. — Ha szolga lopott, megtéríti a kárt és az orra megváltásáért — ha tud, fizet 5 tinót, különben levágják az orrát.

Ha levágott orral ismét lopott, ha tudja 5 tinóért megválthatja a fülét, ha nem váltja meg, levágják a fülét. Ha harmadszor is lopott: az életét veszíti. (II. 6.)

A szabad tolvajok. — Ha szabad ember lopott, elrendeljük, hogy ezen törvény szerint bűnhődjék.

Ha először lopott, váltsa meg magát, ha tudja, különben adják el.

Ha azonban eladása után lopott, a szolgák törvényeit alkalmazzzák rá.

Ha másodszor lopott, hasonló törvény alá tartozik, ha pedig harmadszor lopott: életével lakoljon. (II. 7.)

A király részének megkárosítása. — Az az ispán, aki a királyt illető részt elsikkasztja, a kárt megtéríteni és kétszeresen kárpótolni köteles. (II. 8.)

Az ispán kártétele. — Ha az ispán valami ürügyei több adót követelt a katonáktól, azt adja vissza és azonfelül a magáéból is ugyanannyit fizessen. (II. 10.)

A hazug vádló katona büntetése. — Ha valamelyik katona azt hazudta, hogy amit önként adott oda, azt erőszakkal vették el tőle, az elveszti követelését, sőt azonfelül még egyszer annyit kell adnia. (II. 11.)

JOGVÉDELEM

Igazságtalan föllebbezés. — Ha valamelyik katona megvetvén ispánjának igazságos ítéletét, a királyhoz föllebbez, hogy ispánját igazságtalannak minősítse, az 10 arany pénzt fizessen ispánjának. (II. 9.)

A királyi ispánnak tanúskodása. — A királyi ispánság vagy uradalom élére állított úr tanúskodása az ispánok tanúskodásával egyenlő. (II. 16.)

A ROSSZAKARATÚAK BÜNTETÉSE

A hamisan esküvők. — Aki gyöngé hitében, romlott szívvel, hamis esküt tesz: az a hamis esküért

keze elvesztésével bűnhődjék, vagy pedig váltsa meg a kezét 50 tinóval.

Ha azonban közönséges ember esküszik hamisan, keze levágatásával bűnhődjék, vagy 12 tinóval a kezét megválthatja. Azonfelül az egyházi törvények szerint böjtöljön. (I. 17.)

A király és haza elleni összeesküvők. — Aki a király vagy haza ellen összeesküdött, nem találhat menedékhelyet a templomban.

Azonfelül, aki a király élete vagy méltósága ellen valamiképpen összeesküdött vagy összeesküdni akart vagy az összeesküvéssel egyetértett: a hívek közösségéből zárassék ki.

Aki pedig valamiképpen tudott az összeesküvésről és azt mégsem jelentette föl: az előbb mondott büntetéssel sújtassék.

Ugyanígy bűnhődjék az a szolga, aki az urát és az a katona, aki az ispánját ölte meg. (II. 17.)

Az ispánok elleni fondorkodás. — Aki fondorkodva valamelyik ispánnak vagy hívőnek azt mondja: hallottam, hogy a király a te elpusztításodról beszélt, ha ez rábizonyul: halállal bűnhődjék. (II. 19.)

A hízelgők. — Aki hamis bizonyossággal vagy hízelgő beszéddel valakit a másik ellen ingerel, hogy azután ördögi ravaszsággal őket egymástól elidegenítse: ármánykodó nyelvének hazugságáért kétszeres kárpótlást ad. Ha csak egynek hízelgett, fosztassék meg a nyelvétől. (II. 20.)

A boszorkányok. — Ha valakit boszorkányságon érnek, akkor vezessék őt a paphoz, aki oktassa a hitben és böjtöljön. Ha másodízben így találják, ismét böjtöljön és azután mellére, homlokára és a la-

pockák közé süssenek rá jelet az egyház tüzes kulcsával.

Ha harmadízben is vétkezett, adják át a világi bíráknak. (I. 33.)

A megrontó nő. — Hogy az Isten teremtménye a gonoszok minden bántalmazásától ment legyen és senki bajt ne okozzon neki, csak Isten, aki őt gyarapítja is: azért a tanács határozata szerint elrendeljük a varázslók és megrontók elrettentésére, hogy az emberek közül senki se merészeljen varázslással vagy megrontással bárkit is eszétől megfosztani vagy megölni. Ha valaki ezt mégis megtenné, azt adják a megrontottnak vagy az ő szüleinek a hatalmába, hogy azok tetszésük szerint bánjanak vele.

Ha pedig hamuval vagy más egyéb dologgal jósló emberekre találnának, azokat adják át a püspököknek, hogy azok megvesszőztessék és megjavítsák. (I. 32.)

Fölhasznált forrásmunkák.

- Hóman—Szekfű: Magyar Történet I. k.
 Erdélyi László: Magyar Történelem I. k.
 Pauer Gyula: A magyar nemzet története I. k.
 Chobot Ferenc: Jézus Krisztus egyházának története II. k.
 Babics Lajos: A római kat. egyház története Magyarországon I. k.
 Karácsonyi János: Magyarország története főbb vonásokban.
 Karácsonyi János: Szent István király élete.
 Karácsonyi János: A magyar nemzet áttérése a nyugati kereszténységre.
 Karácsonyi János: Szent Gellért élete.
 Rankl—Schmid—Vértes: Gizella, Magyarország első királynéja.
 Erdélyi László: Magyarország társadalma XI. századi törvényeiben.
 Galla Ferenc: A clunyi reform hatása Magyarországon.
 Horváth Jenő: Szent István diplomáciája.
 Schütz Antal: Szentek élete I.—IV. k.
 Breit József: A magyar nemzet hadtörténete III. rész.
 Závodszy Levente: Szent István, Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai.
 Jus Hungaricum (Szent István törvényei).
 Pontificale Romanum (A királykoronázás).
 Bangha Béla: Katolikus Lexikon III. k.
 Tormay Cecil: Legendárium (Szent István kisebb és nagyobb legendája, Szent Imre herceg legendája, Szent

Gellért legendája, Szent István intelmei fiához, Imre herceghez).

Kolárts—Simon: De dextra S. Stephani prinii Hungáriáié Regis cum história Monasterii Sz. Jog. Vacii, 1707.

Altorjai Sándor: A Szent Imre herceghez intézett intelmek jelentősége általános államjogi és jogtörténeti szempontból.

TARTALOM.

Bevezető.....	3
Szent István gyermek- és ifjúkora.....	5
Szent István, a magyar fejedelem	24
Szent István királlyá koronázása	36
A törvényhozó szent király	41
Szent István egyházi működése	48
Szent István országának új társadalma.....	63
Szent István családi otthona.....	84
Szent István a harc mezején.....	94
Szent István rendezi a királyi trón betöltését	102
Szent István halála és szenttéavatása	199
Szent István lelki kincstárából	118
Szent István törvényei (Függelék)	142
Felhasznált forrásmunkák	158

SAJTÓHIBÁK.

82. lap	földről	a 14. sor:	ném	helyett	némi
82. „	„	a 18. „	legot	„	legott
84. „	„	a 4. „	Szent István életéből	„	Szent István családi életéből
84. „	alulról	a 9. „	ragasztko- dásban	„	ragasztkodás- ban
87. „	földről	a 7. „	kellett neki	„	neki kellett
89. „	„	a 19. „	országot	„	országot
92. „	„	a 4. „	édesanyja	„	édesanyái
102. „	a címben		ZENT'	„	ŠZENT'
105. „	földről	a 11. „	István	„	Istvánt
107. „	„	a 21. „	után a helyes szöveg: —hető össze, hogy férje akarata ellenére tegyen vala-		
107. „	„	a 23. „	fölösleges (-lamit, annál kevésbbé stb.)		
116. „	alulról	a 4. „	emberenk	helyett	embernek
124. „	„	a 6. „	irányított	„	irányított
129. „	földről	a 8. „	fölösleges		
129. „	„	a 19. „	után hiányzik a cím: Testvéri szeretet		
141. „	„	a 14. „	az ellenség minden és minden	helyett	az ellenség minden csele
141. „	alulról	a 7. „	A Szent többi ünne- pén	„	A Szent Jobb ünnepén
146. „	földről	a 6. „	kánor	„	kántor
154. „	alulról	a 3. „	tövény	„	törvény
160. „	földről	a 7. „	működésé	„	működése